

**T.C.
RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ**

**ŞUBAT 2023 DEPREMLERİNE BAĞLI GÖÇLER VE ZORUNLU
EĞİTİM ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM
GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ, DESTEKLENMESİ
VE GÜÇLENDİRİLMESİ: NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

(Yüksek Lisans Tezi)

Özkan ASLAN

**Danışman
Doç. Dr. Nermin KARABACAK**

**RİZE
2024**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında, Doç. Dr. Nermin KARABACAK danışmanlığında, Özkan ASLAN tarafından hazırlanan *Şubat 2023 Depremlerine Bağlı Göçler ve Zorunlu Eğitim Çağındaki Çocukların Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi, Desteklenmesi ve Güçlendirilmesi: Nitel Bir Araştırma* başlıklı bu çalışma, 29/05/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Ünvan, Adı Soyadı

İmza

Başkan

:

Prof. Dr. Şenol SEZER

Üye

:

Doç. Dr. Gökhan KAHVECİ

Üye

:

Doç. Dr. Nermin KARABACAK

ETİK BEYAN

Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Şubat 2023 Depremlerine Bağlı Göçler ve Zorunlu Eğitim Çağındaki Çocukların Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi, Desteklenmesi ve Güçlendirilmesi: Nitel Bir Araştırma” adlı tezim, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez araştırmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dâhil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserlerin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırı tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılacak bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

29/05/2024

Özkan ASLAN

ÖN SÖZ

Şubat 2023 Depremlerine Bağlı Göçler ve Zorunlu Eğitim Çağındaki Çocukların Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi, Desteklenmesi ve Güçlendirilmesini amaçlayan bu araştırmanın, gelecekte öğretmenlere, araştırmacılara, program geliştirme uzmanlarına ve alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde yardımcı tavrı, tecrübelerini paylaşma, öğretici ve her zaman güler yüzüyle bana desteğini esirgemeyen, en yoğun zamanında dahi çalışmama vakit ayıran kıymetli hocam Doç. Dr. Nermin KARABACAK'a teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma süresince bana her zaman destek veren, her daim yanımda duran, hayat arkadaşım ve çocuklarımın annesi eşim Didem ASLAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin her safhasında bana desteğini sunan, iş arkadaşlarım Yavuz Selim İlkokulu öğretmenleri Fatma TUNÇ, Yakup YAVUZ, Mahmut ULAŞ, Hatice AKKUŞ, Gizem İSMAİLOĞLU ve Filiz KARATAŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Özkan ASLAN

RİZE/2024

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BEYAN.....	II
ÖN SÖZ	III
ÖZET	VII
ABSTRACT.....	VIII
KISALTMALAR.....	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
GİRİŞ	1
1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	11
1.1. Göç Kavramı	11
1.1.1. Göç Türleri	12
1.1.1.1. İç ve Dış Göç	12
1.1.1.2. Düzenli ve Düzensiz Göç	13
1.1.1.3. Geçici ve Sürekli Göç	13
1.1.1.4. Gönüllü ve Zorunlu Göçler	13
1.1.1.5. Bireysel ve Kitleli Göçler	14
1.2. Deprem Nedeniyle Göç Hareketleri	14
1.3. Göç Kuramları.....	15
1.3.1. Ravenstein'in Göç Kanunları	15
1.3.1.1. Göç ve Mesafe Kanunu.....	15
1.3.1.2. Göç ve Basamakları Kanunu	16
1.3.1.3. Yayılma ve Emme Süreci	16
1.3.1.4. Göç zincirleri	16
1.3.1.5. Doğrudan Göç	16
1.3.1.6. Kır-Kent Yerleşimleri Farkı.....	16
1.3.1.7. Kadın Erkek Farkı.....	17
1.3.2. İtme-Çekme Teorisi.....	17
1.3.3. Petersen'in Beş Göç Tipi.....	17
1.3.4. Kesişen Fırsatlar Teorisi.....	18
1.3.5. Merkez Çevre Teorisi	18
1.3.6. İlişkiler Ağı (Network) Teorisi.....	19

1.4. Göç ve Eğitim İlişkisi.....	19
1.5. Depremde Eğitim Hakkı ve Eğitime Erişim	21
1.6. Depremzede Öğrencilerin Eğitime Erişim Engeller	22
1.6.1. Uyum Sorunu.....	22
1.6.2. Eğitime Devam Sorunu	22
1.7. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	23
1.8. Araştırmaların Genel Olarak Değerlendirilmesi	26
2. YÖNTEM	28
2.1. Araştırmanın Yöntemi.....	28
2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	28
2.3. Veri Toplama Araçları	32
2.3.1. Görüşme Formu.....	32
2.3.1.1. Görüşme Formunun Oluşturulmasında İşlem Basamakları.....	32
2.4. Geçerlik ve Güvenirlilik.....	33
2.4.1. İç Geçerlik (İnandırıcılık).....	34
2.4.2. Dış Geçerlik (Aktarılabilirlik).....	34
2.4.3. İç Güvenirlilik (Tutarlık)	35
2.4.4. Dış Güvenirlilik (Doğrulanabilirlik).....	36
2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	37
2.5.1. Görüşme Verilerinin Analizi	37
3. BULGULAR.....	39
3.1. Okula Erişim	39
3.1.1. Okul Seçiminde Yakınların Tavsiyesi.....	40
3.1.2. Okula Erişimde Adrese Yakınlık.....	41
3.1.3. Kurumların Yönlendirmesi.....	42
3.1.4. Okula Erişimde Resmi Kolaylık.....	43
3.2. Uyum Sorunu	44
3.2.1. Oryantasyon Sorunu	44
3.2.2. Kendini Misafir Olarak Görme	46
3.2.3. Okula Aidiyet Duygusu	47
3.2.4. Motivasyon Eksikliği.....	48
3.2.5. Akran Kabulü/Reddi.....	49
3.3. Sosyo-Kültürel Sorunlar.....	49
3.3.1. Kültürel Farklılıklar.....	50

3.3.2. Sportif Etkinliklerin Yetersizliği	51
3.3.3. Güçlendirme Çalışmalarının Yetersizliği	52
3.3.4. Sanatsal Etkinliklerin Yetersizliği	53
3.4. Eğitimsel Sorunlar	54
3.4.1. Eğitim Materyali Yetersizliği	55
3.4.2. Okul Temelli Etkinliklerin Yetersizliği	56
3.4.3. Hizmet İçi Eğitim Yetersizliği	57
3.4.4. Telafi Eğitimi Yetersizliği	58
3.4.5. Ders Çalışma Ortamı Sağlama Yetersizliği	60
3.4.6. Program Dışı Etkinliklerin Yetersizliği	61
3.5. Psikolojik Sorunlar	62
3.5.1. Duygusal Adaptasyon Eksikliği	62
3.5.2. Psikolojik Zorluklar	63
3.5.3. Deprem Sonrası Travmanın Sürmesi	65
3.5.4. Sıla Hasreti	66
3.6. Finansal Kaynaklı Sorunlar	67
3.6.1. Barınma Desteği Sağlanmaması	67
3.6.2. Okullara Bütçe Ayrılmaması	68
3.6.3. STK Desteği Sağlanmaması	68
3.6.4. İş Bulamama	70
3.7. Eğitim Gereksinimleri	70
3.7.1. Psikolojik Destek ve Güçlendirme	71
3.7.2. Eğitim Desteği ve Güçlendirme	73
3.7.3. Afet Yönetim Becerisi Kazandırılması	74
3.7.4. Veliye Destek ve Güçlendirme	75
3.7.5. Afet Destek Merkezinin Kurulması	76
4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER	78
KAYNAKÇA	93
EKLER	100
ETİK KURUL KARARI	105

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri
Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi
Danışman : Doç. Dr. Nermin KARABACAK
Hazırlayan : Özkan ASLAN
Yıl : 2024
Sayfa Sayısı :105

ÖZET

ŞUBAT 2023 DEPREMLERİNE BAĞLI GÖÇLER VE ZORUNLU EĞİTİM ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN EĞİTİM GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ, DESTEKLENMESİ VE GÜÇLENDİRİLMESİ: NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Bu araştırmada, 6 Şubat 2023 depremlerine bağlı göç yapan zorunlu eğitim çağındaki çocukların desteklenmesi ve güçlendirilmesi için ihtiyaç duyulan eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül tek durum çalışması biçiminde desenlenmiştir. Araştırma, 2023-2024 eğitim öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Van illerinde yürütülmüştür. Araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Van illerindeki özel ve kamuya ait ilkokul, ortaokul ve liselerde 6 Şubat 2023 depremlerine bağlı göç yapan zorunlu eğitim çağındaki çocukların bulunması ölçüt olarak alınmıştır. Bu okullar arasından sekiz okul belirlenmiş ve her bir okulda görevli bir okul yöneticisi, bir öğretmen ve bu okullarda çocuğu bulunan bir veli olmak üzere toplamda 24 katılımcı çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunda bulunan okul yöneticisi, öğretmen ve öğrenci velisi grubuna yönelik görüşme formları hazırlanmıştır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu araştırmada, deprem yaşayan çocukların deprem bölgesinden göç ettikten sonra yeni yerleşim yerlerinde okula erişim, uyum sorunu, sosyo-kültürel sorunlar, eğitimsel sorunlar, psikolojik sorunlar ve finansal kaynaklı sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiş ve eğitim gereksinimleri belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, depremzede çocuklarda kendini misafir olarak görme, okula aidiyet duygusunun oluşmaması, kültürel farklılıklarla karşılaşma, psikososyal desteğe ihtiyaç duyma, ders materyallerinin eksikliği, akademik olarak derslerden geri kalma, travma etkisinin devam etmesi, ders çalışma ortamlarının oluşturulamaması, kalabalık ailelerde yaşama, Sivil Toplum Kuruluşlarının desteğinin yetersizliği, afet eğitiminin yetersizliği ve motivasyon eksikliği sorunları belirlenmiştir. Ayrıca acil durumlarda kullanılmak üzere depremzede öğrencisi bulunan okullara bütçe aktarılması, afet destek merkezlerinin kurulması ve öğretim programlarına afet yönetim becerisi kazanımlarının eklenmesi önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Deprem, zorunlu göç, afet eğitimi, eğitim gereksinimi.

Recep Tayyip Erdogan University Institute of Graduate Studies

Department : Educational Sciences

Thesis Type : Master's Thesis

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Nermin KARABACAK

Author : Özkan ASLAN

Year : 2024

Pages : 105

ABSTRACT

MIGRATION DUE TO THE FEBRUARY 2023 EARTHQUAKE AND DETERMINING, SUPPORTING AND STRENGTHENING THE EDUCATIONAL NEEDS OF CHILDREN IN THE AGE OF COMPULSORY EDUCATION: A QUALITATIVE RESEARCH

This research aims to determine the educational needs required to support and empower school-age children who migrated due to the earthquakes on February 6, 2023. Towards this aim, the research was designed in the form of a holistic single-case study, using qualitative research methods. The study was conducted in the provinces of Ağrı, Erzurum, Iğdır, and Van during the 2023-2024 academic year in the Eastern Anatolia Region. In the research, criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used. In determining the participants, the presence of compulsory education age children who migrated due to the February 6, 2023 earthquakes in private and public primary, secondary and high schools in the provinces of Ağrı, Erzurum, Iğdır and Van was taken as a criterion. Among these schools, eight schools were selected and a total of 24 participants, including a school administrator from each school, a teacher and a parent with children in these schools, formed the study group. Interview forms were prepared for the school administrator, teacher and student parent group in the study group. The data of the research were collected through a semi-structured interview form. The data was analyzed using the content analysis method. In this research, it was determined that children who experienced an earthquake encountered access to school, adaptation problems, socio-cultural problems, educational problems, psychological problems and financial problems in their new settlements after migrating from the earthquake region, and their educational needs were determined. According to the results of the research, earthquake-affected children see themselves as guests, lack of a sense of belonging to school, encountering cultural differences, needing psychosocial support, lack of course materials, falling behind academically, continuing the effects of trauma, not being able to create study environments, living in crowded families, Problems such as insufficient support from Community Organizations, insufficient disaster education and lack of motivation have been identified. In addition, suggestions were made to transfer budget to schools with earthquake-affected students to be used in emergencies, to establish disaster support centers and to add disaster management skill acquisitions to the curriculum.

Keywords: Earthquake, forced migration, disaster education, educational needs.

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ASB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEM	: Milli Eğitim Müdürlükleri
MERNİS	: Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
ORGM	: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ÖBA	: Öğretmen Bilişim Ağı
SGB	: Strateji Geliştirme Başkanlığı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
DÖYED	: Depremzede Öğrenciye Yönelik Eğitim Alma Durumu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children's Emergency Found).
VYYU	: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye’deki Meydana Gelen Önemli Depremler	2
Tablo 2. Depremden Etkilenen 11 İldeki Öğrenci Sayıları.....	7
Tablo 3. Göç Sınıflandırması	12
Tablo 4. Araştırma Örneklemini Oluşturan Okulların Demografik Bilgileri	29
Tablo 5. Katılımcı Öğretmenlere Ait Demografik Bilgiler.....	30
Tablo 6. Katılımcı Okul Yöneticilerine Ait Demografik Bilgiler.....	31
Tablo 7. Katılımcı Velilere Ait Demografik Bilgiler.....	31

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Okula Erişim.....	39
Şekil 2. Uyum Sorunu	44
Şekil 3. Sosyo-Kültürel Sorunlar.....	50
Şekil 4. Eğitimsel Sorunlar	54
Şekil 5. Psikolojik Sorunlar	62
Şekil 6. Finansal Kaynaklı Sorunlar	67
Şekil 7. Eğitim Gereksinimleri	71

GİRİŞ

Göç, geçmişten günümüze kadar uzanan ve gün geçtikçe dünya gündeminde daha fazla yer tutmaya başlayan bir olgudur. Savaşlar, doğal afetler, siyasal, ekonomik ve sosyal nedenler göç olayının sürekli gündemde olmasına yol açmaktadır. İnsanların daha iyi şartlarda yaşama isteği bireysel göçlere neden olurken yaşanan savaşlardan, doğal afetlerden ve şiddet olaylarından dolayı da kitlesel zorunlu göçler meydana gelmektedir.

Göç olgusunun oluşmasında önemli bir yere sahip olan doğal afetler, toplumları hem maddi hem de manevi olarak etkilemektedir. Bu durum doğal afetlerden etkilenen insanların göç etmesine sebep olmaktadır. Deprem, meydana geldiği bölgede maddi hasara yol açan afetlerin başında gelmektedir. Dünyanın farklı yerlerinde meydana gelen depremler gibi Türkiye’de de insanların yaşamını etkileyen çok sayıda deprem meydana gelmektedir. Coğrafi açıdan incelendiğinde Anadolu yarımadası; Afrika, Arabistan ve Avrasya plakaları tarafından çevrili durumdadır. Bunlardan Afrika ve Arabistan plakalarının kuzey yönlü hareketi, sabit olan Avrasya plakasına göre Kuzey Anadolu fayı boyunca batı yönüne doğru kaymasına neden olmaktadır. Plakaların bu hareketleri, Türkiye’de hasar oranı yüksek depremler üretmektedir (Efe ve Demirci, 2001). Son yüz yıl içerisinde, 1939 Erzincan, 1976 Van (Muradiye), 1999 Kocaeli (Gölcük), 1999 Düzce ve son olarak 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri büyüklük olarak 7.5 ve 7.5’ten büyük depremlerdir. Bu depremler meydana geldiği yerlerde maddi olarak büyük hasarlara neden olan yıkıcı depremlerdir.

Türkiye’de meydana gelen önemli depremlerin tarihi ve deprem büyüklükleri Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Türkiye’deki Meydana Gelen Önemli Depremler

Tarih	Yer	Büyükölük	Ölü Sayısı
26.12.1939	Erzincan	7.9	32.968
20.12.1942	Tokat (Erbaa)	7.0	3.000
27.11.1943	Samsun (Lâdik)	7.2	4.000
01.02.1944	Bolu (Gerede)	7.2	3.959
13.08.1951	Çankırı	6.9	50
18.03.1953	Çanakkale	7.2	265
25.04.1957	Muğla (Fethiye)	7.1	67
26.05.1957	Bolu (Abant)	7.1	52
06.10.1964	Balıkesir (Manyas)	7.0	23
19.08.1966	Muş (Varto)	6.9	2.396
28.03.1970	Kütahya (Gediz)	7.2	1.086
24.11.1976	Van (Muradiye)	7.5	3.840
30.10.1983	Erzurum-Kars	6.9	1155
17.08.1999	Kocaeli (Gölcük)	7.8	17.480
12.11.1999	Düzce	7.5	763
23.10.2011	Van	7.2	644
24.01.2020	Elazığ (Sivrice)	6.8	41
30.10.2020	İzmir	6.6	119
06.02.2023	Kahramanmaraş	7.7	53.537
06.02.2023	Kahramanmaraş	7.6	

Kaynak: [https:// www.koeri.boun.edu.tr/](https://www.koeri.boun.edu.tr/) (14.03.2023)

Tablo 1’de görüldüğü gibi Türkiye, yıkıcı etkiye sahip olan depremlerin olduğı bir coğrafyada bulunmaktadır. Bu depremler, bir yandan can kayıplarına sebep olurken bir yandan da toplumun ekonomik, psikolojik, mimari ve eğitim gibi farklı alanlarda zarar görmesine ve göç olgusunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin (2017) hazırladığı rapora göre, 2011 yılında Van’da meydana gelen deprem sonrasında il dışına büyük bir göç dalgası yaşanmıştır. Çeşitli nedenlerle Van’dan 250.000’in üzerinde depremzede deprem bölgesi dışındaki illere göç etmiştir. 2017 yılı itibari ile Van’da yaşamın normale

dönmesine rağmen, göç etme eğilimde olan ve göç nedeni olarak depremi gösteren insanların oranı %50'dir. Depremın üzerinden yıllar geçmesine rağmen depremden etkilenen ve bölgede yaşamını sürdüren insanların yaşam şartlarının iyileştirilmesine rağmen depremin psikolojik etkisinin halen sürmesinden dolayı göç eğilimde olduğu söylenebilir.

6 Şubat 2023 depremleri 11 ili doğrudan veya dolaylı olarak etkilemiştir. TÜİK'in 2022 verilerine göre, depremden etkilenen Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa'nın toplam nüfusu 14.013.196'dır. Bu nüfus, Türkiye'nin toplam nüfusu olan 85.279.553'ün %16,4'ünü oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB) tarafından hazırlanan 2022 yılı örgün eğitim istatistiklerine göre, Türkiye'de 15.532.369 zorunlu eğitim çağında öğrenci bulunmaktadır. Depremden etkilenen 11 ilde ise kamu ve özel ilkokul, ortaokul ve liselerde eğitim gören zorunlu eğitim çağındaki öğrencilerin sayısı 3.418.856'dır. Bu sayı, Türkiye'deki toplam öğrenci sayısının %22'sini oluşturmaktadır.

Depremler, büyükten küçüğe kadar her bireyde kısa veya uzun sürelerde duygusal, bilişsel ve davranışsal boyutta etkili olmaktadır. Bunun yanı sıra göç etmek zorunda kalan insanların süreç içerisinde ekonomik, sosyal, aile yaşamı ve eğitim yaşamlarında olumsuzluklar meydana gelmektedir. Depremzedelerin deprem sonrasında meydana gelen bu olumsuzlukların giderilmesinde farklı alanlarda desteğe ihtiyacı bulunmaktadır. Bu bağlamda depremlerin veya olağanüstü durumların sık sık yaşandığı bölgelerdeki okullar, travmatik olayların atlatılması konusunda hem deprem öncesinde hem de deprem sonrasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Okullar, olağanüstü durumlar öncesi toplumun bilinçlendirilmesinde ve olağanüstü durumlardan sonra da topluma psikolojik destek ihtiyacının sağlanmasında önemli işlevleri olan kurumlardır.

Depremden etkilenen insanlara verilen eğitimlerin, yaşanan travmatik olayların daha kolay ve hızlı bir şekilde atlatılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu sebeple deprem sonrası özellikle çocuklarda eğitim gereksinimlerinin doğru belirlenerek planlı bir şekilde uygulanması çok önemlidir. Bu ihtiyacı karşılama konusunda geliştirilen uygulamalardan birisi 17 Ağustos 1999'da meydana gelen Gölcük depreminden sonra Millî Eğitim Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Çocuk

Fonu (UNICEF) tarafından uygulanan psikososyal okul projesidir. Kocaeli (Gölcük)'de 1999 yılında meydana gelen depremde sonra etkilenen 8 ilde (Bolu, Düzce, Bursa, Eskişehir, İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Yalova) çok sayıda okul zarar görmüş eğitim faaliyetlerinin devamı için geçici mekânlar oluşturulmuştur (Yüksel, 2012). Bu proje kapsamında, depremde sonra depremde öğrenci, öğretmen ve velilere çeşitli eğitimler verilmiştir. Deprem bölgesinde yer alan illerde 150.000 öğrenci, 5.000 öğretmen ve 35.000 veliye iki yıl süren eğitimler verilmiştir (UNICEF, 2001).

Benzer bir çalışma da 6 Şubat depremlerinin hemen ardından MEB tarafından farklı uygulamalar ile hayata geçirilmiştir. İlk olarak 07 Şubat 2023 tarihinden itibaren ülke genelindeki tüm okullar tatil edilmiştir. Fakat hem MEB hem Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASB) tarafından hem de çeşitli sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından bölgede psikososyal destek çadırları kurulmuştur.

20 Şubat 2023'te depremde etkilenen 11 ilin dışındaki illerde okullar açılmıştır. Okulların açılmasıyla birlikte MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ORGM) tarafından Psikoeğitim programları hazırlanmıştır. Hazırlanan bu programlar kapsamında okulların Rehberlik ve Psikolojik Danışmanları tarafından okullarda “Deprem, Aile ve Öğretmen Bilgilendirme Oturumları” uygulanmıştır. Bunun yanında okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde “Psikoeğitim Destek Deprem Programı” uygulanmaya başlanmıştır (ORGM, 2023). Bu süreç içerisinde MEB depremde dolayı göç etmek zorunda kalan öğrencilerin eğitimlerine devam edebilmeleri için e-okul sistemine kayıtları kolaylaştırılmıştır. Bu bağlamda depremde öğrenciler için özel okullarda ücretsiz kontenjanlar oluşturulmuş ve herhangi bir evrak veya adres değişikliğine gerek kalmadan istedikleri kamu veya özel okula kayıt yapmaları sağlanmıştır. Depremde olup farklı illerde okullara başlayan öğrencilere yönelik okul Rehberlik ve Psikolojik Danışmanları tarafından bireysel ve grup görüşmeleri yapılmaya başlanmış ve aile bireylerinden birileri kaybeden öğrencilere yönelik okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde Psikososyal Destek Yas Psikoeğitim Programları uygulanmıştır (ORGM, 2023).

Türkiye’de olduğu gibi doğal afetlerin en çok etkilediği Amerika, Japonya, Haiti, Sri Lanka gibi ülkelerde eğitim faaliyetleri devam etmiştir. Öğrenciler, fiziksel

olarak okul ortamında olmasa da fiziki düzenlemeler sayesinde okullarda eğitimlerine devam etmiştir (Uplifers, 2023).

Hindistan'ın Gujarat Eyaleti'nde 2001 yılında meydana gelen 7.6 büyüklüğündeki deprem sonucu ahşap geçici eğitim mekanları oluşturulmaya çalışılmıştır (Yüksel, 2012).

Sumatra'da 2004 yılında meydana gelen 9.1 büyüklüğündeki deprem ve tsunami sonrası eğitim faaliyetlerini sağlamak amacıyla geçici çadır mekanlar oluşturmuştur (Yüksel, 2012).

Sri Lanka'da meydana gelen 9.1-9.3 büyüklüğündeki depremin sonrasında hükümet ve uluslararası yardım kuruluşları ile birlikte mobil okul yaklaşımı uygulanmış ve eğitime ara verilmeden devam edilmesi sağlanmıştır (Uplifers, 2023).

Amerika'da 2005 yılında meydana gelen kasırgalardan sonra farklı üniversiteler afet bölgesindeki öğrencileri misafir ederek eğitime devam etmiş ve hasar gören binalar hızlı bir şekilde onarılarak eğitim faaliyetlerinin devamı sağlanmıştır (Uplifers, 2023).

Haiti'de ise 2010 yılında 7.0 büyüklüğünde meydana gelen deprem sonrasında acil barınma yerlerinde eğitim çalışmaları yapılmıştır. Eğitim kampları için çadırlar oluşturulmuş ve eğitim faaliyetlerinin devamı sağlanmıştır. Fakat altyapıda meydana gelen hasar eğitim yapılarındaki onarımı engel olmuştur (Uplifers, 2023; Yüksel, 2012).

Japonya'da 2011'de meydana gelen 9.0 büyüklüğündeki deprem ve tsunamide eğitim kurumları büyük ölçüde zarar görmüş ve sonrasında eğitimin devam etmesi amacıyla mobil okullar kullanılmıştır. Ayrıca 1945 yılında atom bombası sonrası Hiroşima'da okul olarak kullanılabilecek her mekân ve açık alanda eğitime devam edilmiş ve açık hava sınıfları kurulmuştur (Uplifers, 2023).

Meydana gelen afetlerden sonra zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim faaliyetlerinin aksamaması amacıyla oluşturulan geçici eğitim mekânları afet öncesindeki eğitim faaliyetlerine dönüş için ihtiyacın bir kısmını karşılamaktadır (Yüksel, 2012). Afetler sonrası geçici eğitim mekânları oluşturulsa da deprem sonrasında bölgeden büyük bir oranda kitlesel göç meydana gelmekte ve göç eden ailelerin çocuklarının eğitim gereksinimleri ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de kitlesel göçler her ne kadar doğal afetler veya ekonomik sebeplerle yapılsa da sonuçları bakımından benzerlikler göstermektedir. Göçler, yerel yönetim alanlarından sağlığa kadar, yatırım programlarından nüfus dağılımlarına kadar birçok alanı etkilemektedir. Bu alanlar içerisinde en çok etkilenenlerden birisi ise eğitimidir. Dolayısıyla da göçlerin olumsuz sonuçlarını en aza indirmek için depremzede çocukların okullaşması, desteklenmesi, güçlendirilmesi, eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ve eğitime erişimleri eğitim politikasının belirlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Araştırmanın Problem Durumu

Göç süreci, hem bireysel hem de toplumsal sonuçlar bakımından çocukları etkilemektedir. Göç edilen coğrafyalarda yaşanan ulaşım, barınma, istihdam ve eğitim sorunları aileler tarafından kolay bir şekilde aşılamamaktadır. Bu problemlerin çözüm sürecinin de uzun sürmesi, çocukların yaşadıkları dezavantajları arttırmaktadır.

Göç olgusunun olumsuz etkilediği alanların başında eğitim gelmektedir. Depremzede çocukların yaşadıkları sorunların birisi de misafir oldukları yerlerde eğitime erişim ve eğitimi sürdürebilmedir. Eğitim, temel insan haklarından biri olmasına karşın siyasi etkiler, doğal afetler, savaşlar gibi durumlardan doğrudan ve çok hızlı bir şekilde olumsuz etkilenmektedir (Baldık, 2018). Bu sebeple eğitim, göç edilen coğrafyanın özelliklerine, kültürüne, yaşam koşullarına uyum sağlanması ve geçmişte yaşanan travmaların atlatılması konusunda önemli bir araçtır. Eğitimin yapıldığı okullar ise göç eden ailelerin ilk irtibat kurdukları yerlerdir. Aileler yeni geldikleri yerlerin gelenek, görenek ve kültürünü okullar vasıtasıyla öğrenirler. Okullar, savunmasız toplumlara hizmet vermek için göç sürecinden etkilenen çocukların geleceğe umutla bakabileceği bir yerdir (Rah, Choi ve Nguyen, 2009).

Depremden etkilenen 11 ildeki kamu ve özel okullarda zorunlu eğitim çağındaki ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde örgün eğitim öğrencilerinin sayıları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Depremden Etkilenen 11 İldeki Öğrenci Sayıları

İl	Öğrenci Sayısı
Adana	472.316
Adıyaman	148.750
Diyarbakır	437.297
Elazığ	106.375
Gaziantep	588.201
Hatay	420.067
Kahramanmaraş	270.781
Kilis	50.231
Malatya	158.858
Osmaniye	127.550
Şanlıurfa	638.430
Toplam	3.418.856

Kaynak: MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2022

Tablo 2’de belirtilen veriler dikkate alındığında, depremde etkilenen zorunlu eğitim çağındaki öğrenci sayısı 3.418.856’dır. En çok yıkımın olduğu iller olan Hatay ve Kahramanmaraş da ise öğrenci sayısı toplamda 690.848’tür. Depremde etkilediği 11 ilde yaşayan depremzede aileler, barınma ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Türkiye’nin çeşitli yerlerine ya devlet tarafından ya da kendi imkânları ile göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu göç sonucunda özellikle zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim ihtiyaçları ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda okullar, göç eden çocuklar için fırsat eşitliği sağlamaya yönelik kurumlar olması gerekir. Bu sebeple deprem nedeniyle göç eden ailelerin çocuklarının yaşadıkları travmaları atlatmaları, hayatlarının normalleştirilmesi ve depremzede olmayan çocuklar ile aynı fırsatı elde etmeleri bağlamında eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi, desteklenmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, araştırmaların büyük çoğunluğu deprem nedeniyle meydana gelen maddi hasarlar, deprem sırasında yapılması gerekenler, deprem öncesi eğitim üzerine odaklanmaktadır. Bu araştırmalarda genel olarak binaların yapısal özellikleri ve hasar durumları üzerinde durulmuş, depremzede

çocukların eğitimi veya eğitim gereksinimleri konusunda çalışmalara rastlanmamıştır. Bu bağlamda alanyazında depremlere bağlı göçler ve zorunlu eğitim çağındaki çocukların desteklenmesi, güçlendirilmesi ve eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın afet sonrası eğitim gereksinimleri neler olduğunun ortaya konulması kapsamında alan yazında katkı sağlanması beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 6 Şubat 2023 depremlerine bağlı göç yapan zorunlu eğitim çağındaki çocukların desteklenmesi ve güçlendirilmesi için ihtiyaç duyulan eğitim gereksinimlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin;

1. Eğitim gereksinimleri nelerdir?
2. Eğitim gereksinimleri hangi alanlarla ilişkilidir?
3. Eğitim gereksinimlerinin karşılanması için okullarda uygulanan çalışmaların (psikososyal, sosyokültürel ve akademik programlar, vb.) yeterlikleri ne düzeydedir?
4. Eğitim gereksinimlerinin desteklenmesi ve güçlendirilmesi için ihtiyaç duyulan çalışmalar nelerdir?
5. Eğitim gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik öneriler nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Türkiye’de yaşanan göç hareketleri eğitim politikalarını doğrudan doğruya etkilemektedir. Tarih boyunca Türkiye’ye yapılan iç ve dış göçler eğitim politikasında ciddi değişikliklere yol açmamışken doğal afetler nedeniyle yaşanan kitlesel göçler eğitim alanında aksamalara ve yeni uygulamaların başlamasına neden olmuştur. 6 Şubat depremlerinden sonra göç eden ailelerin çocuklarının eğitime devamlarının sağlanması için özel ve kamu okullarında kontenjanlar açılmış, e-okul sistemlerine kayıt için evrak ve adres değişikliği gibi belgelendirmelere gerek duyulmadan doğrudan kayıt işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple göç eden

çocukların eğitim gereksinimlerinin karşılanması hukuki bir zorunluluk haline gelmiştir.

6 Şubat depremlerine veya daha önce Türkiye'nin farklı bölgelerinde meydana gelen depremlere bağlı olarak göç eden zorunlu eğitim çağındaki çocukların analiz edildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın, bu açıdan alan yazına katkı sağlaması düşünülmektedir. Günümüzün güncel konularından biri olan deprem konusunda yapılan araştırmalar gibi zorunlu eğitim çağındaki göçmen çocukların desteklenmesi, güçlendirilmesi ve eğitim gereksinimlerinin belirlenerek ortaya konulması ve bu alandaki araştırmalara katkı sağlaması açısından önemlidir.

Sayıtlar

1. Okul yöneticileri, öğretmenler ve velilerin araştırmada kullanılacak olan görüşme sorularını samimi ve doğru cevaplandıracakları varsayılmaktadır.
2. Veri toplama aracında yer alan açık uçlu soruların konunun derinlemesine anlaşılmasını sağlayacağı varsayılmıştır.
3. Araştırmanın çalışma grubunun araştırma konusuna ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma süresi, 2022-2023 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan tüm illerde görev yapan okul yöneticileri, öğretmenler ve depremzede öğrencilerin aileleri ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın verileri, araştırmada kullanılan demografik bilgi formuna ve görüşme sorularına okul yöneticileri ve öğretmen katılımcıların gönüllülük esasına göre verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

Tanımlar

Afet: İnsanları ekonomik, sosyal, fiziksel ve çevresel kayıplara uğratan, günlük faaliyetlerin sekteye uğramasına neden olan, toplumun kendi imkânları ile aşamayacağı bazen doğal bazen teknolojik bazen de insan kökenli olayların ortaya çıkardığı sonuç olarak tanımlanabilir (TDK, 2019).

Deprem: Açıklamalı Afet Yönetimi Terimler Sözlüğüne göre, volkan faaliyetleri veya tektonik kuvvetlerin etkisiyle yer kabuğunda sismik dalgalar halinde enerji ortaya çıkmaktadır. Bu enerjinin geçtiği yerdeki yer kabuğunu şiddetli bir şekilde sarsmasına deprem denir.

Depremzede: Türk Dil Kurumuna göre depremzede, depremde zarar görmüş kimse anlamına gelmektedir.

Göç: Bir bölgedeki nüfusun çeşitli sebeplerle bulunduğu yerleri terk ederek başka yerleşim yerlerine gitmesidir (Başol, 1995).

Göçmen: Göç Terimleri Sözlüğüne göre göçmen, uluslararası düzeyde kabul gören bir tanımının bulunmamasına karşın, “kişisel rahatlık” amacıyla kişinin kendi iradesi ile dışardan herhangi bir zorlama olmadan göç eden kişi ve aile fertlerini kapsadığı ifade edilmektedir.

Afet Eğitimi: Devletleri, toplumları ve bireyleri meydana gelen doğal afetlere karşı farkındalık sağlayan, bireyleri koruyan, bilgilendiren ve hazırlayan tüm eğitimler afet eğitimidir (Mızrak, 2018).

Zorunlu Eğitim: Her ülkenin kendisinin oluşturduğu mevzuata göre önceden ortaya konulan yaş sınırına kadar tüm bireylerin belirli bir süre mecburi olarak eğitim almasıdır (Noyan, 2019).

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Göç Kavramı

İnsan hareketliliği tarihsel süreç içerisinde ele alındığında göçlerin niteliğinde daima değişimler olmuştur. Göç olaylarında kimi zaman coğrafi etmenler, açlık, kıtlık ve iklim gibi etmeler etkili olurken; kimi zaman da kültürel, siyasal, ekonomik, dinsel ve eğitimsel ihtiyaçlar gibi nedenler etkili olmuştur. Bu nedenle toplumların karşı karşıya kaldıkları göç olaylarını inceleyen araştırmacılar, göç olgusunu farklı göç tanımları ile açıklamaya çalışmışlardır (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015).

Göç, özellikle soğuk savaş döneminden sonra toplumsal yaşamı etkilemiş olan küreselleşmenin etkisiyle varlığını giderek arttırmış ve karmaşık bir hal almıştır. Göç, ulusal ve uluslararası alanda evrensel bir sorun haline gelmiştir. Bu sebeple göç kavramı ile ilgili süreç içerisindeki değişim ve çeşitlilikten dolayı ortaya çıkan yeni durumları tanımlayacak evrensel kavramlara eğitime ihtiyaç giderek artmıştır (Çağlar, 2018).

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde göç, “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplumların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşimden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak tanımlanmaktadır. Göç Terimleri Sözlüğüne göre göç, “Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirme; süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketidir” şeklinde tanımlanmıştır. Bartram vd. (2017), göçü kişilerin uzaktaki bir yere en azından şu anda yaşadıkları şehir veya kasabanın uzağındaki bir yere yeniden yerleşmesi olarak tanımlamıştır. Göç her şeyden önce coğrafi bir olgudur. Pazarlıoğlu’na (2007) göre göç, bireylerin veya toplulukların bulundukları yerleşim yerlerinden ayrılıp, daha iyi yaşam sürme beklentisi ile geçici veya sürekli olarak yeni yerleşim yerlerine gitmeye karar vermeleridir.

Alanyazın incelendiğinde, göç ile ilgili farklı tanımlamaları görmek mümkün olmakla birlikte temelde sosyal bir yer değiştirme hareketi olmasına karşın göç yaşamın her alanını etkileyen süreçlerden birisidir. Bu anlamda göç, toplumu ekonomik, kültürel, politik ve sosyal alanlarda yakından ilgilendiren sosyal bir olaydır (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016). Bu bağlamda yaşam koşullarının ve

karşılaşılan olayların çeşitliliği karşısında göç kavramının sınıflandırılması da çeşitlilik gösterebilmektedir (Gökmen, 2020).

1.1.1. Göç Türleri

Göç kavramı sınıflandırılırken göçmenlerin sayısı, hedef bölgenin coğrafi sınırları, bireylerin iradesine bağlı olarak göç edilip edilmediği ve göç edilen yerde kalma süreleri gibi bazı kıstaslar ön plana çıkmaktadır. Buna bağlı olarak alanyazında birden fazla sınıflandırma bulunmaktadır. Fakat temel olarak göç türleri gönüllü ya da zorunlu göçler, iç göçler ve dış göçler, geçici ya da sürekli göçler, düzenli ve düzensiz göçler, bireysel ve kitlesel göçler olarak sınıflara ayrılabilir (Kubilay, 2020). Bu sınıflandırmaların yanında iç içe geçmiş göç sınıflandırmaları da mevcuttur. Örneğin; işçi göçü, beyin göçü gibi göç eden kişinin niteliğine göre göçler ayrıştırılarak dış göç olarak sınıflandırılabilir. Bir başka örnekte ise ülke içerisinde gerçekleşen bir iç göç hem zorunlu hem kitlesel hem de geçici olabilir.

Yapılan göç türlerine ilişkin göç sınıflaması Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Göç Sınıflandırması

Ülke Sınırları	Yasalara Uygunluk	Yerleşim Süresi	İrade Esası	Yoğunluk Esası
İç Göç	Düzenli Göç	Geçici Göç	Gönüllü Göç	Bireysel Göç
Dış Göç	Düzensiz Göç	Sürekli Göç	Zorunlu Göç	Kitlesel Göç

1.1.1.1. İç ve Dış Göç

Bireylerin ülke sınırları içerisinde bir yerden başka bir yere yerleşmesine iç göç denir. Bu göç hareketi genellikle kırsal kesimden kente doğru olmaktadır. Süreklilik gösterebileceği gibi geçici de olabilmektedir. Turizmin yoğun olduğu alanlar, sanayileşmenin geliştiği alanlar ve verimli arazilerin bulunduğu alanlar en çok göçe uğrayan alanlardır (Bucak, 2021).

Dış göç, bireyin geçici bir süreliğine veya devamlı olarak kalmak için ülke dışına çıkarak çalışmak, yerleşmek amacıyla yer değiştirmesidir. Dış göç olgusunda hedef ülkenin çekici faktörleri önemlidir. Buna karşılık göç edilen ülkenin itici faktörleri de göç eyleminin gerçekleşmesinde önemli bir yer tuttuğu söylenebilir.

1.1.1.2. Düzenli ve Düzensiz Göç

Düzenli göç, bireylerin bulundukları ülkeden hedef ülkeye doğru seyahati, transit geçişi ve giriş çıkışları kanun ve yönetmeliklere uygun olarak yapılan göçlerdir. Göç Terimleri Sözlüğüne (2009) göre düzenli göç, “Tanınan, yasal kanallar kullanılarak gerçekleşen göç” şeklinde tanımlanmıştır.

Düzensiz göç ise gönderen, transit ve alıcı ülkelerin yasalarının dışında gizli veya bağımsız bir şekilde yapılan göçlerdir. Bireyin veya bireylerin hedef ülkelere yasadışı yollarla giriş yapması, yasadışı çalışması veya yasadışı bir şekilde kalması anlamlarına gelmektedir (Aslan, 2019).

1.1.1.3. Geçici ve Sürekli Göç

Geçici göçler, mevsimlik göç olarak da adlandırılmaktadır. Daha çok tarım, hayvancılık ve turizm amaçlı yer değiştirmeleri ifade etmektedir. Bunun dışında belli bir hedef için süresi belli olan, amaca ulaştıktan sonra bireyin geri döndüğü veya farklı bir yere göç eylemi gerçekleştirmesi olarak tanımlanabilir (Bucak, 2021).

Sürekli göç ise temelli yerleşme amacıyla yapılan göç eylemleridir. Bu göç eyleminde bulunduğu yerden ayrılan bireyler yerleşmek amacıyla göç ettiklerinden ziyaret veya turizm maksadı dışında terk ettikleri yerlere dönme amacı gütmemektedirler (Han, 2010).

1.1.1.4. Gönüllü ve Zorunlu Göçler

Gönüllü ve zorunlu göçleri birbirinden ayıran en önemli unsur göç eylemine bireyin kendisinin rızası ile karar verip vermediğidir. Gönüllü göçlerde birey tamamen kendi rızası ile göç eylemini yerine getirmektedir. Zorunlu göçlerde ise yaşam koşulları bireyin kendi rızasının önüne geçerek göç eylemini zorunlu olarak yerine getirmesidir.

Çağlar’a (2018) göre, gönüllü ve zorunlu göçler farklı bir açıdan değerlendirildiğinde, tüm göçler birer ‘zorunluluk’ içermektedir. Hiçbir zorlama olmadan, birey kendi iradesini kullanarak göç olayını yerine getirmiş olsa bile göç edilecek olan yerde cazip gelen bazı durumların olduğu ve bireyin mevcut yaşadığı yerden ayrılmak istemesinin de bir zorlama olduğu söylenebilir. Bu zorlamayı taciz, şiddet vb. gibi düşünmemek gerekmektedir. Görünürde herhangi bir zorlama

olmayabilir. Ancak bireylerin daha güzel yerlerde ve refah içerisinde yaşama arzusu göç eylemine neden olabilir. Böyle bir durumda da gereksinim zorlaması söz konusu olabilmektedir. Konu bu şekli ile düşünüldüğünde tüm göç eylemlerinin altında bir tür zorlama olduğu söylenebilir.

1.1.1.5. Bireysel ve Kitlesele Göçler

Bireysel göçlerde kişiler göç kararını kendileri almaktadır. Bu tür göçler bireylerin kişisel olarak ihtiyaçları ve arayışları sonucunda gerçekleşir. İnsanlar farklı bir yerde yaşamak istemesi, macera aramak istemesi gibi sebeplerle göç etmeye karar vermektedir. Bu tür göçlerde en önemli faktör kişilerin kendi dünyalarında yaşadıkları hislerdir (Çelik, 2022). Kitlesele göçlerde bireysel şekilde gerçekleşen göç hareketlerinin bir sonucudur. Bireysel göçlerle farklı bölgelere göç eden az sayıdaki kişinin ülkeleri ile kurdukları bağ ile birlikte göç edilen ülkeden göç alan ülkeye doğru hızlı bir şekilde kişi sayısının artarak kitlesele nitelik kazanmasıdır (Çelik, 2022).

1.2. Deprem Nedeniyle Göç Hareketleri

Depremlerin neden olduğu en önemli sonuçlardan biri nüfus hareketliliğinin artmasıdır. Yaşanan korku nedeniyle bireyler biran önce il dışına göç etme yolunu tercih edebilmektedirler. Türkiye’de meydana gelen büyük depremlerden hemen sonra ya devlet eli ile ya da bireyler kendi imkânları ile daha güvenli yerlere doğru göç hareketi içerisine girmektedirler.

Depremler, bölgeler arası olabileceği gibi bölge içerisinde de kentten kırsala doğru da yapılmaktadır. 1939 ve 1992 yılında Erzincan’da meydana gelen depremler sonrası insanlar batı ve güney illerine doğru göç hareketine başlamıştır. Daha sonraki süreçte göç edenlerin bir kısmı gittikleri yerlere uyum sağlayarak Erzincan’a dönüş yapmamıştır (Özdemir, 2019). 17 Ağustos Gölcük depreminden sonra da bölgede yaşayan insanların bir kısmı farklı yerlere göç hareketine başlamıştır (Çağlar, 2013).

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin (2017) hazırlamış olduğu rapora göre, 2011 yılında meydana gelen Van depreminden sonra da insanlar batı illerine göç hareketi başlamıştır. Depremin özellikle ilk günlerinde barınma sorunu ve hava koşullarının kötü olması nedeniyle göç hareketi daha hızlı bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Bu

süreçte Van'dan göç eden insanların sayısı yaklaşık 250 bin kişidir ve Van'da hayat normale döndükten sonra da deprem nedeniyle göç eğilimi devam etmektedir. Meydana gelen tüm yıkıcı depremler gibi 6 Şubat depremlerinden etkilenen 11 ilden de Türkiye'nin tüm illerine doğru göç hareketliliği başlamıştır.

1.3. Göç Kuramları

Göç, yer değiştirme hareketinin çok daha ötesinde bir olgudur. Bünyesinde kendine özgü nedenler veya özellikler barındırır. Bu özellikler kimi zaman hedef ülkenin uzaklığına kimi zaman bireysel isteklere kimi zaman da toplu halde zorunlu göçler olarak kendisini gösterir. Göç kuramları ise bu özelliklere göre şekillenmektedir.

Göç Kuramları, bilimsel araştırmalarla geliştirilen ve göç olgusunun nedenlerini, sonuçlarını ve hangi aşamalardan geçtiğini açıklamaya çalışır. Bu sebeple göç kuramları ortaya çıkan göçlerin daha kolay bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olması bakımından önemlidir (Akalin-Tanay, 2016). Bu araştırmada alan yazında en sık rastlanan göç kuramları Yıldız'ın (2018) sınıflamasına göre verilmiştir.

1.3.1. Ravenstein'in Göç Kanunları

Ravenstein, göç olgusunu kuramsal açıdan değerlendirmektedir. Bu değerlendirme daha sonra yazılacak olan göç modellerine ve kuramlarına öncülük etmektedir. Ravenstein, yayınladığı makalesinde yedi tane göç kanunundan söz etmektedir. Bu kanunlar: Göç ve mesafe, göç ve basamakları, yayılma ve emme süreci, göç zinciri, doğrudan göç, kır-kent yerleşimcileri farkı ve kadın-erkek farkı şeklinde sıralanmıştır.

1.3.1.1. Göç ve Mesafe Kanunu

İnsanların büyük bir çoğunluğu kısa mesafeli göç ederler. Sanayi ve ticaret merkezlerine doğru yapılan ve göç dalgalarına neden olan hareketleridir.

1.3.1.2. Göç ve Basamakları Kanunu

Sanayi ve ticaretinin hızlı bir şekilde geliştiği bölgelerde işgücü ihtiyacının karşılanması için çevre bölgelerden göçmenler gelir. Bu göçmenlerin yerine ise başka göçmenler gelir. Bu durum sanayi ve ticaretin geliştiği bölgelere doğru dalgalar halinde göç basamakları meydana gelir. Basamaklı bir şekilde azalan ve boşalan yerlerin yakın bölgelerden gelen göçmenlerce doldurulmasıyla oluşan dalgalaradır.

1.3.1.3. Yayılma ve Emme Süreci

Göçmenlerin göç olgusundan beklentisi ekonomik ve ticari faaliyetlerden pay alma isteğidir. Bu durum yayılma ve emme süreci birbirini desteklemektedir. Çünkü yayılma ve emme sürecinde amaç ortaktır.

1.3.1.4. Göç zincirleri

Göç olgusu bir kez başladığında birbirini tetikleyerek ardı ardına devam etmektedir. Göç alan bölgelerin aynı zamanda göçte verir. Bu durum zincirleme olarak birbirini tetikleyerek devam eder ve göç dalgası oluşturur.

1.3.1.5. Doğrudan Göç

Diğer göç kanunları gibi basamaklı bir şekilde devam etmemektedir. Büyük ticaret ve endüstri merkezlerine doğrudan ve basamaksız şekilde yerleşmeyi ifade etmektedir.

1.3.1.6. Kır-Kent Yerleşimleri Farkı

Kentte yaşayan bireyler göç etme konusunda kırsal kesimde yaşayanlara oranla daha az isteklidirler. Kente doğru yapılan göçler kentte yaşayan bireyleri çok fazla etkilememektedir. Kırsal kesimden kırsal kesime yapılan göçlerde ise göç dalgaları ve basamaklı bir göç oluşmaktadır.

1.3.1.7. Kadın Erkek Farkı

Bu kanuna göre kadınlar kısa mesafelerde erkeklere oranla daha fazla göç etme isteğinde bulunurlar. Erkekler ise hem yurtdışına yönelik göçlere hem de uzun mesafeli göçlere daha fazla yatkındırlar.

Günümüzde göç olaylarının büyük bir çoğunluğu savaşlar, şiddet olayları, siyasal ve ekonomik nedenlerden yapılmaktadır. Ravesten'in göç kanunları incelendiğinde, modeller genellikle üretim teknolojileri alanında ortaya çıkan hızlı gelişmelere ve kentlerin iş gücünde artan önemine dayanarak oluşturulmuştur. Bu sebeple günümüz şartlarında göç olgusunun açıklanmasında tek başına yeterli olmamaktadır.

1.3.2. İtme-Çekme Teorisi

İtme çekme kuramı 1966 yılında Everett Lee tarafından yazılmıştır. Bu teoride, göç olayının itici ve çekici unsurlarının ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Göç olaylarına neden olan dört temel unsurdan söz edilmiştir. Bunlar:

- 1.Yaşanan yer ile ilgili unsurlar
- 2.Hedef yer ile ilgili unsurlar
- 3.Karşılaşılan engeller
- 4.Bireysel unsurlardır.

Lee, bu dört itici ve çekici unsurlarla göç olgusunu incelemiştir. Kuramın ana çerçevesini yaşanan yer ile hedef yerdeki olumlu ve olumsuz unsurların birbirinden ayrı olarak değerlendirmek oluşturmaktadır. Yani yaşanan yer ile ilgili itme ve çekme unsurları farklı, hedef yerdeki itme ve çekme unsurları farklı bir şekilde ele alınarak bir bütün değerlendirilmelidir (Çağlayan, 2006).

1.3.3. Petersen'in Beş Göç Tipi

Petersen de itme çekme faktörleri ile göç üzerine çalışmaları yapmıştır. İtme çekme faktörlerinin altında yatan asıl nedenleri anlamaya çalışmıştır. Petersen'e göre, tarihsel süreç içerisinde itme ve çekme unsurlarının yer değişebileceği ve belli bir dönemde itme unsuru olan bir durumun, belli bir dönemde çekme unsuru olabileceğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra ekonominin genel durumu göç için her

zaman önemlidir. Ekonomide yaşanan dalgalanmaların üst, orta ve alt sınıflarda farklı anlamlara geldiği ve etkilerinin farklı olduğu, buna bağlı olarak da tepkilerin farklı olduğunu ortaya koymuştur. Bu sebeple Petersen bireysel ve sınıfsal farklılıkları da gözetererek, beş göç tipi oluşturmuştur. Bunlar: doğal çevrenin yarattığı itme etkisiyle (kuraklık, kötü hava şartları, fiziksel doğa olayları vb.) oluşan **ilkel göçler**, zorunlu göçler devlet ya da eşdeğeri olan kurumun yarattığı itme etkisiyle ortaya çıkan **zorunlu göç ve yöneltilmiş göç**, göçmenlerin kendi istekleri ve iradeleriyle yaptıkları **serbest göç**, bir ülkeden veya bölgeden çok sayıda insanın başka bir yere doğru göç etmesini ifade eden **kitlesel göçlerdir**.

Petersen'in ortaya koyduğu beş tip göç çeşidi incelendiğinde içerisinde doğa olayları, bireysel, siyasal, ekonomik, sosyal etmenleri bulundurmaktadır. Bu nedenle günümüzün karmaşık olan göç yapısını anlamlandırmada önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Yıldız, 2018).

1.3.4. Kesişen Fırsatlar Teorisi

Stouffer tarafından ortaya konulmuştur. Göç olgusu, fırsatlar ve matematik bir araya getirilerek açıklanmıştır. Hedef bölgede iş fırsatlarının ya da rahat yaşam fırsatının fazla olması göç eden kişi sayısını da o kadar arttırır. Bu sebeple göç olgusunda önemli olan durum, göç mesafesi ve hedef bölgedeki imkânlardır.

Bu kuram çok yaygın bir şekilde kullanılmamaktadır. Özellikle nedeni ekonomik olan göçlerde ve işçi göçü çalışmalarında kullanılabilir. Buna göre, bir bölgede oluşturulan iş fırsatları kuramın temel yapı taşı oluşturmaktadır. İş fırsatlarının sayısının fazlalığı da yapılacak olan göçün büyüklüğünü etkilemektedir (Çağlayan, 2006).

1.3.5. Merkez Çevre Teorisi

Göç olgusunu merkez çevre kuramı şöyle açıklayabiliriz: Günümüzde merkez ülkeler, ucuz işgücü ihtiyacını karşılamak üzere göçmen politikalarında esneklik sağlamaktadır. Günümüzde uygulanan göçmen kabul politikalarında ağır şartlar bulunmaktadır. Bu şartların başında yetenek, iyi yetiştirme, kalifiye eleman olmak gelmektedir. Bunun sebebi de merkez ülkeye gelen vasıflı ve hünerli bireylerden düşük maaş ile faydalanmak ve üretim maliyetini düşürmek gelmektedir. Merkez

ülkeye bir de vasıfsız işçi göçleri mevcuttur. Merkez ülkeler vasıfsız işleri de insan gücüne dayalı sektörlerde ucuz işçi çalıştırmak için göçmenleri kabul etmektedir (Çağlayan, 2006).

Dünya büyük bir pazar olarak ele alındığında, uzun bir süreç olan sömürgecilik anlayışı devam etmektedir. Küreselleşme ile gelişmiş ülkeler üretim, teknoloji, hammadde, sermaye ve emeğin denetimi açısından üstünlük sağlamaktadır. Bunun bir sonucu olarak da işgücü, çevre ülkelerden merkez ülkelere doğru yer değiştirdiği ileri sürülmektedir (Aksoy, 2015).

Bu teoride merkez ve çevre olarak isimlendirilen bölgelerin net olarak ayırt edilmesi zordur. Bu ayrımı çağımız şartları ile küreselleşen ekonomi ve küreselleşen dünya göz önüne alınarak uluslararası büyük şirketlerle açıklanabilir (Yıldız, 2018).

1.3.6. İlişkiler Ağı (Network) Teorisi

Kuramların genel yapısı göçün sebepleri ve göç olgusunun nicel ve nitel boyutunun ele alınması ile ilgilidir. İlişkiler ağı teorisi hem göç olgusuna hem de göçmene bakış açısıyla diğer kuramlara oranla farklı bir yaklaşım ortaya koymaktadır (Çağlayan, 2006).

İlişkiler ağı temelinde dostluk, akrabalık, soydaşlık gibi faktörler bulunmaktadır. Burada göçmen ağını ilk giden göçmenler oluşturmaktadır. Öncü göçmenler ile ilişki kuran diğer kişiler göç etme fikrine kapılır ve göç etme imkânı bulur. Önce göçen kişilerin deneyimlerini diğer kişilere aktararak göçe vesile olmasıyla göç dalgaları oluşur ve bu durum kendini sürekli tekrarlayan bir göç olgusunu meydana getirir.

Göçmen ilişkiler ağında ortak bir bağ kurulduğundan göçmenler, göç edilen yerlerde özellikle hemşerilerinin oturduğu yerleri tercih etmektedirler. Böylelikle göçmenler adaptasyon sorunlarını da kısa vadede atlatma fırsatı elde ederler (Atasayar, 2018).

1.4. Göç ve Eğitim İlişkisi

Eğitim, en temel insan haklarından bir tanesidir. Fakat savaşlar, doğal afetler, siyasi ve ekonomik karışıklıklardan en çok etkilenen alanların başında gelmektedir. Göç ise günümüzde önemi giderek artan, ciddi sorunlara dönüşen ve dünya

gündeminde ilk sıralarda yer alan bir olgudur. Bu sebeple göç olgusunun sonucu olarak ortaya çıkan en önemli sorunlardan bir tanesi göçün eğitime olan olumsuz etkisidir. Özellikle göçe katılan çocuklar göçün neden olduğu olumsuzluklardan diğer bireylere göre daha fazla etkilenmektedir. Göç edilen yerdeki eğitim düzeyinde olan farklılıklar göçe katılan çocukları etkilediği gibi ev sahibi bölgeyi de olumsuz etkilemektedir (Aslan, 2019).

Göç sonucunda en çok destek görmesi gereken bireyler çocuklardır. Ailesi ile birlikte yer değiştiren çocuklar ailelerin yaşadığı problemler nedeniyle eğitimleri önünde engeller bulunabilmektedir. Bu engeller ailelerin ekonomik sıkıntılar yaşamamasından kaynaklı olabildiği gibi derslere olan ilgisizlik, uyum sorunu, okula erişememe, sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu gibi nedenlerden de kaynaklı olabilmektedir. Tüm bu engellerle beraber çocuklar göç ettikleri bölgeye uyum sağlama ve yaşadığı olumsuzlukların üstesinden gelmek zorunda kalmaktadır. Bu noktada da eğitimin niceliğinden çok niteliği ön plana çıkmaktadır. Eğitimin niteliğini de belirleyen en önemli unsur öğretmendir. Bu sebeple öğretmen, sınıfta bulunan çocukların gelişim düzeylerini, ihtiyaçlarını, ilgilerini doğru bir şekilde analiz edebilmelidir. Bu bağlamda Başbay ve Bektaş (2009) tarafından yapılan araştırmaya göre farklı kültürel değerlere sahip bireyler aynı sınıfta bir arada bulunabilir. Öğretmenler ise bu sınıf ortamlarında bu değerlerin farkında olmalı, bilgi sahibi olmalı ve bu değerleri problem olarak görmemelidir. Bu sebeple sınıf ortamını bu değerlerle zenginleştirmelidir.

Öğretmenlerin farklı kültürel değerlere sahip çocuklara faydalı olabilmesinde ise bazı kavramlar çok önemlidir. Bunlar: kapsayıcı eğitim ve çok kültürlü eğitim kavramlarıdır. Bu kavramların ön plana çıkmasında tarihin hiçbir döneminde görülmemiş bir şekilde gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte dünyanın artık insanlara küçük gelmesi ile ilişkilendirilebilir. İnsanlar teknolojinin yardımıyla daha kısa sürede daha fazla mesafe gidebilmekte ve iletişim kanalları yardımıyla dünyanın her yerinden anında haber alabilmektedirler. Bugünün toplumlarının, tarihi, kültürü ne olursa olsun artık çok kültürlü bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Bu sebeple toplumlar kendisinden farklı etnisitelerle karşılaşmakta ve çok kültürlü bir yapı ortaya çıkmaktadır. Çok kültürlü eğitim, temelde öğrencilerin ırk, din, sosyal statü,

cinsiyet ve etnik ayrımcılığı uğramadan eğitimde fırsat eşitliğine sahip oldukları eğitimdir (Açıkalın, 2010).

Bir diğer kavram olan kapsayıcı eğitim ise, öğrenme beceri, fiziksel veya zihinsel engel, kültürel kimlik, cinsiyet ve sosyo ekonomik vb. nedenlerle hiçbir bireyin ayrımcılığa maruz kalmadığı tüm eğitim kademelerinde ihtiyaçlar ve hedefler doğrultusunda gelişim sağlayabilecekleri fırsat eşitliği sağlayan bir eğitim yaklaşımıdır (Çelik, 2017). Bu tanımlar doğrultusunda kapsayıcı eğitim, çok kültürlü eğitimin daha geniş hali olarak tanımlanabilir. Kapsayıcı eğitim, toplumsal sorunların çözümünde ve kapsayıcı bir toplum oluşturulmasında önemli bir yaklaşımdır. Depremzede çocukların okullarda yaşadıkları problemlerin çözümünde öğretmenlerin kapsayıcı eğitim yaklaşımını etkili kullanması çocukların okula uyum sağlama ve yaşanan travmanın atlatılması durumunu olumlu yönde etkileyebilir.

1.5. Depremde Eğitim Hakkı ve Eğitime Erişim

Deprem jeolojik bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat sonuçları bakımından birçok alan ile ilişkilidir. Bu alanlardan bir tanesi de eğitimidir. Deprem ve eğitim ilişkisi iki şekilde ortaya konulabilmektedir. Birincisi deprem öncesi afet eğitimi ikincisi ise deprem sonrası eğitimidir. Deprem öncesi eğitimler deprem sırasında meydana gelebilecek zararı en aza indirmek için önemli iken deprem sonrası eğitim ise bireylerin etkilenme düzeylerine göre psikososyal destek ve akademik destek yönünden önemlidir. Bu bakımdan deprem eğitiminde sadece jeolojik boyuta önem verilmesi eksik bir eğitimi ifade etmektedir. Deprem eğitimi sayesinde bireylerde teorik bilgileri uygulamaya geçirebileceği davranış modelleri kazandırılmalıdır (Faiz, 2009).

Depremin birey üzerinde meydana getirdiği korku, isteksizlik, umursamazlık vb. etkiler eğitim kalitesinin düşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Deprem sonrası bireyde meydana gelen ruhsal problemlerde hekimler kadar depremin olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesinde kaliteli eğitim faaliyetleri de önemli bir faktördür. Bu anlamda eğitim faaliyetleri psikolojik, ekonomik ve toplumsal açıdan depremin olumsuz sonuçlarını önleyebilmektedir (Faiz, 2009). Depremin olumsuz sonuçlarının önlenmesinde ve azaltılabilmesinde afet eğitimi üç kategoriye ayrılıp şu şekilde sınıflandırılabilir: “Hayatta

Kalmak İçin Eğitim (Education to be Survivors)”, “Destekçi Olmak İçin Eğitim (Education to be Supporters)” ve “İyi Bir Vatandaş Olmak İçin Eğitim (Education to be Good Citizens)”

Sonuç olarak deprem öncesi ve sonrası eğitim programları ile insanların deprem sonrası sağlık ve güvenliklerini sağlamaya, bireylerin hayatta kalma becerisini artırmaya, travmaların azaltılmasına ve toparlanma sürecinin hızlanmasına yardımcı olması bakımından önemlidir.

1.6. Depremzede Öğrencilerin Eğitime Erişim Engeller

Depremi şiddetinin yüksek ve tahribat oranının fazla olması çocukların hayatlarını olumsuz etkilenmekte ve eğitimine engel olabilmektedir. Deprem sonrası çocuklar sıklıkla uyum sorunu ve eğitime devam sorunu yaşamaktadır.

1.6.1. Uyum Sorunu

Eğitim sürecinin en önemli basamaklarından biri okula uyum sürecidir. Çocukların kişisel özellikleri, büyüdüleri kültür, yaşadıkları korkular, anılar ve kaygılar gibi birçok faktör okula uyum sürecini etkilemektedir. Bu bakımdan bazı çocukların uyum süreci kısa sürerken bazı çocukların ise uyum süreci uzamaktadır. Bu sürecin uzamasında doğal afetlerden kaynaklanan zorlukların da etkisi bulunmaktadır. Depremden etkilenen çocukların okula uyum sürecinde yaşadıkları zorluklar, yeni kültüre uyum, etkinliklere katılmak istememe, korku ve kaygı, ayrılık kaygısı, sosyal uyum, çekingenlik ve okula gelmek istememe şeklide ifade edilmektedir (Özel ve Ersoy, 2023).

1.6.2. Eğitime Devam Sorunu

Okullar, kontrollü bir şekilde çocukları yaşama hazırlayan, kazanımları önceden belirlenmiş sistemli ve düzenli bir eğitim ortamıdır. Zorunlu eğitim çağına gelmiş tüm bireylerin fiziksel ve zihinsel gelişimlerini tamamlamaya ihtiyaç duydukları bu ortamlarda eğitime devam durumları hem akademik başarı hem de olumlu davranış kazanma açısından çok önemlidir. Bu sebeple okula devam/devamsızlık durumları çocukların geleceklerinin inşa edilmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Okula devamsızlık, hem fiziksel hem psikolojik hem de toplumsal

nedenler ile ortaya çıkabilen ve çocukların akademik başarılarında olumsuz bir etkiye sahip olan istenmeyen bir davranış olarak tanımlanabilir (Altınkurt, 2018).

1.7. Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Ünlüer (2002) tarafından yapılan “Olağanüstü Durumlarda Eğitim, Eğitimin Problemleri ve Çözüm Yolları (Marmara Depremi, Sakarya Örneği, İlk ve Orta Öğretim)” konulu araştırmada, ilköğretim ve orta öğretim özelinde olağanüstü durumlarda eğitimin problemleri ve çözüm yollarının neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda ise deprem sonrasında bakanlık tarafından eğitimcilere maddi ve manevi olarak destek verilmediği, eğitimcilerin süreç içerisinde karar alma noktasında söz hakkı almadığı ve okul bünyelerinde rehber öğretmen sayılarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Akpınar ve Köksalan (2003) tarafından yapılan “Olağanüstü Haller ve Okul” konulu araştırmada, okulların olağanüstü durumlarda toplum üzerindeki etkinin azaltılmasında hangi görevleri üstlendiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, okulların, planlamada, ilgili kurumlarla iş birliğinde eksikliklerin olduğu ve olağanüstü durumlara hazır olmadığı tespit edilmiştir.

Yılmaz (2004) tarafından yapılan “3 Şubat 2002 Sultandağı Depreminin Öğrenciler ve Öğrenmeleri Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirmesi” konulu araştırmada, ilk olarak 2002 yılında Bolvadin’de yaşanan depremin ardından öğrenciler üzerinde fiziksel ve zihinsel etkileri ortaya koymak amaçlanmaktadır. İkinci bir amaç ise deprem sonrası öğrencilerin psikolojik olarak etkilenme durumları ve bunun akademik başarıya olan etkisinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda ise, depremin öğrenciler üzerinde ders çalışma, motivasyon, akademik başarı, derslere katılım ve dikkatleri üzerinde olumsuz etkiye sebep olduğu tespit edilmiştir.

Çakar (2008) tarafından yapılan “İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Deprem Bilinci Geliştirmedeki Rolüne Dair Öğretmen Görüşleri” konulu yüksek lisans tezinde, sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci oluşturmadaki rolünün ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında 141 öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucunda, sosyal bilgiler ders kitabının deprem bilinci geliştirme konusunda yeterli düzeyde olduğu ve etkinliklerin deprem bilinci

oluşturmada çalışma kitabının ise kısmen yeterli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinin insanları deprem öncesi ve deprem sonrası neler yapılması konusunda etkili bir öğrenme sağladığı ortaya konulmuştur.

Faiz (2009) tarafından yapılan “17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 Depremlerinin Gölyaka(Düzce) İlçesine Bağlı İlköğretim Okulları Öğrencileri Tarafından Algılanışı” konulu araştırmada, öğrencilere anket yapılarak depreme karşı algılarını tespit etmek amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda, ilköğretim öğrencilerine deprem bilinci 5. Sınıfta verildiği, öğretmenlerin depreme ilişkin kavramları öğrencilere öğretmede eksik kaldığı, öğrencilerin deprem sırasında neler yapması gerektiğini bilmedikleri tespit edilmiştir.

Yüksel (2012) tarafından yapılan “Afet Sonrası Eğitim Yapılarında Yapısal Sürdürülebilirlik” konulu yüksek lisans tezinde afet sonrası geçici eğitim yapılarının hem fiziksel hem de gereksinimleri karşılamadaki yetersizlikleri göz önünde bulundurularak geçici eğitim yapılarının “afet sonrası sürdürülebilir geçici eğitim yapısı ölçütleri” doğrultusunda oluşturulması amaçlanmıştır. Araştırmada şu sonuca ulaşılmıştır: Türkiye’de ve dünyada can ve mal kaybına sebep olan afetler, eğitim yapılarında hasara neden olmaktadır. Bu hasarı giderebilmek ve eğitime devam edebilmek için ülkeler çeşitli yöntemler kullanmaktadır. Ancak afet öncesi planlama ve hazırlık eksiklikleri nedeniyle sürdürülebilir bir strateji oluşturulamamıştır. Afet öncesinde geçici eğitim yapısı oluşturulması konusunda gerekli çalışmalar eksik kalmaktadır. Dolayısıyla geçici eğitim birimlerine ait tasarımlar, üretimler ve yer seçimleri afet sonrası belirlenmekte ve bu sebeple eğitime başlama süresi uzamaktadır.

Sarman (2012) tarafından yapılan “Elazığ İli Karakoçan İlçesinde Yaşanan Yıkıcı Deprem Sonrasında, Depremi Yaşayan İlköğretim Çağı Çocuklarda Kaygı Düzeyi, Depresyon Belirtileri ve Etkileyen Faktörler” konulu araştırmada, ilköğretim çağındaki çocukların Elazığ’da yaşanan depreme bağlı olarak kaygı düzeyleri, depresyon belirtileri ve depresyonu etkileyen unsurların neler olduğunu saptamak amaçlanmaktadır. 701 kişiye ulaşılan araştırmanın sonucunda, depremi yaşayan çocuklarda sürekli kaygı, durumluk kaygı ve depresyon belirti puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çağlar (2013) tarafından yapılan “2011 Van Depremleri Sonrası Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Psikososyal Destek Çalışmalarının Değerlendirilmesi (Erciş İlçesi Örneği)” konulu yüksek lisans tezinde, 2011 yılında meydana gelen depremin Van ili Erciş ilçesinde ikamet eden öğrencileri nasıl etkilediğinin, özellikle lise öğrencilerine yönelik psikososyal destek çalışmalarının sonuçlarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında 650 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ise, Erciş’te bulunan ortaöğretim öğrencilerinin psikososyal çalışmalara katılımda isteksiz veya kararsız olduğu, destek çalışmalarının öğrenciler üzerinde olumlu bir etki yapmadığı, desteklerin ise nitelik ve nicelik itibari ile yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Öztürk (2013) tarafından yapılan “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Deprem Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma” konulu nitel bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada, sınıf öğretmeni adaylarının deprem sırasında neler yaşadığının, deprem sonrasında yaşamlarında ne gibi değişikliklerin olduğunu, depremin eğitimi nasıl etkilediğinin, deprem eğitiminin ne kadar önemli olduğunu ve olası bir depremde ne gibi önlemler alınarak yaşanan zararın azaltılabileceğinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda, çalışma grubunda bulunan öğretmenlerin, her ne kadar depremden etkilenmiş olsalar dahi depremin üzerinden zaman geçtikten sonra yaşananları unuttukları ve olası bir depreme karşı hazırlıklı olmadıkları tespit edilmiştir.

Kardaş ve Tanhan (2014) tarafından yapılan “Van Depremini Yaşayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Travmadan Etkilenme ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi” konulu çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin Van depreminde yaşadıkları travmadan ne kadar etkilendikleri ve umutsuzluk düzeylerinin ne olduğunun incelenmesi amaçlanmaktadır. 325 öğrenciden oluşan örneklem ile elde edilen veriler sonucunda, orta öğretim öğrencilerinin travmadan etkilenme düzeylerinin risk faktörleri umutsuzluk, cinsiyet, depremde yakınlarından birini veya birkaçının kaybedilmesidir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (2017) tarafından yapılan “2011 Van Depreminin Etkilediği Alanlarda Ortaya Çıkan Göç Eğilimi” konulu proje sonuç raporunda, depremin şiddetli bir şekilde hissedildiği yerlerde ve bu yerlerde depremin yıkım gücünün göç olgusuna etkisini ortaya çıkarmak, deprem sonucunda

ortaya çıkan göç büyüklüğünü, geçici veya kalıcı olarak il dışına göç eden depremzedelerin hangi illeri ve neden tercih ettiklerini tespit etmek amaçlanmaktadır. Çalışmanın ikinci amacı ise, göç eden insanların ne kadarının geri döndüğünü, geri dönmek için sebeplerinin neler olduğunun, dönüş yapmayan insanlar veya temelli göç etme eğilimde olan insanların bu kararları almasında nelerin etkili olduğunun tespit edilmesidir. Araştırmada 1500 kişi ile yüz yüze görüşülerek 93 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Bu araştırma sonucunda, depremten sonra yaklaşık 250.000 kişinin geçici olarak il dışına göç ettiği anlaşılmıştır. Depremden hemen sonra yaklaşık olarak her dört kişiden biri il dışına göç etmeyi düşünmekte, fakat depremin üzerinden zaman geçtikçe il dışına göç etme eğilimlerinde azalma olduğu tespit edilmiştir.

Özdemir (2019) tarafından yapılan “Türkiye’de İç Göç Olgusu: 13 Mart 1992 Erzincan Depremi Özelinde İç Göçlerin İncelenmesi” konulu yüksek lisans tezinde, 13 Mart 1992 tarihinde meydana gelen Erzincan depremi sonrasında yaşanan göç olgusunun sosyal ve ekonomik sonuçlarının incelenmesi ve analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, Erzincan’ın nüfus yapısında büyük oranda azalma meydana geldiği ve buna bağlı olarak nitelikli iş gücü ve kamu kurumlarında çalışan sayılarında da azalma olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumun da Erzincan’ın sosyolojik, demografik ve ekonomik yapısında olumsuz bir etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Peker ve Şanlı (2020) tarafından yapılan “Deprem ve Göç İlişkisi: 24 Ocak 2020 Elazığ Depremi Örneği” konulu araştırmada doğal afetler sonrası ortaya çıkan göç algısı ve 2020 Elazığ depremi sonrası yaşanan sürecin sosyoekonomik etkisinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda ise Ocak 2020 depreminde Elazığ’da işsizlik oranının %10 arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

1.8. Araştırmaların Genel Olarak Değerlendirilmesi

Konu ile ilgili araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde, deprem sonrasında; okulların olağanüstü durumlarda toplum üzerindeki etkisi, deprem sonrası geçici eğitim yapılarının oluşturulması, depremin öğrenciler üzerindeki psikolojik etkileri, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerin deprem sonrası kaygı düzeyi, depresyon ve belirtileri, deprem sonrası öğrencilerin yaşadıkları travmalar,

deprem sonrası yapılan psikososyal destek programlar, öğrencilerin depreme karşı algıları, deprem bilinci oluşturma, öğretmen adaylarının depremden etkilenme durumları ve olağanüstü durumlarda eğitim problemleri gibi konulara yer verilmiştir(Akpınar ve Köksalan, 2003; Çağlar, 2013 Çakar, 2008; Faiz, 2009; Kardaş ve Tanhan, 2014; Öztürk, 2013; Sarman, 2012; Ünlüer, 2002; Yılmaz, 2004; Yüksel, 2012).

Bu araştırmaların yanı sıra deprem sonrası depremzedelerin göç eğilimlerinin ne düzeyde olduğu, deprem sonrası ortaya çıkan göç olgusunun incelenmesi, deprem ve sürdürülebilir kalkınma ilişkisi, deprem ve sürdürülebilir eğitim yapılarının oluşturulması, deprem sonrası insanların göç algısı ve depremin sosyoekonomik etkileri gibi göç ve ekonomi konuları araştırmacıların odaklandığı konulardır (Peker ve Şanlı, 2020; Özdemir, 2019; Yüksel, 2012; VYYU, 2017).

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, 6 Şubat 2023 depremlerine bağlı göç yapan zorunlu eğitim çağındaki çocukların desteklenmesi ve güçlendirilmesi için ihtiyaç duyulan eğitim gereksinimlerinin derinlemesine incelenmesi nedeniyle nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül tek durum çalışması biçiminde desenlenmiştir. Durum çalışması, bir olayı, eylemi, süreci, durumu ve bilhassa değerlendirme süreçlerini ayrıntılı bir şekilde analiz etmek amacıyla kullanılan yöntemdir (Creswell, 2015).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

6 Şubat 2023 depremleri dolayısıyla göç eden zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrenciler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. MEB Strateji Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan 2022 yılı örgün eğitim istatistiklerine göre, depremde etkilenen 11 ildeki zorunlu eğitim çağındaki toplam öğrenci sayısı 3.418.856'dır.

Bu çalışmada MEB Strateji Daire Başkanlığından Deprem Bölgesinden Doğru Anadolu Bölgesine göç eden okullar ve öğrenci sayıları alınmıştır. Elde edilen verilere göre araştırmanın hedef kitlesi maximum çeşitliliği sağlayacak şekilde belirlenmiştir. Bu belirlemede özel ve kamu okullarının seçiminde okul kademeleri (ilkokul/ortaokul/lise), öğrenci sayıları ve okul türleri (normal lise/fen lisesi/ sanat lisesi vb.) dikkate alınarak çalışma yapılacak okul türleri belirlenmiştir. Okul türlerinin ve katılımcıların belirlenmesinde depremzede çocukların bulunması ölçüt olarak alınmıştır. Bu nedenle araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme; araştırmanın araştırmacı tarafından önceden ortaya koyduğu belirli kıstasların karşılandığı durum ve kişilerle yürütülmesidir (Büyüköztürk, 2020; Hatch, 2002; Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Araştırmanın katılımcıları depremzede öğrencinin ailesi (anne, baba, veli), bu depremzede öğrencinin dersine giren öğretmen (sınıf öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni) ve okul yöneticisi/ yöneticileridir.

Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Van ilinde ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenen özel sektör ve kamuya ait ilkokul, ortaokul ve liseler arasından sekiz okul ve bu okullarda görevli bir okul yöneticisi, bir öğretmen ve bir depremzede aile bireyi olmak üzere 24 katılımcının görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırma örneklemini oluşturan okulların demografik bilgileri Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Araştırma Örneklemini Oluşturan Okulların Demografik Bilgileri

İller	Katılımcı	Okul Türü			Toplam
		İlkokul	Ortaokul	Lise	
Ağrı	Yönetici	1		1	2
	Öğretmen	1		1	2
	Öğrenci Velisi	1		1	2
Erzurum	Yönetici		1	1	2
	Öğretmen		1	1	2
	Öğrenci Velisi		1	1	2
Iğdır	Yönetici	1	1		2
	Öğretmen	1	1		2
	Öğrenci Velisi	1	1		2
Van	Yönetici	1	1		2
	Öğretmen	1	1		2
	Öğrenci Velisi	1	1		2
Toplam		9	9	6	24

Tablo 4 incelendiğinde, Ağrı'dan 6, Erzurum'dan 6, Van'dan 6 ve Iğdır'dan 6 olmak üzere dört ilde toplam 24 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcı yöneticilerden 3'ü ilkokul, 3'ü ortaokul ve 2'si de lise kademesinde yöneticidir. Katılımcı öğretmenlerden 3'ü ilkokul, 3'ü ortaokul ve 2'si ise lise kademesinde öğretmendir. Katılımcı velilerden 3'ünün ilkokulda, 3'ünün ortaokulda ve 2'sinin de lise kademesinde öğrencisi bulunmaktadır.

Araştırmada örnekleminde yer alan okullardaki katılımcı öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler ve Depremzede Öğrenciye Yönelik Eğitim Alma Durumu (DÖYED) Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Meslek Kıdemi	Branş	Okul Türü	Eğitim Bilgisi	DÖYED
K1	Kadın	1-5	Türk Dili ve Edebiyatı	Devlet	Lisans	Hayır
K2	Kadın	20-25	Sınıf Öğretmeni	Devlet	Lisans	Hayır
K3	Erkek	11-15	Sınıf Öğretmeni	Devlet	Lisans	Hayır
K4	Kadın	1-5	Sınıf Öğretmeni	Devlet	Lisans	Hayır
K5	Kadın	16-20	Türk Dili ve Edebiyatı	Devlet	Y. Lisans	Hayır
K6	Kadın	6-10	Sosyal Bilgiler	Devlet	Lisans	Hayır
K7	Erkek	11-15	Sosyal Bilgiler	Özel	Lisans	Hayır
K8	Kadın	6-10	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Özel	Y. Lisans	Hayır

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcılardan 6’sının kadın, 2’sinin erkek öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. Öğretmenlerin görev yaptıkları okulların 6 tanesi devlet okulu iken 2 tanesi ise özel okuldur. 8 katılımcının 3’ü sınıf öğretmeni, 2’si Türk Dili Edebiyatı öğretmeni, 2’si Sosyal Bilgiler öğretmeni ve 1’i ise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenidir.

Katılımcı öğretmenlerin tamamı depremzede öğrenciye yönelik hizmet içi eğitim almamıştır.

Araştırmada örnekleminde yer alan okullardaki katılımcı yöneticilere ilişkin demografik bilgiler Tablo 6’te verilmiştir.

Tablo 6. Okul Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Meslek Kıdemi	Görev Türü	Okul Türü	Eğitim Bilgisi	DÖYED
K9	Erkek	11-15	Okul Müdürü	Devlet	Lisans	Hayır
K10	Erkek	11-15	Müdür Yardımcısı	Devlet	Lisans	Evet
K11	Erkek	16-20	Müdür	Devlet	Y. Lisans	Hayır
K12	Erkek	21-25	Okul Müdürü	Devlet	Y. Lisans	Hayır
K13	Erkek	11-15	Müdür Yardımcısı	Devlet	Lisans	Hayır
K14	Kadın	21-25	Müdür Yardımcısı	Devlet	Lisans	Evet
K15	Erkek	6-10	Müdür Yardımcısı	Devlet	Lisans	Evet
K16	Erkek	16-20	Okul Müdürü	Devlet	Lisans	Hayır

Tablo 6’da 8 katılımcının 7’si erkek, 1’i kadın yöneticiden oluşmaktadır. Katılımcıların tamamı devlet okulunda 4’ü okul müdürü, 4’ü ise okul müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Katılımcılardan 1 yöneticinin mesleki kıdemi 6-10, 3’ünün 11-15, 2’sinin 16-20 ve 2’sinin ise 21-25 yıldır. Katılımcı okul yöneticilerinden sadece 3 tanesi hizmet içi eğitim almıştır. Velilerin demografik özellikleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Velilerin Demografik Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Öğrenciye Yakınlık	Okul Türü	Meslek
K17	Kadın	Lise	Annesi	Özel	Ev Hanımı
K18	Kadın	Lise	Annesi	Devlet	Ev Hanımı
K19	Kadın	Ortaokul	Annesi	Devlet	Ev Hanımı
K20	Kadın	Lisans	Annesi	Devlet	Öğretmen
K21	Erkek	Y. Lisans	Baba	Devlet	Eğitim Müfettişi
K22	Erkek	Lisans	Baba	Devlet	Askeri Personel
K23	Kadın	Lise	Anne	Devlet	Ev Hanımı
K24	Erkek	Lisans	Baba	Devlet	Askeri Personel

Tablo 7’de katılımcılar 5’i kadın, 3’ü erkek olmak üzere 8 veliden oluşmaktadır. Katılımcılardan 4’ü ev hanımı iken, 1 katılımcı eğitim müfettişi, 1 katılımcı öğretmen ve 2 katılımcı ise askeri personeldir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

2.3.1. Görüşme Formu

Çalışma grubunda okul yöneticilerine, öğretmenlere ve öğrenci velilerine yönelik üç adet görüşme formu hazırlanmıştır.

2.3.1.1. Görüşme Formunun Oluşturulmasında İşlem Basamakları

1. Araştırma kapsamında ilk olarak konu ile ilgili alan yazın incelenmiştir.
2. Konu ile ilgili raporlar, özel ve kamu okul uygulamaları, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün uygulamaları, bilimsel araştırmalar, dergiler ve internet verileri kullanılmıştır. Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilere ait sınıf düzeyi, okul kademesi, cinsiyet, yaş, devlet-özel okul vb. istatistiki veriler güncel şekliyle kullanılmıştır.
3. Deprem sonrası okullarda yapılan Psikososyal Destek Programları incelenmiştir.
4. Alan yazın incelendikten sonra araştırmanın yapılacağı okul türlerine göre okul yöneticileriyle ön görüşmeler yapılmıştır.

Alan yazındaki uygulamalar ve yapılan ön ihtiyaç analizlerine göre çalışma grubunda okul yöneticilerine, öğretmenlere ve öğrenci velilerine yönelik üç adet görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken deprem öncesinde ve deprem sonrasında eğitim faaliyetleri, uygulamalar, öğrencilerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi amacına yönelik sorular geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu; demografik bilgiler ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularının başlıklarından oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracındaki sorular, konu ile ilgili alan uzmanlarının görüşleri alınarak danışmanın rehberliğinde araştırmacı tarafından yazılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda on soru

yer alırken alan uzmanlarının dönütleri doğrultusunda yedi soruya indirilmiştir. Depremzede öğrencinin bir velisi, bir öğretmeni ve bir okul yöneticisi ile ön görüşme formu uygulanarak üç pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşme sonucunda görüşme formundaki soruların anlaşılabilirliği netleştirilerek yarı yapılandırılmış görüşme formuna son hali verilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olanlar yarı yapılandırılmış görüşme formundaki açık uçlu soruları yanıtlamışlardır.

6 Şubat 2023 depremlerine bağlı göç yapan zorunlu eğitim çağındaki çocukların desteklenmesi ve güçlendirilmesi için ihtiyaç duyulan eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ile ilgili görüşler doğrultusunda veri toplamak amacıyla okul yöneticisi, öğretmen ve velilere yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeyi amaçlayan sorular, ikinci bölümde ise okul yöneticileri için yedi, öğretmenler için dokuz ve veliler için altı açık uçlu soru yer almaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanmasında işlem basamakları:

1. Alanyazın derinlemesine incelenmiştir. Alan yazın dikkate alınarak ön uygulama için yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme sorularıyla ilgili konu alanı uzmanının görüşleri alınmıştır. Uzmanlardan alınan dönütlere göre gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

2. Ön görüşme formuyla, pilot görüşme gerçekleştirilmiştir.

3. Pilot uygulamalardan sonra görüşme formundaki soruların anlaşılabilirliği netleştirilerek yarı-yapılandırılmış görüşme formuna son hali verilmiştir.

2.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenirlik, ölçme araçlarının kalitesinin ortaya konulmasını belirleyen temel iki özelliktir. Bu özellikler yaygın olarak araştırmanın sağlamlığını ortaya koymak için kullanılır (Merriam, 2018). Nitel çalışmalarda kullanılan verilerin gerçek, doğru ve tutarlı olduğunun belirlenmesi için araştırmacının özenli bir şekilde veri toplama, analiz ve yorumlama süreci izlemesi önemlidir.

2.4.1. İç Geçerlik (İnandırıcılık)

İç geçerlik, araştırma bulgularının elde edildiği veri toplama aracının ölçmeyi amaçladığı problemin/durumun/olgunun gerçekte ne kadar ölçüldüğünü ifade eder. Araştırma içerisindeki bağlantıların doğru ve güvenilir bir şekilde ortaya konulduğunu gösterir. İç geçerliği arttırmak, araştırma sonuçlarının güvenilirliğini ve geçerliğini artırır. Aynı zamanda araştırmanın amacına uygunluğunu sağlar (Lincoln ve Guba, 1995; Merriam, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2021).

1. Bu çalışmada inandırıcılığı arttırmak üzere ilk olarak araştırmaların yapılacağı okulların belirlenmesinden önce okul yöneticileri ile görüşme yapılmış ve katılım konusunda istekli olup olmadıkları teyit edilerek karar verilmiştir. Katılımcılara veri toplama süreci başlamadan önce araştırmanın amacı ve önemi hakkında bilgiler verilmiştir.

2. Araştırmadan elde edilen veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanarak anlamlı bir bütün oluşturmaktadır.

3. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının, araştırmanın amacına uygunluğunu test etmek maksadıyla pilot görüşme yapılmıştır.

4. Elde edilen bulgular kavramsal çerçeve ile uyumlu olmakla beraber ortaya çıkarılan sonuçlar tutarlıdır. Bu sebeple bulgular kendi içerisinde tutarlı ve anlamlıdır.

5. Araştırmanın bulguları doğrultusunda ortaya konulan sonuçlar ve genellemeler elde edilen veriler ile tutarlıdır.

6. Araştırma bulguları, araştırma yapılan ortama bağlı kalınarak anlamlı bir şekilde tanımlanmıştır.

2.4.2. Dış Geçerlik (Aktarılabilirlik)

Bir araştırmanın sonuçları benzer ortamlara ve durumlara genellenebiliyorsa araştırmanın dış geçerliği var demektir (Lincoln ve Guba, 1995; Yıldırım ve Şimşek, 2021).

1. Araştırma sonuçları görüşme formundaki sorular, ilgili alan yazın ile tutarlı olmakla birlikte örneklemin seçimi genellemeye izin verilecek şekilde açıklanmıştır.

2. Araştırmanın deseni, evren ve örnekleme, veri toplama süreci ve veri toplama araçları ve verilerin analizi araştırmacı tarafından ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır.

3. Veri toplama araçları ile elde edilen veriler temalara göre düzenlenmiş ve veriler detaylandırılarak verilmiştir. Verilerin ortaya konulmasında doğrudan alıntılar yapılmıştır.

4. Araştırma sonuçları, araştırma sorularını desteklemiş ve bu bağlamda araştırma sonuçları, araştırma soruları ile tutarlı bulunmuştur.

5. Araştırma bulgularının, farklı araştırmalarla karşılaştırılabilmesi ile birlikte kavramsal genelleme için ihtiyaç duyulan açıklamalar yapılmıştır.

6. Araştırmadan elde edilen bulgular benzer araştırmalar ile test edilebilecek niteliktedir.

2.4.3. İç Güvenirlik (Tutarlık)

Bir araştırmanın tutarlığı araştırmaya dışardan bir gözle bakılarak araştırmacının çalışmanın başından itibaren tüm etkinliklerde tutarlı davranıp davranmadığını ortaya konulmasıdır. Bu da veri toplama araçlarının oluşturulması, verilerin toplanması ve analiz edilmesi sürecinin yanında verinin daha geniş bir açıdan ele alınıp veriden anlam çıkarmak olmalıdır (Creswell, 2015; Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu bağlamda çalışmada iç güvenirliliği sağlamak üzere veri toplama aracının geliştirilmesinde ve toplanan verilerin çözümlenmesi sürecinde uzman görüşü alınmıştır. Veri analizinde araştırmacı tarafından araştırma verilerine geri dönülerek araştırma soruları, görüşme çıktıları dikkatli bir şekilde okunarak verilerin kodlamaları kontrol edilmiştir (Flick, 2009; Miles ve Huberman, 1994). Nitel veri analizi sonucunda elde edilen sonuçlar (kodlar, kategoriler, temalar ve tüm işlemler) analize sokulan verilerin araştırmacı ve tez danışmanının deneyimine göre yorumlanmıştır (Cohen, Manion ve Morrison, 2011; Poggenpoel ve Myburg, 2003). Araştırmacı ve tez danışmanın etkisinin en aza indirilmesi için farklı kodlayıcılar tarafından aynı verilere ilişkin kodlama yapılmıştır. Farklı kodlayıcılar tarafından yapılan kodlamaların benzerlik oranının önemli olması ile birlikte “kodlayıcılar arası görüş birliği” göz önüne alınmıştır. Kodlayıcılar arası görüş birliğinin sağlanabilmesi

ve görüşme sorularının güvenilirliğini saptamak maksadıyla araştırmacı ve tez danışmanı tarafından ham verilerden kodlamalar ortaya çıkarılmış, kod tablosu oluşturulmuştur (Maxwell, 2013). Kodlanmış veriler araştırmacı ve tez danışmanı tarafından tema ve alt temalara göre sıralanmıştır (Saldana, 2012). Tümevarımcı bir analiz sonucunda, araştırmacının amacı ve tez danışmanı tarafından verilerin hangi temalar altında kullanılacağı ve veri analizi çerçevesi belirlenmiştir (Maykut ve Morehorrs, 1994). Kodlayıcılar tarafından oluşturulan kodların uyuma düzeyine bakılmıştır. Verilerin analizinde uzmanlardan destek alınarak elde edilen sonuçları doğrulama işlemi yapılmıştır (Miles ve Huberman, 1994; Silverman, 2005). Miles ve Huberman'ın Güvenirlik Formülü olan $[P = \text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) \times 100]$ hesaplama kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda, içsel tutarlılığı veren kodlama denetimine göre uzman ve araştırmacı arası görüş birliği oranının en az %80 olması gerekmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Bu tez araştırmasında ise güvenilirlik çalışması için formül uygulanmış ve görüş birliği $[P = 33 / (33+3) \times 100] = \%91$ olarak hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası uyuma düzeyi (iç tutarlık katsayısı) 0,91 olarak bulunmuştur.

İç güvenilirliği sağlamak amacıyla tez araştırmacısı ve danışman tarafından araştırmanın çeşitli aşamalarında yapılan denetlemeler açık şekilde tanımlanmıştır. Bu sebeple araştırmada iç güvenilirliği sağlamak için;

1. Araştırma soruları açık bir şekilde ifade edilmiştir.
2. Araştırma sonuçları elde edilen veriler ile uyumludur.
3. Araştırma sorularının ayrıntılı olması sayesinde araştırmanın amacına uygun veriler toplanabilmiştir.
4. Verilerin analizinde eleştirel bir strateji kullanıldığından ön yargılar ve yanlış anlaşılmalara gibi durumlar gözden geçirilmiştir.

2.4.4. Dış Güvenirlik (Doğrulanabilirlik)

Yıldırım ve Şimşek, (2021)'e göre, doğrulanabilirlik veya bir diğer adı ile teyit edilebilirlik, teyit incelemesi stratejisi ile değerlendirilebilir. Dışardan bir uzman araştırmada ortaya konulan yargıların, yorumların ve önerilerin ham verilerine dönüldüğünde teyit edilebilme durumu ile alakalı değerlendirme yapar.

1. Araştırmacı araştırmanın yöntem ve uygulamalarını açık bir şekilde ortaya koymuş, yöntem bölümünde detaylı olarak anlatmıştır.

2. Katılımcıların özellikleri, araştırma sırasındaki ortamlar, veri toplama, verileri işleme ve analiz etme, yorumlama ve sonuçlara erişim konusundaki açıklamalar detaylı olarak yapılmıştır.

3. Sonuçlar verilerle ayrıntılı bir şekilde ilişkilendirilmiştir.

4. Araştırmada farklı görüşler yansıtılmıştır.

5. Verilerin elde edildiği veri toplama araçları, elde edilen ham veriler, analiz sürecindeki kodlamalar, görüşme notları, incelenen dokümanlar ve çıkarımlar elektronik ortamda saklanmıştır.

6. Bu araştırmada, katılımcılar ile yapılan görüşmeler telefon ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

7. Bu araştırmadaki ses dosyalarının yazılı doküman olarak hazırlanmasında Nvivo 14 bilgisayar destekli nitel veri analiz paket programı kullanılmıştır.

2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri toplanmadan önce MEB Strateji Geliştirme Başkanlığının 02.06.2023 tarih ve 77485114 sayılı yazısı ile Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Van illerinde veri toplanabilmesi için resmi izinler alınmıştır. Katılımcılarla görüşme yapılmadan önce araştırma hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Van illerinde 24 katılımcıya ulaşılmış ve veriler toplanmıştır.

2.5.1. Görüşme Verilerinin Analizi

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formları ile bir araya getirilen veriler tematik içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizinde amaç, ortaya çıkan verilerin açıklanabilmesi maksadıyla kavram, olgu ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde derin bir işlem gerekmektedir. Bu sebeple araştırmanın amacına en uygun temalara ulaşılması gerekmektedir (Cohen vd., 2007). Bu araştırmada ilk olarak araştırmacı tarafından oluşturulan görüşme sorularının uygulanması için MEB'den gerekli yasal izinler alınmıştır. Uygulama sürecinde katılımcılardan yazılı ve sözlü izin alınarak görüşler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınarak toplanmıştır. Araştırmacı tarafından toplanan ses kayıtları Nvivo 14 bilgisayar destekli nitel veri

analiz paket programı kullanılarak ses kayıtlarının dökümantasyonu yapılmıştır. Ses kayıtları dökümü sonucu 30 sayfa ham veri elde edilmiştir. Yazılı dökümantasyonlar araştırmacı tarafından tekrar tekrar okunmuştur. Elde edilen kodlamalardan yola çıkarak başlangıç temaları olan tematik kodlamalar yapılmıştır. Anlamli yapılar olan kodlardan kategoriler, kategorilerden temalar elde edilerek son hale getirilmiştir. Katılımcılar K₁, K₂, K₃ şeklinde görüşme sırasına göre düzenlenmiştir. Araştırma bulgularının daha açık bir şekilde ortaya konulması için yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşleri alınan okul yöneticilerin (Y), öğretmenlerin (Ö) ve depremzede aile bireylerinin (V) görüşleri gizlilik ilkesine bağlı kalınarak doğrudan alıntılarla verilmiştir. Doğrudan alıntılarda K₄-Y: kodlamasında, K₄ katılımcı sırasını ve Y (yönetici), Ö (öğretmen) ve V (depremzede aile bireyi) ifade etmektedir.

Araştırmanın alt problemleri ortaya çıkan temalara göre gruplandırılmıştır. Bulguların sunumu veri gösterimi yaklaşımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular tematik olarak Okula Erişim, Göç ve Uyum Sorunu, Sosyo-Kültürel Sorunlar, Eğitimsel Sorunlar, Psikolojik Sorunlar, Finansal Kaynaklı Sorunlar ve Eğitimsel Gereksinimlerdir. Bulguların tematik sunumu, en fazla ifade edilen kodlamadan en az ifade edilen kodlamaya doğru olacak şekilde sunulmuştur. Bu araştırma, 6 Şubat 2023 depremlerine bağlı göç yapan zorunlu eğitim çağındaki çocukların desteklenmesi ve güçlendirilmesi için ihtiyaç duyulan eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi amacına yönelik bütüncül bir yaklaşımla analiz edilmiştir.

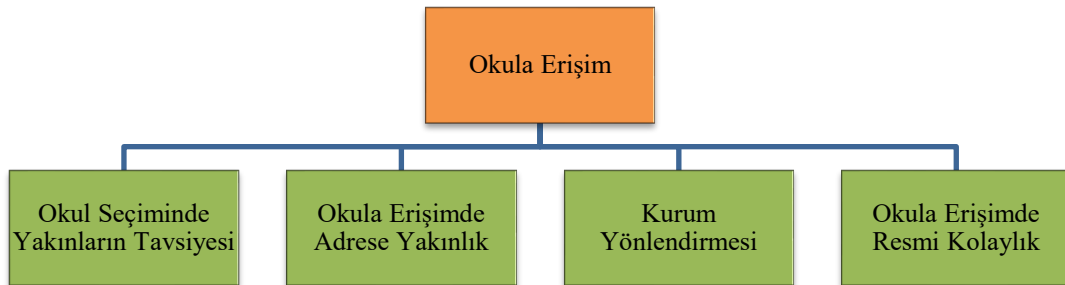
3. BULGULAR

Bu bölümde, depreme bağlı göçler sonrası zorunlu eğitim çağındaki öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi, desteklenmesi ve güçlendirilmesi amacıyla elde edilen verilerin analizinden ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular, ortaya konurken alıntıların derinlemesine sunulmasına özen gösterilmiştir. Araştırmada okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin depremzede öğrencilere yönelik eğitim alma durumlarının yanı sıra okullarda yapılan uygulamalar, öğrencilerin devam durumları, eğitim gereksinimleri, öğrencileri destekleme ve güçlendirme ile ilgili nelerin yapıldığı veya nelerin yapılması gerektiği konusundaki görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca araştırmada çocukların okula erişimlerinin, uyum problemlerinin, eğitim gereksinimlerinin neler olduğu, nelerin yapılması gerektiği konusundaki veli görüşlerine de yer verilmiştir.

Tematik içerik analizi sonucu elde edilen bulguların sunumu, şekiller halinde ve doğrudan alıntılarla gerçekleştirilmiştir. Bulgular, derinlemesine analiz sürecinde gerçekleştirilen işlem basamaklarına göre tematik olarak sunulmuştur.

3.1. Okula Erişim

6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı göçler sonrası zorunlu eğitim çağındaki çocukların göç ettikleri yerleşim alanlarındaki okula erişimi ve okul seçimlerini nasıl yaptıkları ile ilgili Okula Erişim temasında ait dört alt temaya ulaşılmıştır. Bu alt temalar Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Okula Erişim

Katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda Okula Erişim teması; Okul Seçiminde Yakınların Tavsiyesi, Okula Erişimde Adrese Yakınlık, Kurum Yönlendirmesi ve Okula Erişimde Kolaylık alt temalarından oluşmaktadır.

3.1.1. Okul Seçiminde Yakınların Tavsiyesi

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremleri sonrası depremzede aileler Türkiye'nin farklı illerine ya devlet yardımıyla ya da kendi imkânları ile göç etmişlerdir. Kendi imkânları ile göç eden depremzede aileler, akrabalarının veya tanıdıklarının olduğu yerleşim yerlerini tercih etmişlerdir. Yerleşim yeri tercihiinden sonra bu aileler, göç sonrasında çocuklarının hem akademik hem de psikososyal açıdan okul gereksinimlerinin karşılanabilmesi amacıyla okul arayışlarına başlamışlardır. Depremi yaşadığı günlerde, zorlu kış şartları ve çok sayıda depremzedenin mağdur olması nedeniyle bir devlet politikası olarak MEB tarafından depremzede çocukların göç ettikleri yerleşim yerlerinde istedikleri özel veya devlet okuluna kaydedilmesi karara bağlanmıştır. Devlet politikasının bu kararına bağlı olarak veliler tarafından hem devlet hem de özel okul tercihleri, yerleşim yerlerine en yakın olan okullar olmuştur. Bu tercihlerde aynı mahallede, aynı binada, aynı okula giden çocukların olması ve servis olanaklarının kolay olması da etken olmuştur. Araştırmanın bulguları, hem katılımcı okul yöneticilerinin hem de depremzede aile bireylerinin, okul seçimi yapılmadan önce akrabalarından veya tanıdıklarından aldıkları bilgiler ve tavsiyeler doğrultusunda ikametlerine veya kalacakları yerlere en yakın olan özel veya devlet okulu seçimi yaptıklarını ortaya koymaktadır.

Okul seçiminde yakınlarının tavsiyesi ile ilgili bir öğretmen, bir yönetici ve bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Öğrencinin bulunduğu evin hem okula yakın olması hem de yakınlarının yönlendirmesi ile okulumuza kaydı yapılmıştır.” (K₁-Ö)

“Depremzede öğrencileri okula kaydederken biraz esnek davrandık. Buraya gelen depremzede öğrenciler genel olarak akrabaları veya bir yakınları var ise tavsiye üzerine buraya gelmeyi tercih ettiler. Akrabaları bizimle iletişime geçti ve biz kayıtlarını yaptık. Bu şekilde kayıtlarını sağlamış olduk...” (K₁₃-Y)

“Burada akrabamızın tavsiyesine göre okulumuzu belirledik. Konumum yakın olmasından ziyade servis ile gidip gelmeleri, oturduğumuz

apartmanda aynı okula giden öğrencilerin olması tercihimizi kolaylaştırdı.” (K₁₇-V)

3.1.2. Okula Erişimde Adrese Yakınlık

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı göçler sonrasında depremzede aileler, göç ettikleri yerleşim yerlerinde bulunan okullarda çocuklarının eğitime erişimlerini kendileri veya devlet kanalı yoluyla sağlamak zorunda kalmışlardır. Bu konuda okul yönetimleri, il ve ilçelerde kurulan komisyonlardan depremzede ailelerin adres bilgilerine ulaşmış ya da okul kayıt bölgesinde alan taramaları yaparak depremzede çocuklara ulaşmaya çalışmıştır. Depremzede çocukların aileleri ise çocuklarının okula kayıtlarında okulların adrese yakınlıkları ve okulun akademik başarısı gibi kıstasları göz önünde bulundurarak çocukların okula erişimlerini sağladıklarını ifade etmişlerdir.

Okula erişimde adrese yakınlık teması ile ilgili görüşme yapılan bir öğretmen ve bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir:

“Depremzede aileler okul seçimini okulun adrese yakın olması ve servis imkânının bulunmasını göz önünde bulundurarak yaptı.” (K₇-Ö)

“Okul olarak öğrencimiz bize gelmeden önce okulumuzun adres bölgesinde alan taraması yaparak depremzede ailelere ulaşmaya çalıştık. Adres bölgemizdeki depremzede aile yoktu. Daha sonra aile adres bölgemizdeki akrabalarında kalmaya başlayınca oturulan adrese yakın olmasından dolayı okulumuza geldiler ve biz de kayıtlı yaptık.” (K₁₀-Y)

Okula erişimde Adrese Yakınlık Temasında okul seçme tercihlerinin olmadığı bir veli tarafından belirtilirken bir diğer veli ise okul tercihinin nedenini adresin okula yakın olması olarak belirtmiştir. Sonucu aynı olan iki karşıt görüş aşağıda belirtilmiştir:

“Böyle bir durumda ilk baktığım adresin okula yakın olmasıydı. Bu sebeple oturduğumuz yere en yakın okulu tercih ettik.” (K₁₉-V)

“Böyle bir süreçte okul seçme gibi bir durumumuz olmadı açıkçası. Okulun adrese yakın olması bizim için yeterli bir kriterdi. O yüzden en yakın okula kayıt yaptırдық. (K₂₁-V)

3.1.3. Kurumların Yönlendirmesi

6 Şubat 2023 Depremlerinin ardından 07 Şubat 2023'te ülke genelinde tüm kademelerdeki okullarda eğitim öğretim faaliyetlerine ara verilmiştir. 20 Şubat 2023 tarihinde deprem bölgesi dışındaki illerde eğitim faaliyetleri tekrar başlamıştır. Araştırmanın bulgularına göre, eğitim öğretimin tekrar başlamasıyla birlikte farklı yerleşim yerlerine göç eden zorunlu eğitim çağındaki çocukların okula erişimlerinin sağlanması amacıyla valilikler bünyesinde Milli Eğitim Müdürlükleri (MEM) tarafından komisyonlar oluşturulmuştur. Bu komisyonlar tarafından depremzede ailelerle irtibat kurularak ailelere çocukların gidebilecekleri okul tavsiyeleri bildirilmiştir. Bu sayede depremzede aileler çocukların kayıtları için arayışa girmeden kurumların yönlendirmesi ile hızlı bir şekilde kayıt işlemlerini yapabilmişlerdir. Kayıt işlemleri sırasında özellikle sınav ile öğrenci alan lise kademesindeki öğrencilerin kaydedilebilmesi için puan sıralaması olmaksızın okul kontenjanları depremzede öğrencilere tahsis edilmiştir. Bu konu ile ilgili olarak görüşme yapılan okul yöneticileri ve depremzede aile bireyleri, kurumlarda kurulan komisyonların yönlendirmesi ile çocukların okula erişimlerinin sağlandığını ifade etmişlerdir.

Okula erişimde, kurumların yönlendirmesi teması ile ilgili görüşme yapılan bir öğretmen ve bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir:

“Ailelerin kurumlara başvurusu ve yönlendirmesi ile kayıtlar yapıldı. Her ailenin başvurusuyla birlikte öğrenciler istedikleri okulda eğitimlerine devam ettiler.” (K₁-Ö)

“Depremzede öğrencilerimiz liselerde nakil ister, biz onaylarız. Depremden sonra İlçe Milli Eğitim tarafından komisyon oluşturuldu. Depremzede öğrencilerin istekleri doğrultusunda Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından okulumuza yönlendirildi. Kayıtlarını yaptık. İstedikleri okula gidebiliyorlar. Okulumuzda açık kontenjan bulunduğundan o kontenjanları depremzede öğrenciler ile doldurduk...” (K₁₄-Y)

Okula erişimde, kurumların yönlendirmesi teması ile ilgili çocuğunu özel okula göndermek isteyen velilerin herhangi bir zorlukla karşılaşmadan MEM komisyonlarının yönlendirmesi ile çocuklarını istedikleri okula gönderebildiğini belirten katılımcı bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Öğrencilerimi okula kayıt esnasında herhangi bir sorun yaşamadım. Ağrı’ya geldikten sonra Valilikten ekipler bizimle irtibat kurdular. Çocukların kayıtlarını yaptırabileceğimiz birkaç okul tavsiye ettiler. Biz de okulu belirleyip kayıt yaptırдық.” (K₁₇-V)

3.1.4. Okula Erişimde Resmi Kolaylık

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı olarak zorunlu eğitim çağındaki çocukların deprem bölgesi dışındaki illerde bulunan herhangi bir okula kaydı yapılırken velilerin sözlü beyanlarına istinaden nakil işlemleri yapılabilmektedir. Nakil işlemleri için MEB’e bağlı tüm okullarda e-okul sistemi kullanılmaktadır. E-okul sisteminde Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) ile adrese bağlı işlemler yapılabilmekte veya öğrencilerin özel durumlarına göre nakil nedeni seçilerek kayıt işlemleri tamamlanabilmektedir. Deprem sonrası göç eden depremzede çocuklar için e-okul sisteminde nakil gelme nedeni olarak “doğal afet nedeniyle nakil” seçeneği işaretlendiğinde herhangi bir işleme veya evrağa gerek duyulmadan nakil kayıt işlemleri yapılmaktadır. Bu işlemler sırasında okul yöneticileri de depremzede ailelerin çocuklarına okul kaydında kolaylık sağlamışlardır. Hem katılımcı öğretmen hem katılımcı okul yöneticisi hem de katılımcı veliler ile yapılan görüşmelerde deprem bölgesinde eğitim görüp ülke genelinde farklı yerleşim yerlerine göç eden öğrencilerin eğitime erişimlerinin sağlanabilmesi için yazılı herhangi bir evrak veya yerleşim yeri değişikliği gibi iş ve işlemler talep edilmeden istenilen okullara kayıt işlemlerinin yapılabildiği ifade edilmiştir.

Okula Erişimde Resmi Kolaylık Teması ile ilgili görüşme yapılan bir öğretmen, üç okul yöneticisi ve bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Ailenin başvurusuyla birlikte öğrenciler istedikleri okulda herhangi bir prosedüre gerek kalmadan eğitimlerine devam edebildiler.” (K₁-Ö)

“Depremzede öğrencilerden herhangi bir evrak talep etmeden e-okul sistemimize kayıt yapabiliyoruz.” (K₁₀-Y)

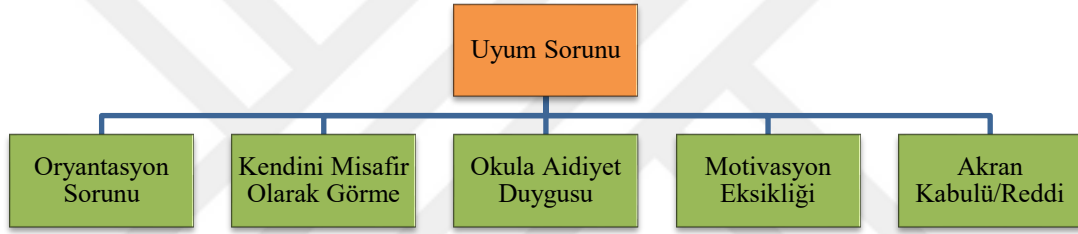
“Okulumuzda beş depremzede öğrencimiz bulunmaktadır. Bakanlığımızın emirleri gereğince herhangi bir adres şartı aranmadan velilerin sözlü beyanı esas alınarak e-okul nakil işlemlerinde depremzede öğrenci seçeneğini seçerek direkt nakil alabiliyoruz...” (K₁₁-Y)

“Biz öğrencilerden herhangi bir şey talep etmeden okullarımıza kayıt yapabildik. Bizim gibi proje okullarında kayıt işlemleri biraz farklıdır. Kontenjanımızda boşluk olması lazım ki öğrencilerin puanla yerleşmesi gerekiyor. Adrese dayalı kayıt yapan okullarda ise kontenjanlar açıldı. Herhangi bir belge talebi olmadan okullara kayıt yapabiliyorlar. Bizler de onlara yardımcı olarak kolaylık sağlıyoruz.” (K₁₂-Y)

“Zaten depremzede olduğumuz için istediğimiz okula kayıt yaptırabildik.” (K₁₈-V)

3.2. Uyum Sorunu

Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin deprem sonrası yaşadıkları sorunlar ve göç sonrası karşılaştıkları güçlükler ile ilgili olarak Uyum Sorunu Temasına ait beş alt temaya ulaşılmış, bu alt temalar Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Uyum Sorunu

Katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda Uyum Sorunu Teması; Oryantasyon Sorunu, Kendini Misafir Olarak Görme, Okula Aidiyet Duygusu, Motivasyon Eksikliği ve Akran Kabulü/Reddi alt temalarından oluşmaktadır.

3.2.1. Oryantasyon Sorunu

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerinin yıkıcı etkisinden sonra alıştıkları ve yaşadıkları yerleşim yerlerini geçici de olsa terk etmek zorunda kalan çocuklar, yeni yaşam alanlarında veya okullarında kültür, dil, farklı yaşam tarzları, yaşadıkları felaketten dolayı yalnız kalma isteği ve çekingenlik gibi sebeplerle uyum sorunları yaşayabilmektedirler. Katılımcı öğretmenler, uyum sorunlarının giderilmesi için hem okul hem de göç edilen şehre yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu anlamda bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Öncelikli olarak yapılması gereken oryantasyon çalışmasıdır. Bu çalışma sadece okula yönelik değil yeni geldiği şehre yönelik de yapılmalıdır. Bunun yanında bulundukları şehre gelen diğer depremzede öğrenciler ile iletişim kurularak sadece kendisinin burada olduğu düşünmemesi ve yalnızlık duygusundan kurtulmaları sağlanabilir.” (K₁-Ö)

Araştırma bulguları bağlamında, okula yönelik uyum çalışmalarının sağlıklı yürütülmesi, çocukların eğitiminde önemli bir yer tutarak eğitimin verimliliği arttırabileceğine dikkat çekilmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar, sağlıklı bir uyum sürecinin çocuklardaki endişeyi, stresi, tedirginliği ve yalnızlık isteğini ortadan kaldıracabileceğini belirtmiştir. Ayrıca okuldaki uyum süreci öğretmen etkinliklerinin yanı sıra depremzede çocukların oyunlara dâhil edilmesi şeklinde de yapılabileceği belirtilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin deneyimleri, depremzede çocukların oyunlara ve etkinliklere dâhil edilerek uyum sürecinin hızlandırılmasının sınıfta lider rolü olan diğer çocukların yardımıyla olabildiği yansıtmıştır. Bu durum depremzede çocukların okula erişimlerinden sonra öncelikli olarak oryantasyon çalışmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Uyum sorununda Oryantasyon Sorunu Teması ile ilgili sınıfta gözlem yaparak depremzede çocuğun etkinliklere yönelik isteğini artıran bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Bence rehberlik anlamında ve okula uyum anlamında bir çalışma yapılması gerekiyor. Ben de çok fazla aslında derslerde gözlem yapıyorum. Birbirleriyle anlaşabiliyorlar mı? Öğrencilerim depremzede öğrencileri oyunlarına katıyorlar mı? diye. Öğrenci gruplarında biraz liderlik özelliği taşıyan öğrenciler var. Onlara depremzede öğrencileri de oyunlara katmalarını istedim. Belki katılmak isteyen ama söyleyemeyen öğrenciler olabilir diye düşündüm. Bu anlamda çocuğun oyunlara katılmasını sağladım...” (K₄-Ö)

Uyum sorununda Oryantasyon Sorunu Teması ile ilgili olarak bir yönetici ve bir velinin depremzede çocukların okula erişimlerinin sağlanması sonrası ilk gereksinimin okula oryantasyon olduğunu belirten görüşü şu şekildedir:

“Depremzede çocukları okula erişimlerinden sonra ilk ihtiyaç duydukları konu okula uyum ve psikolojik destektir. Bu sebeple çocukların okula uyumlarının hızlanması için okullarda bazı çalışmalar yapılması gerekiyor. Bunlar geziler, eğlenceler, spor veya sinema gibi etkinlikler olabilir.” (K₁₆-Y)

“Kesinlikle anne baba olarak önceliğimiz çocuğumuzun sosyalleşmesi, arkadaşlarına uyum sağlaması, depremi unutmastır.” (K₂₃-V)

3.2.2. Kendini Misafir Olarak Görme

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerinin ardından yeni yerleşim yerlerine göç eden ailelerin zorunlu eğitim çağındaki çocukları okula erişimlerinden sonra uyum sürecine ve ardından eğitim faaliyetlerine başlanmıştır. Katılımcılara göre uyum sürecinin eğitim faaliyetlerinin ilk adımı olduğu ve sağlıklı bir uyum sürecinin eğitim faaliyetlerinin verimli geçmesini sağladığı söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretmenler, bu süreçte en çok karşılaşılan sorunlardan bir tanesinin de çocukların okullarında ve yeni yerleşim yerlerinde kendilerini misafir olarak görmeleri olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda araştırmanın bulgularına göre, depremzede çocuklar, geri döneceklerini düşünerek yeni okullarına, yeni sınıflarına uyum sağlayamamakta veya yeni arkadaş ortamlarına girmekten kaçınmakta olduklarını ve bu durumun hem derslerdeki akademik başarıyı hem de okula devam durumlarını olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır.

Kendini Misafir Olarak Görme Temasına yönelik bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Devamsızlık yapan bir tane öğrencim var. Onun ailesiyle konuştum. Okula uyum sağlamada da biraz zorluk yaşıyordu. Kendisini misafir öğrenci olarak görüyor.” (K₄-Ö)

Katılımcıların görüşlerine göre, deprem sonrası akrabalarının yanına göç eden depremzede ailelerin yeni yerleşim yerlerinde ne kadar kalacakları, akrabalarının durumuna bağlı olarak değişmektedir. Kimi çocuklar yılsonuna kadar okullarına devam etmeyi düşünürken kimi çocuklar ise aileleri ile birlikte geri dönme planları yapmaktadırlar. Katılımcılar tarafından günlük yaşama geri dönüş sürecinde çocukların desteklenmeye çalışıldığı fakat kısa bir süre sonra memleketlerine geri dönme düşüncesi ile hem akademik hem de sosyal olarak kendini soyutlama ve misafirlik düşüncesinin ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Kendini Misafir Olarak Görme Teması ile ilgili olarak bir okul yöneticisi ve bir veli görüşü şu şekildedir:

“Ailelerin bir süre sonra geriye gitme ihtimalleri olabiliyor. Kimi öğrenciler buraya ailesinin veya ailesinden bir yakınının yanına gelmiş, geçici olarak kalıyor. Kimisi geri gidecek. Kimisi de yeni bir hayat kurma peşindedir. Fakat durum biraz da geldikleri yakınlarının durumuna bağlıdır. Okulu burada bitirme gibi düşüncesi olanlar var.

Mesela benim öğrencimin bir tanesinin ablası burada çalışıyor. Ablasının yanında kalıyor ve gitmeyi düşünmüyor. Ama diğer öğrenci, öğrendiğim kadarıyla yaz tatilinden sonra geri dönecek.” (K₁₂-Y)
“Öğrencimin geri dönme isteği bulunmaktadır. Burada geçici kaldığını misafir olduğunu düşünmektedir.” (K₂₄-V)

3.2.3. Okula Aidiyet Duygusu

Araştırma bulguları, 6 Şubat 2023 Depremlerinden sonra özellikle ara sınıfta bulunan çocukların yeni geldikleri ortamda mevcut bulunan arkadaşlık ilişkilerinin içerisine dâhil olmasının zorluğu ve yalnızlık duygusunun ön plana çıkması sebebiyle aidiyet duygusunun oluşmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumun bir süreç olduğu ve bu süreci en iyi gözlemleyen, çözüm üreten de öğretmenler olduğu belirtilmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler, depremzede çocukların okullarına, sınıflarına ve arkadaşlarına alışma sorunu veya okula aidiyet sorununda farklı görüşlere yer vermiştir. Bir öğretmen akademik başarısızlığın nedenini, okula uyum ve aidiyet duygusu eksikliği ile ilişkilendirirken diğer bir öğretmen ise akademik başarıdan önce çocuğun kendisini ifade etmesine, arkadaşlık kurmasına fırsat verilmesi konusunda çözüm üretmiş ve görüş bildirmiştir. Yöneticiler ise okulun yönetim kademesi ile ilgilendiklerinden okula aidiyet duygusunu, devam ve devamsızlık konuları ile ilişkilendirmiştir.

Uyum sorununda Okula Aidiyet Duygusu Teması ile ilgili olarak bir öğretmenin akademik başarı için okula aidiyet duygusu soruna yönelik tespiti şu şekildedir:

“Ben nasıl olsa buradan gideceğim. Buraya ait değilim. Kendisini okula ait hissetmediği için kabullenemiyor. Derslere de çok fazla odaklanamıyordu. Parça parça devamsızlıklar yaptı ve zaten bir süre sonra da memleketlerine geri döndüler...” (K₄-Ö)

Uyum sorununda Okula Aidiyet Duygusu Teması ile ilgili bir öğretmenin akademik başarıdan önce depremzede çocuk ile iletişim kurmaya ve çocuğun kendisini ifade etmesine fırsat tanımaya yönelik görüşü şu şekildedir:

“Benim öğrencim daha çok bir şoktan çıkmış gibiydi. Kendisini ifade etmiyordu. Öğrencim zamanla açıldı. Hem maddi hem manevi desteğe ihtiyaçları var. Öncelikle öğrencilerin sınıfa alışması gerekiyor. Ben de öğrencime bunu yapmaya çalıştım. Onu da tabii ki onu kırmadan incitmeden yapmaya çalıştık. An itibari ile aslında başardık sayılabilir. Benimle iyi iletişim kurabiliyor. Arkadaşlarıyla oyunlar oynayabiliyor.” (K₂-Ö)

Uyum sorununda Okula Aidiyet Duygusu Teması ile ilgili katılımcı bir yöneticinin ise yönetim açısından görüşü şu şekildedir:

“... Okula karşı aidiyet duygusunun gelişmemesi gibi konular depremzede öğrencilerin okula devamını zorlaştırmaktadır...” (K₁₅-Y)

Uyum sorununda Okula Aidiyet Duygusu Teması ile ilgili katılımcı bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Çocuğumun okula alışması ve arkadaş bulması biraz zor oldu. Okulu benimsemesi uzun sürdü. Çünkü depremde dolayı kendi okulunu arkadaşlarını değiştirmek zorunda kaldık ve çocuğum içine kapalı kaldı.” (K₂₃-V)

3.2.4. Motivasyon Eksikliği

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremleri nedeniyle göç etmek zorunda kalan çocuklar depremde aynı düzeyde etkilenmemiştir. Bazı çocuklar aile ferdi kaybı yaşamış bazı çocuklar da sadece maddi kayıp ile depremi atlattığı ifade edilmiştir. Katılımcılar tarafından yaşamın sorgulandığı, duygusal boşluğun oluşması gibi durumlar nedeniyle motivasyon eksikliği yaşandığı belirtilmiştir. Deprem sonrası çocukların okullarının, ortamlarının, arkadaşlarının, yaşadıkları şehirlerin değişmesinin eğitime odaklanmalarını engellediği yönünde öğretmen, yönetici ve veli arasında görüş birliği bulunmaktadır.

Uyum sorununda Motivasyon Eksikliği Teması ile ilgili görüş birliği bulunan bir öğretmen, bir yönetici ve iki velinin görüşü şu şekildedir:

“Öğrenciler yeni bir ortama giriyor. Arkadaş seçimi değişiyor. Motive olma sorunu yaşıyorlar.” (K₆-Ö-D-O)

“...Depremi yaşamış kaybı olan öğrencilerin tekrar eğitim öğretime devamlarını sağlamak çok kolay olmayıp, bu öğrencilerden gözlemlediğim kadarı ile motivasyon eksikliği bulunmaktadır...” (K₁₅-Y)

“Öğrencilerimin okullarının değişmesi, yaşadıkları şehrin değişmesi sebebiyle eğitime odaklanmaları azaldı.” (K₁₇-V)

“Psikolojik destek ve motivasyon unutulmamalı. Eğitim konusunda tüm depremedelere destek olunmalıdır.” (K₁₉-V)

3.2.5. Akran Kabulü/Reddi

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerinden sonra depremzede çocuklar, çevreye ve okula uyum ile ilgili sorunlar yaşamaktadır. Katılımcılar tarafından depremzede bireylerin okulda veya şehirde iletişim kurdukları herkesten anlayış beklediği belirtilmiştir. Ayrıca yaşadıkları sorunların üstesinden gelinmesi için eğitimin paydaşları olan aile, öğretmen, okul yöneticisi ve öğrencilerden kullanılan iletişim dili ve çocuklara yaklaşım tarzlarında hassas olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Bu anlamda katılımcı öğretmenler, depremzede çocukların yaşadıkları uyum sorunlarının giderilmesi için akran kabulünün ve akran eğitiminin önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların akranları ile birlikte zaman geçirdiklerinde daha çabuk uyum sağladıkları konusunda görüş birliği sağlamaktadırlar.

Uyum sorununda Akran Kabulü/Reddi Teması ile ilgili görüş birliği bulunan öğretmen, yönetici ve velilerin görüşü şu şekildedir:

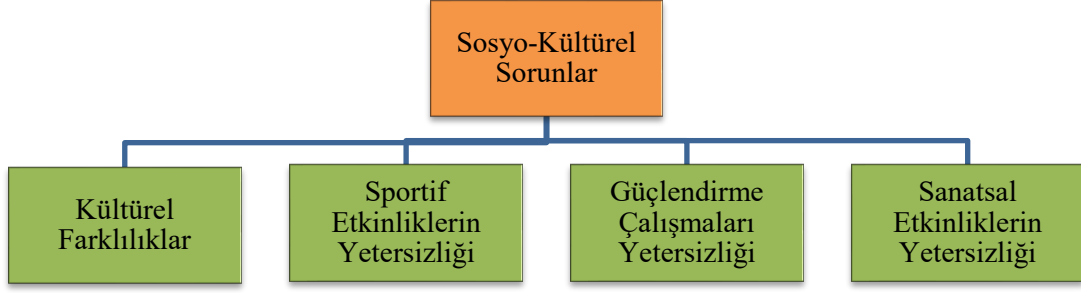
“... Genelde depremzede öğrencilerimiz okula uyumla ilgili problem yaşıyorlar. Bu konuda velilerimiz bilinçli ve bilgi almaya çalışıyorlar. Ben de bu konuda biraz akran eğitimi yapıyorum. Öğrencilerim akranları ile birlikte oldukları zaman daha çabuk uyum sağlıyorlar.” (K4-Ö)

“Bulundukları sınıfta, okulda hatta şehirde kendileri ile iletişim halinde olan bireylerin kendilerini anlamalarını beklemektedirler. İdareci, öğretmen ve öğrencilerin bu konuda bilgilendirilmeleri kullanılacak dil ve yaklaşım tarzları konusunda hassas olmaları gerekmektedir. Acımanın ve anlamının farkları net olarak ortaya konulmalıdır. Bu sebeple daha etkili olması için akran eğitimleri verilmelidir.” (K14-Y)

“Çocuğum okula çok çabuk alıştı. Alışmasının çabuk olmasında akranlarının ve öğretmenlerinin çocuğumu çok iyi karşılamasının büyük bir etkisi oldu. Bu yüzden okula, arkadaşlarına hemen alıştı.” (K22-V)

3.3. Sosyo-Kültürel Sorunlar

Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin deprem sonrası yaşadıkları sorunlar ve göç sonrası karşılaştıkları güçlükler ile ilgili olarak Sosyo-Kültürel Sorunlar Temasına ait dört alt temaya ulaşılmış, bu alt temalar Şekil 3’de sunulmuştur.

Şekil 3. Sosyo-Kültürel Sorunlar

Katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda Sosyo-Kültürel Sorunlar Teması; Kültürel Farklılıklar, Sportif Etkinliklerin Yetersizliği, Güçlendirme Çalışmaları Yetersizliği, Sanatsal Etkinliklerin Yetersizliği alt temalarından oluşmaktadır.

3.3.1. Kültürel Farklılıklar

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı olarak yeni yerleşim yerlerine göç eden çocukların, sosyal çevreleri, şehirleri, yaşam tarzları, öğretmenleri ve arkadaşları değişmektedir. Bu değişim ile birlikte kültürel anlamda farklılıklar ile karşılaşmakta ve çocukların yeni kültüre uyum süreci zaman almaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler tarafından deprem bölgesinden gelen çocukların yeni kültüre alışması için okul yöneticilerinden destek alarak geziler, etkinlikler, çevreye uyum çalışmalarının yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Konu ile ilgili olarak okul yöneticilerinin öğretmenleri desteklemesine yönelik bir öğretmenin görüşü şeklindedir:

“Okul yönetimleri öğretmenleri biraz sosyal etkinliklere fazla zaman ayırması konusunda desteklemelidir. Mesela çocuklara geziler düzenlenebilir. Çocuklar sinema etkinliğine götürülebilir. Yani kültürel açıdan bazen aktiviteler yapıp çocukların kültürü tanımaları, yaşadıkları çevreyi tanımaları sağlanabilir.” (K4-Ö)

Öğretmenler okul yöneticilerinden destek beklemekte iken okul yöneticileri ise okulun ve şehrin imkânlarının kısıtlı olup olmamasının, uygulamaların gerçekleştirilmesini etkilediğini belirtmektedirler. Konu ile ilgili bir okul yöneticisinin görüşü şeklindedir:

“Deprem bölgesinden gelen öğrenciler kültürel anlamda farklılıklar yaşıyorlar. Bu sebeple kültürel çerçevede bazı çalışmalar yapılmalıdır. Fakat okulun veya şehrin imkânları devreye giriyor. Sadece öğrenciler değil aileleri de içine katarak kültürel anlamda uygulamalar yapılmalıdır...” (K₁₃-Y)

Öğretmenler ve okul yöneticilerinin bu görüşlerine karşılık çocuğu farklı bir okulda öğrenim gören veli ise öğretmenlerin çocuklara karşı sergilediği tutumların, etkinlikler ile bir süreç yürütülmesi dolayısıyla olumlu görüş belirtmektedir. Ayrıca çocukların okul dışındaki takiplerinin yapıldığından ve okul bünyesinde gerçekleştirilen sosyo-kültürel faaliyetlerin varlığından da bahsetmiştir. Konu ile ilgili bir velinin görüşü şu şekildedir:

“...Çocuklarımın öğretmenleri, çocuklarımla sürekli irtibat halindeler. Devamlı ilgilenmektedirler. İlk kayıt anından itibaren rehberlik hocaları ilgi alakalarını göstermektedirler. Çocukların okulda olmadıkları vakitleri bile takip etmektedirler. Sınıf öğretmenleri de aynı ilgiyi göstermektedirler. Okulda yapılan sosyo-kültürel faaliyetlerle öğrencilerin keyifli vakitler geçirmektedirler.” (K₁₇-V)

3.3.2. Sportif Etkinliklerin Yetersizliği

Araştırma bulguları, 6 Şubat 2023 Depremleri sonrası depremzede çocukların akademik ve psikolojik desteğin yanında spor faaliyetleri ile de desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Sportif yetenek taramaları yapılarak çocukların ilgi ve yeteneklerine göre sportif faaliyet sayısının artırılması gerektiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu anlamda deprem sonrası depremzede çocukların okula erişimlerine kadarki süreçte akademik anlamda eksiklikler vardır. Bu eksikliklerin giderilmesinin yanı sıra çocukların spor anlamında da desteklenmesi, çocukların depremin travma etkisinden daha erken kurtulmasına yardımcı olabileceğine vurgu yapılmıştır. Ayrıca çeşitli spor turnuvaları, sosyal sorumluluk projeleri gibi görevlendirmelerin de depremzede çocukların kaynaşmasına ve depremin etkilerinin en aza indirilmesine yardımcı olabileceği yönünde öğretmen, yönetici ve veli arasında görüş birliği bulunmaktadır.

Sosyo-kültürel sorunlarda Sportif Etkinliklerin Yetersizliği Teması ile ilgili görüş birliği bulunan bir öğretmen, bir yönetici ve bir veli görüşü şu şekildedir:

“Sadece akademik alanda değil diğer alanlarda da etkinlikler yapılabilir diye düşünüyorum. Çocuk belki akademik olarak geride kalmış olabilir. Ama farklı alanlarda yetenekleri olabilir. Benim devamsızlık yapan öğrencim daha çok sportif alanda yetenekliydi. Çok da ilgiliydi ama ona yönelik bir çalışma yapılmadı. Tüm öğrencilere yönelik yapılan yetenek tarama testleri güzel bir çalışmadır. Devamlılığı sağlanıp, depremzede öğrencilere de uygulanabilir.” (K₄-Ö)

“Depremzede öğrencilerin öğrenim kayıplarının giderilmesi amacıyla okulumuzda öğrencileri kaynaştırmak ve depremin etkilerini en aza indirmek için öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda uygun sosyal ve sportif çalışmalara yönlendirmek (satranç, mangala, futbol, voleybol, masa tenisi turnuvalarına katılma, kermeste görev alma, sosyal sorumluluk projelerinde görevlendirme vb.)” (K₁₅-Y)

“Eğitimin yanı sıra yapılan etkinlikler bir nebze iyi geldi. Çocuklarımın futbola meraklı olmaları, okulda yapılacak sportif faaliyetler ihtiyaç duydukları eğitim gereksinimlerinden biridir.” (K₁₇-V)

3.3.3. Güçlendirme Çalışmalarının Yetersizliği

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremleri sonrası göç eden depremzede aileler yeni yerleşim yerlerinde barınma, beslenme, finansal ve psikolojik olarak desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanması için Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve okullarda güçlendirme çalışmaları başlatılarak maddi ve manevi ihtiyaçlar karşılanmaya çalışılmıştır. Bir öğretmen, görev yaptığı okulda öğretmenler kurul toplantısı yapılarak toplum hizmeti çalışmasının başlatılması kararı alındığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Toplum hizmeti çalışması başlattık dört tane öğrencimiz vardı. Bunlar için Öğretmenler Kurulu Toplantısında kararları aldık. Öğrencilere hediyeler ayarladık. Daha sonra öğretmen arkadaşlarımızla konuştuk ve ihtiyaçların neler olduğunu belirlenmesi istedik. Belirlendikten sonra bazı velilerimizle irtibata geçtik ve depremzede ailelerimize destek vermek için bir projemizi başlattık. Toplum hizmeti olarak çalışmalarımızı yaptık”. (K₂-Ö)

Araştırmaya katılan bir yönetici ise okullarda yapılan uygulamaların toplum hizmeti kapsamına alınarak öğretmenlerin desteklenmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bu çalışmalar okul yöneticileri tarafından toplum hizmeti çalışmaları olarak da kabul edilebilir. Toplum hizmeti çalışmaları kapsamında depremzede çocuklara yönelik öğretmenlerin etkinlikler yapması konusunda destek verilmeli ve öğretmenler yönlendirilmelidir.” (K₁₆-Y)

Bir diğer öğretmen ise bulundukları ilçede depremzedelere yönelik çalışmalar yapan Sivil Toplum Kuruluşunun olmadığını ve ihtiyaç olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Bizim bulunduğumuz ilçede depremzedelere yönelik çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşu yok diyebilirim. Ama Sivil Toplum Kuruluşları öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ya da sosyal hayatı normalleştirmeye yönelik çalışmalar yapabilir.” (K₆-Ö)

3.3.4. Sanatsal Etkinliklerin Yetersizliği

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremi sonrası okula erişimleri sağlanan çocukların, depremi unutmaları ve günlük yaşam becerilerine dönüş süresinin okullarda uygulanabilirliği yüksek çalışmalarla hızlandırılabilceği belirtilmektedir. Katılımcılar, uygulanabilirliği yüksek çalışmaları belirlerken depremzede çocukların istekleri ve ilgi alanları göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamıştır. Çünkü çocukların ilgi alanlarına hitap etmeyen çalışmalarda isteksizlik ve motivasyon eksikliği yaşanabilmektedir. Bu bağlamda depremzede çocukların yeni yerleşim yerlerinin kültür sanat faaliyetlerinde farklılıklar bulunabileceği, bu sebeple okullarda yapılacak çalışmalardan önce çocuklara anket vb. uygulamalar yapılarak çocukların nelere ilgi duyduğu, neleri sevdiğinin belirlenebileceği ve büyük şehirlerdeki sanat çalışmaları ile küçük şehirlerdeki sanat faaliyetleri arasında farklılıklar olabileceği yönünde görüş birliği bulunmaktadır.

Sosyo-kültürel sorunlarda Sanat Etkinliklerinin Yetersizliği Teması ile ilgili katılımcı bir öğretmenin bulunulan şehirlerde yaşayan insanların sanata bakış açılarının farklı olabileceği ve şehrin sosyo-kültürel altyapısına uygun olan etkinliklerin belirlenmesi gerektiği yönündeki görüşü şu şekildedir:

“Yapılacak uygulamalar daha çok bizim belirlediğimiz çalışmalar değil de çocuğun ilgisinin olduğu yeteneğinin olduğu veya istediği alanla ilgili olmalıdır. Bizim istediğimiz alanla ilgili olmamalı. Hadi bugün tenis oynamaya gidelim. Hadi bugün Erzurum’u gezelim. Demekten ziyade rehberlik servisimizle bu öğrenciler neleri seviyorlar, nelerle ilgileniyorlar, yaşantıları nasıl, önce onları öğrenip ulaşmak ve daha

sonra bizleri bu konuda yönlendiren uygulamaların olması çok daha doğru olur. Bunun yanı sıra depremzede öğrencilerin gittiği şehirler önemli aslında mesela öğrenci Samsun'a gitti diyelim. Samsun'daki bir kültür sanat etkinlikleri ile Erzurum'daki kültür sanat etkinlikleri aynı değildir. Bu anlamda baktığımız zaman Sivil Toplum Kuruluşları da aslında yerel bazlı farklı yerlerde farklı çalışmalar yapabilirler. Bu sebeple geldikleri şehrin alt yapılarına uygun uygulamalar yapılmalı ve Sivil Toplum Kuruluşları bu şekilde çalışmalar da yapmalıdır.” (K₅-Ö)

Sosyo-kültürel sorunlarda Sanat Etkinliklerin Yetersizliği Teması ile ilgili bir yöneticinin görüşü şu şekildedir:

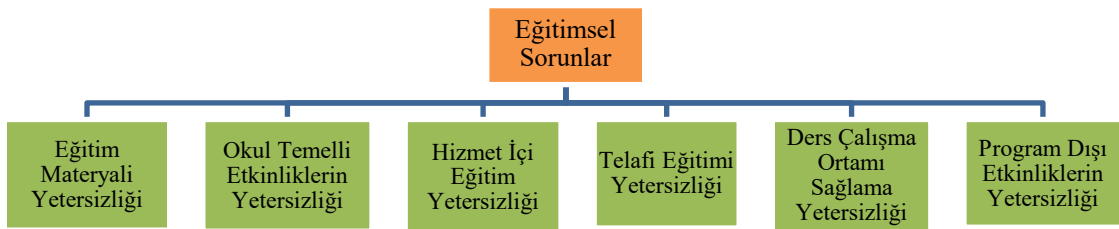
“Yaşadıkları zorlukları atlatmaları için en çok gereksinim rehberliktir. Bunun yanında yabancı bir şehre gelmeleri sebebiyle yalnız kalmamaları, sosyalleşmeleri için spor, sanat, kültürel eğitime de ihtiyaçları vardır.” (K₁₁-Y)

Sosyo-kültürel sorunlarda sanat etkinliklerinin öğretmenlerin bakış açısıyla olumlu yönde kullanılabileceği ve bu bakış açısıyla depremzede çocuğu olan bir velinin öğretmen tarafından uygulanan resim etkinliği ile çocuğunun ihtiyaçlarını belirlediği görüşü şu şekildedir:

“Sanatsal faaliyetlere katılıyor. Resim çizerken aslında sözel olarak ifade edemediği duygularını düşüncelerini kâğıda aktardığı için öğretmenleri çocuğuma fark ettirmeden ne anlatmak istediğini, ne düşündüğünü anlıyor ve gerekli desteği sağlıyorlar. Bu yüzden aslında sanatsal faaliyet olarak düşündüğümüz resim etkinliği bile çocuğumun toparlanmasında büyük bir etkiye sahip oldu.” (K₂₂-V)

3.4. Eğitimsel Sorunlar

Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin depreme bağlı göç sonrası yeni yaşam yerlerinde karşılaştıkları eğitimsel sorunlarla ilgili olarak Eğitimsel Sorunlar temasına ait altı alt temaya ulaşılmış, bu alt temalar Şekil 4'te sunulmuştur.

Şekil 4. Eğitimsel Sorunlar

Katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda Eğitimsel Sorunlar Teması kapsamında Eğitim Materyali Yetersizliği, Okul Temelli Etkinliklerin Yetersizliği, Hizmet İçi Eğitim Yetersizliği, Telafi Eğitimi Yetersizliği, Ders Çalışma Ortamı Sağlama Yetersizliği ve Program Dışı Etkinliklerin Yetersizliği alt temaları ortaya çıkmaktadır.

3.4.1. Eğitim Materyali Yetersizliği

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremleri sonrası yeni yerleşim yerlerine göç eden depremzede çocukların yanlarında ders kitapları, kırtasiye malzemeleri, sınava hazırlık materyalleri olmadığından okula erişimlerinden sonraki ilk ihtiyaçlarından biri de eğitim materyalleri olmuştur. Katılımcılar tarafından eğitim materyali eksikliği MEM, okul yönetimleri ve öğretmenler tarafından giderilmeye çalışıldığı belirtilmiştir. Bu anlamda MEM, komisyonlar aracılığıyla okula erişimleri sağlanan veya okul yönetimleri tarafından bildirilen depremzede çocukları eğitim materyalleri konusunda desteklemiştir. Bir okul yöneticisinin materyal destekleri ile ilgili görüşü şu şekildedir:

“Milli Eğitim Müdürlükleri genel olarak bu öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılıyor. Kaynak kitapları olsun, eğitim materyalleri olsun destekleniyorlar.” (K₁₂-Y)

Okul yöneticileri ise eğitim materyali desteği ile ilgili okullarında eğitim görecek olan depremzede çocukların maddi durumlarına bakılmaksızın tüm çocukların ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla hem okul aile birliği bütçesinden kaynak ayırmış hem de öğretmenlerin maddi destekleri ile eğitim materyali eksikliklerinin giderilmesine yönelik çalışmalar yapmıştır. Bir okul yöneticisinin konu ile ilgili görüşü şu şekildedir:

“Bu çocukların eğitim gereksinimlerinin karşılanması için önce maddi ihtiyaçlarının karşılanması gerekiyordu. Bu sebeple okul aile birliği bütçesinden bu öğrencilere kaynak ayırdık. Büyük bir ihtiyacın çoğunluğu ise öğretmenlerimiz kendi bütçelerinden karşıladılar. Çocukların maddi durumlarını sorgulamadan hepsine kırtasiye malzemesi kıyafet yardımı yaptık.” (K₁₁-Y)

Öğretmenler ise depremzede çocukların ilk olarak materyal eksikliğinin olduğunu ve özellikle üniversite sınavlarına hazırlanan çocukların tek seferlik değil

sürekli olarak materyal desteğine ihtiyaçları olduğunu ifade etmişlerdir. Her ne kadar kurumlardan, sivil toplum örgütlerinden ve hayırseverlerden destekler alınsa da TYT ve AYT gibi sınavlara hazırlanan çocukların süreklilik gerektiren kaynak ihtiyacı bulunmaktadır. Konu ile ilgili olarak bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Eğitim gereksinimlerine sınıf bazlı baktığımızda TYT ve AYT’ ye hazırlanan öğrencilerin eğitim geliştirme konusunda materyal gereksinimleri fazla oluyor. Tabi destekler sağlandı. Ama yetiyor mu ondan emin değilim... Üniversiteye hazırlanan öğrencilerin ciddi anlamda materyallere ihtiyaçları var. Çünkü çocuğun enkaz altında kalan materyallerine, kitaplarına ulaşma şansı yok. Bu sebeple ilk gereksinim olarak materyal gereksiniminiz sayabiliriz...” (K₅-Ö)

Eğitim Materyali Yetersizliği Teması ile ilgili olarak katılımcı öğretmenlerin de belirttiği gibi özellikle sınava hazırlık yapan öğrencilerin materyal ihtiyaçlarının bulunmasına yönelik bir veli görüşü şu şekildedir:

“Sınava hazırlık yapan öğrencilere materyal ihtiyacı vardır. Kaynak kitap, soru bankaları gibi.” (K₂₄-V)

3.4.2. Okul Temelli Etkinliklerin Yetersizliği

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı olarak göç eden çocukların depremin travma etkisini hızlı bir şekilde atlatabilmesinde okullarda yapılan etkinliklerin yetersizliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu etkinliklerin hazırlanmasında ve uygulanmasında okullardaki depremzede çocukların sayısının az olması engel teşkil ettiği belirtilmektedir. Katılımcılar, sadece depremzede çocuklara yönelik etkinlik planlamasının, diğer çocuklarda yanlış anlamalara yol açabileceği düşünerek sadece depremzede çocuklara yönelik uygulamanın yapılmasının doğru olmadığını ifade ederken, etkinliklerin genel olması ve okullardaki okul temelli etkinlik yetersizliğinin ortadan kaldırılması gerektiği vurgulanmıştır. Etkinlik yetersizliğinin ortadan kaldırılması amacıyla uzmanlar eşliğinde okul temelli etkinliklerin planlanması aynı zamanda da il veya ilçe bazlı düşünülerek genel etkinlik planlarının hazırlanması gerektiğini belirten bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Bizim okulda üç öğrenci var. Tabi okul olarak sadece üç öğrenciye yönelik etkinlik yapmak biraz aslında zor olabilir. Doğru da olmayabilir. Bu anlamda onları kaynaşmasını sağlayabilmek için aslında ilçe bazlı veya il bazlı hareket edilerek toplu bir şekilde

depremzede öğrencilere yönelik programlar uygulamalar projeler yapılabilir.” (K₅-Ö)

Aynı öğretmen, il bazlı yapılacak olan etkinlik planlamalarında ise uzmanlar tarafından ilgi vb. envanterler yardımıyla elde edilen veriler doğrultusunda etkinlik planlamasının yapılması ve öğretmenlerin de uygulayıcı olması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“...Aslında il bazlı olarak ve uzmanların bazı envanterler eşliğinde etkinliklerin belirlenip uygulanması gerekiyor. Benim tespitlerimle uzman birisinin tespitleri aynı şey değil. Bu anlamda uygulamaların il bazlı olarak, uzmanlar tarafından belirlenip, uygulanması gerekiyor.” (K₅-Ö)

Konu ile ilgili olarak bir yöneticinin okulların çevre şartlarına göre okul temelli etkinliklerin düzenlenebilmesi yönündeki görüşü şu şekildedir:

“Depremzede çocukların eğitim faaliyetlerinden daha fazla verim alabilmesi amacıyla okul bünyesinde çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü her okul kendi içerisinde farklı okul kültürüne ve çevreye sahiptir. Okul temelli çalışmalar depremzede çocuklara daha fazla yarar sağlayacaktır.” (K₁₆-Y)

3.4.3. Hizmet İçi Eğitim Yetersizliği

Araştırmaya katılan okul yöneticisi ve öğretmenlere “Depremzede öğrencilere yönelik eğitim aldınız mı?” sorusu sorulmuş ve 16 katılımcıdan üç katılımcı evet cevabını verirken 13 katılımcı ise eğitim almadığını belirtmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlere hizmet içi eğitimlerin verilmesi ile ilgili Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA) gibi dijital platformlar kullanılmaktadır. Türkiye, coğrafi konum itibari ile depremlerin sıkça yaşanabildiği bir ülkedir. Bu sebeple deprem öncesinde veya sonrasında eğitim öğretimin tüm paydaşlarına hizmet içi eğitim verilmesi zorunluluk haline gelmiştir. Gelişen teknoloji ile birlikte hizmet içi eğitimlerin yapılması da ayrıca kolaylaşmaktadır. Bu platformlar kullanılarak deprem öncesi ve sonrası ile ilgili tüm eğitim paydaşlarına hizmet içi eğitimler verilebilir. Bu anlamda katılımcı öğretmen ve yöneticiler arasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Eğitim aldığını belirten iki yöneticinin görüşü şu şekildedir:

“Psikososyal destek eğitimini rehberlik servisi ve öğretmenler ile çocukların yaşamış oldukları travma sonrası nasıl davranılması

gerektiği yönünde eğitim aldık. Daha çok bir bilgilendirmeydi aslında.” (K₁₄-Y)

“Evet aldım. ÖBA üzerinden depremzede öğrencilere nasıl davranılması gerektiği konusunda eğitim aldım. Yüz yüze bir eğitim olmadı.” (K₁₀-Y)

Konu ile ilgili olarak hizmet içi eğitimlere neden katılmadığını belirten iki öğretmen görüşü şu şekildedir:

“Yüz yüze bir eğitim almadım bu tür bir eğitimin varlığından haberdar olmadım. Sadece deprem dönemi çocuklarla nasıl iletişim kurmamız gerektiğine dair çevrimiçi bir eğitim almıştım. Çevrimiçi eğitimlerin bu hususta yetersiz kaldığını düşünüyorum.” (K₁-Ö)

“Hayır almadım. Böyle bir hizmet içi eğitimden kesinlikle haberim olmadı.” (K₃-Ö)

3.4.4. Telafi Eğitimi Yetersizliği

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerinden sonra okula erişimleri sağlanan çocuklar, eğitime verilen ara sebebiyle derslerden geride kalmış ve çocukların ek çalışma gereksinimi ortaya çıkmıştır. Özellikle birbiriyle bağlantılı konulara sahip olan derslerde geçmişe dönük telafi eğitimi verilerek, öğretim programında yer alan sonraki konuların işlenebilmesi adına depremzede çocukların da diğer öğrencilere yetiştirilmesi zorunluluğu vurgulanmıştır. Bu anlamda katılımcılar, eğitime verilen arada eksik kalan konuların depremzede çocuklara öğretilmesi amacıyla takviye derslerin hazırlanması ve işlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Telafi eğitimi verilmesi konusunda görüş birliği bulunan öğretmen ve yöneticilerin telafi eğitimlerinin uygulanma zamanı konusunda ise görüş ayrılığı bulunmaktadır. Akademik olarak geride kalan depremzede çocuklara yönelik telafi eğitimi verilmesi yönünde bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“... Kısmen de olsa ek bir çalışma gereksinimi olabilir. Biraz ders konusunda ilerde olabiliyoruz. Depremzede öğrenciler de geride kalmış olabilirler. Bu anlamda konuları yetiştirmek için kısmen bir çalışmaya da ihtiyaç olabiliyor. Benim dersim zincirin halkaları gibi konular sıfat, zamir gibi bağımsız isimler olarak geçse de geçmişe dönük bir bağlantı kurmamız gerekiyor. Çocuklar da zaman kaybı yaşandığı zaman bu tür bağlantılar da problem yaşayabiliyor. Tabi bunun içinde takviye dersler yaparak açığı kapatmaya çalışıyoruz. Ekstra bir takviye kursuna da gereksinim duyulabilir...” (K₅-Ö)

Araştırmaya katılan öğretmenler, depremzede çocukların göç ettikleri okullardaki öğrencilere göre geride kaldığını belirtmiştir. Araştırma bulgularına göre, depremzede çocuklar, deprem sonrası Türkiye'nin tüm illerine göç etmiştir. Bu göç süreci kimi çocukta 4-5 haftayı bulmuştur. Bir öğretmen tarafından depreme bağlı göçler sonrası zorunlu eğitim çağındaki çocukların yerleşecekleri bölgeye veya okula erişimlerinde geçen süre zarfında okulların açılmış olması dolayısıyla akademik anlamda kayıpların meydana geldiği ve telafi eğitimleri ile bu kayıpların giderilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Türkiye genelinde o depremi yaşayan illeri düşününce orada öğrenciler çok mağdur durumda. Bence yazın bir destekleme kursları yapılabilir. Onların okul sınavları farklı olabilir. Çünkü bizde bir öğrenci var 4-5 haftalık dersi kayıp olduğundan akademik anlamda boşluğu oldu. Onu telafiye yönelik yazın bir destekleme kursları ya da onlara yönelik hem sosyal akademik başarıları sağlayabileceği çalışmalar yapılabilir.”
(K₆-Ö)

Araştırmaya katılan iki öğretmenin ilerleyen süreçte telafi eğitimi yapılması yönündeki bu görüşüne karşılık katılımcı bir yönetici depremzede çocukların okula gelmesinden sonra çocukların eksikliklerinin belirlenip zaman kaybı olmadan ek çalışma ile eksikliklerin giderildiği belirtilmiştir. Bu konuda bir yöneticinin görüşü şu şekildedir:

“Okulumuz proje okulu olduğundan öğretmenlerimiz seçilerek geliyor. Alanında yetkin ve kıymetli öğretmenler. Biz bilgilendirmeleri yaptık ve öğretmenlerimiz ilk etapta öğrencilerin eksiklerini belirlediler. Daha sonra bu eksikliklere yönelik ekstra ders, ekstra çalışma yaparak eksiklikleri giderdiler...” (K₁₄-Y)

Öğretmen ve yöneticilerin karşıt görüşlerine yönelik depremzede aile bireyi tarafından okula erişim sağlandıktan hemen sonra telafi eğitiminin verilmesi gerektiği yönündeki görüşü şu şekildedir:

“Bence 2. dönem bizim için çok zor geçti. Öğrencilerimiz geride kaldılar. Derslerinde aksamalar yaşadılar. Bu sebeple ikinci dönem başında hem uyum açısından hem de iki haftalık eğitimin aksamasından dolayı telafi eğitimi yapılabilirdi.” (K₁₈-V)

Telafi Eğitimi Yetersizliği Teması ile ilgili olarak araştırma bulgularına göre, öğretmen, yönetici ve veli görüşlerinde farklılıkların bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bazı katılımcılar telafi eğitimlerinin yaz tatilinde verilmesi gerektiğini belirtirken

bazı katılımcılar ise öğrencilerin okula erişimlerinden hemen sonra telafi eğitimleri verilmesi yönünde görüş belirtmiştir.

3.4.5. Ders Çalışma Ortamı Sağlama Yetersizliği

Araştırma bulgularına göre, katılımcılar 6 Şubat 2023 Depremlerinden sonra depremzede ailelerin göç ettikleri yeni yerleşim yerlerinde öncelikli olarak barınma ve temel ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra araştırma bulgularında, depremzede çocukların yaşamlarında hem psikolojik hem akademik hem de fiziki anlamda düzenlenmelerin yapılması ve özellikle sınava hazırlık yapması gereken çocukların verimli ders çalışması için çalışma ortamlarının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Ders çalışma ortamı sağlama yetersizliği ile ilgili görüşme yapılan bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Okulumuzdaki depremzede öğrenci pansiyonda kalıyor. Fakat pansiyonda kalmayan öğrencilerin ders çalışma konusunda sıkıntılar yaşayacağını düşünüyorum. Çünkü özellikle lisedeki öğrencilerin ders yükü daha fazla ve ders çalışma mekânları önemlidir.” (K₁-Ö)

Konu ile ilgili olarak depremzede çocukların göç sonrası yerleştikleri yerlerde ders çalışma ortamları konusunda sıkıntılar yaşayabileceğini belirten bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir:

“Depremzede öğrencilerimizin fiziki ortamda ilgili gereksinim olabilir. Belki çalışma ortamlarını olmaması ve ders materyallerinin enkaz altında kalması nedeniyle aslında ilk olarak kaynak kitap ve materyal eksikliğini gidermemiz gerekiyor...” (K₁₁-Y)

Katılımcı bir veli, deprem nedeniyle akrabalarının yanına yerleşen depremzede ailelerin karşılaştıkları zorluklardan bir tanesinin de evlerin kalabalık olması olduğunu ve bu durumun çocukların verimli ders çalışmasına engel teşkil ettiğini belirtmiştir. Konu ile ilgili velinin görüşü şu şekildedir:

“Akrabamızda kaldığımız ev doğal olarak kalabalık oldu. İki ailenin aynı evde olması çocukların ders çalışma ortamını da etkiledi. Verimli ders çalışabiliyorlar mı bilmiyorum?” (K₁₇-V)

3.4.6. Program Dışı Etkinliklerin Yetersizliği

Araştırma bulgularına göre, katılımcılar 6 Şubat 2023 Depremleri sonrası okula kayıtları yapılan depremzede çocukların yaşadıkları depremin psikolojik etkilerini azaltılıp günlük yaşama dönüş sürecinin hızlandırılması amacıyla okullarda yapılan uygulamalar ve etkinliklerin yanı sıra öğretim programının gerektirdiği eğitim faaliyetlerinin yapıldığını belirtmişlerdir. Tüm bu etkinlik ve uygulamalar okullarla sınırlı kalmaması gerektiği ve STK'ların da göç eden depremzedelere yönelik çalışmalar yapması, çocukların sosyo-kültürel anlamda desteklenmesi ve güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Katılımcı öğretmenler, okul yöneticileri ve veliler çocukların, tiyatro, drama, spor, sanat gibi faaliyetlere yönlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu anlamda gençlik merkezleri ve STK'lar bu ihtiyacı karşılayabilmektedir. Depremzede çocukların vakıf ve derneklerin faaliyetlerine dâhil olmaları ile ilgili olarak iki öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Vakıflar ve derneklerle bağlantısı olan veya ilgisi olan öğrenciler TEMA Vakfı gibi sosyal faaliyetleri olan kurumlara yönlendirilebilir. Tiyatro eğitimleri alabilir, etkinliklerinde görev alıp yaşadığı duyguyu daha rahat bir şekilde karşı yansıtıp, deşarj olması kolaylaştırabilir...” (K₅-Ö)

“Sivil Toplum Kuruluşları tarafından, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ya da sosyal hayatı normalleştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Mesela Gençlik Merkezleri var. Buralarda depremzedelere yönelik çalışmalar yapılabilir. Sanatsal faaliyetler desteklenebilir. İlçemizde kaymakamlığımız bünyesinde depremzedelerle ailelerle ya da öğrencilerle toplantılar yemekler düzenleniyor.” (K₆-Ö)

Depremzede çocukların yeni yerleşim yerlerine ve eğitim ortamlarına uyum sağlamaları amacıyla okullarda da drama, akıl ve zekâ oyunları, spor ve sanat gibi alanlarda ders dışı eğitim (egzersiz) çalışmalarının yapılabileceği ile ilgili bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir:

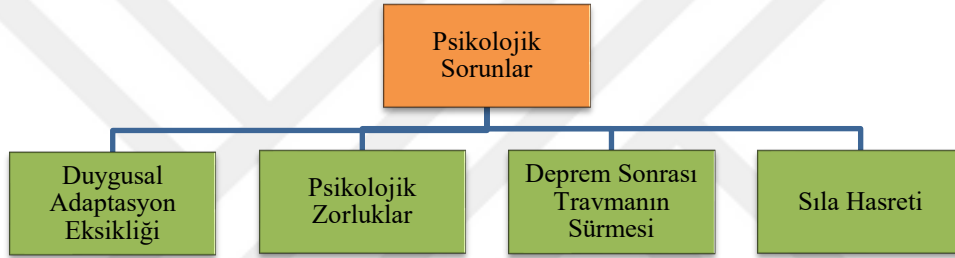
“Şimdi çocuklarımızın biraz daha rahat olmaları, bulunduğu ortama uyum sağlamaları açısından sosyal kültürel faaliyetlere öncelik verilmesi, spor faaliyetlerin, sanatsal faaliyetlerin önemli alanlar olduğu kanaatindeyim. Okullardaki egzersiz faaliyetlerine, ders dışı eğitim çalışmalarına öğrencileri kaydederek bu durumu aşmalarında yardımcı olacağı kanaatindeyim.” (K₉-Y)

Depremzede çocukların devlet politikası olarak yapılan uygulamalardan duydukları memnuniyetin yanında STK'ların yeterince etkinlik ve uygulamalar yapmadıklarına dair bir depremzede aile üyesinin görüşü şu şekildedir:

“Devletimiz olabildiğince desteğini esirgemedi. Ama STK'ların öğrencilerle ilgili faaliyetlerine tanık olmadım.” (K₁₇-V)

3.5. Psikolojik Sorunlar

Zorunlu eğitim çağındaki depremzede çocukların deprem sonrası yaşadıkları psikolojik sorunlarla ilgili olarak Psikolojik Sorunlar temasına ait dört alt temaya ulaşılmış, bu alt temalar Şekil 5'te sunulmuştur.

Şekil 5. Psikolojik Sorunlar

Katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda Psikolojik Sorunlar Teması içinde Duygusal Adaptasyon Eksikliği, Psikolojik Zorluklar, Deprem Sonrası Travmanın Sürmesi ve Sıla Hasreti alt temaları oluşmaktadır.

3.5.1. Duygusal Adaptasyon Eksikliği

Katılımcılar, 6 Şubat 2023 Depremleri sonrası depremzede çocukların günlük yaşama yönelik çalışmalara katılması gerektiği ve bu sebeple depremzede çocukların nakil olarak gittikleri yeni okullarında rehber öğretmenler aracılığıyla ihtiyaçlarının belirlenmesi, önem sırasına konulması ve ihtiyaçlara yönelik uygulanabilir çalışmaların olması yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca ihtiyaç belirlenmesinden sonra depremzede çocuklara yönelik özel eğitim programları düzenlenebileceği ve bu sayede çocukların sosyal becerileri geliştirip duygusal adaptasyonları arttırabileceği vurgulanmıştır.

Psikolojik sorunlarda duygusal adaptasyon teması ile ilgili görüşme yapılan bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Öğrencinin neye ihtiyacı olduğu belirlenmeli, ihtiyaçlar önem sırasına ve uygulanabilir olma durumuna göre gerçekleştirilmeli. Bu süreçte okul-öğrenci-veli sürekli iletişim halinde uyum içerisinde hareket etmelidir. Deprem sonrasında öğrencilerin gündelik hayata dönüş süreçlerini kolaylaştırmak için özel eğitim programları düzenlenebilir. Bu programlar, akademik destek, sosyal etkileşimlerin teşviki, duygusal adaptasyon ve sosyal becerilerin geliştirilmesi gibi farklı konuları içerebilir.” (K₈-Ö)

Psikolojik sorunlarda duygusal adaptasyon temasında, bir okul yöneticisi depremzede çocukların günlük yaşama katılması amacıyla yapılabilecek çalışmalar için öğretmenler kurul toplantısı yapıldığı ve öğretmenlerin teşvik edici, adaptasyon artırıcı bir rol üstlenmesi gerektiği ile ilgili görüşü şu şekildedir:

“Çocukların eğitim gereksinimlerine baktığımızda öğretmenlerimiz ile bu çocukların normal hayata katılması gerektiği konusunda toplantı yaptık. Bu toplantıda uyum gereksiniminin olduğunu konuştuk. Bu konuda öğrencilerin adaptasyonunu arttıracak şekilde davranılmasını sağladık.” (K₁₃-Y)

Psikolojik sorunlarda duygusal adaptasyon temasında bir velinin duygusal açıdan çocuklarının uyum sürecinin zor geçtiğini belirten görüşü şu şekildedir:

“Eğitim gören iki çocuğum var. Geldikten birkaç gün sonra okula kayıt işlemlerini akrabalarım vasıtasıyla hallettik. İlk süreçte duygusal açıdan adaptasyon süreci zor oldu. Ama sonradan çocuklar yeni okullarına alıştılar.” (K₁₇-V)

3.5.2. Psikolojik Zorluklar

Araştırmanın yapıldığı illerde 6 Şubat 2023 Depremleri nedeniyle göç eden çocukların yaşantısal deneyimlerine bağlı olarak psikolojik sorunların ortaya çıktığı öğretmenler tarafından yansıtılmıştır. Öğretmenler 6 Şubat depremlerine bağlı olarak çocukların sınıf içerisinde yaşadıkları küçük sarsıntılarda dahi travmayı hatırladıklarını ve kaygı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca çocuklarını okula gönderen depremzede ailelerin de çocuklarını yanlarında istedikleri, yalnız bırakma konusunda kaygı ve korku yaşadıkları ifade edilmiştir. Katılımcılar tarafından deprem sonrası eğitime erişimleri sağlanan çocukların ve ailelerinin yaşadıkları korku ve kaygı nedeniyle psikolojik zorluklar yaşadıkları veya yaşayabilecekleri

genel olarak öğretmen katılımcılar tarafından ifade edilmiş olup bu görüş veliler tarafından da desteklenmiştir.

Psikolojik sorunlarda psikolojik zorluklar teması ile ilgili görüşme yapılan katılımcı bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Erzurum’da geçen ay hafif bir deprem oldu. Öğrencimiz o an yazılı sınavındaydı. Ciddi anlamda etkilendi. Ben hemen ailesiyle görüştüm. Ailesi hemen hocam okulda kalmasın eve gelsin dedi. Aile ciddi anlamda bir kaygı yaşıyor... Hatta sınava girecek olan öğrencim için yazılı haftası Ramazan ayına denk gelmişti. Ailesiyle bir iftar yemeğine davet edilmiş ve annesi onu evde tek bırakmak istemediğinden dolayı sınava hazırlanamamıştı. Çocuk okula geldi. Ben yazılıya çalışamadım. Çünkü annem beni evde tek bırakmak istemedi gibi bir şey söyledi. Tabi yaşanan normalin çok üzerinde bir şey atlatmalarını beklemek aslında imkânsızdır. Bu sebeple devamsızlık yapımlarındaki nedenlerden bir tanesi yaşadıkları travma, korku ve kaygı diyebilirim...” (K₅-Ö)

Bir diğer öğretmen ise depremzede çocuklarda müdahale edilecek ilk sorunun psikolojik zorluklar olduğunu ifade etmiştir. Depremi yaşayan çocuklarda meydana gelen psikolojik zorluklardan bir tanesi de çocuğun kendini ifade edememesi, okula ve öğretmene uyum sürecinin uzun sürmesidir. Bu durumda çocuk ile öğretmen arasında güçlü bir bağ kurularak iletişimin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Konu ile ilgili görüşme yapılan öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“İlk başta zaten psikolojik desteğe ihtiyaçları var. Kendi öğrencimden örnek verecek olursam öğrencim bana geldiğinde şoktan çıkmış gibiydi. Tuvalet ihtiyacını dahi bana söylemiyordu. Bu sebeple ilk başta psikolojik destek ihtiyaçları var. Yani matematik, sosyal, fen derslerini bir kenara bırakalım önce çevresine uyum sağlayabilmeliler. Ben öğrencim için, öğrencime ulaşmaya çalıştım. Diğer dersleri bir kenara bıraktım. Öğrencinin kendisini bana ifade etmesini istiyordum. Beni tanıdıkça bana alıştıkça kendisini ifade etmeye başladı. Bu sebeple önce psikolojik desteğe ihtiyacı var. Bence bu aşıldıktan sonra diğer dersler de kaldığı yerden bir şekilde açılıp telafisi yapılabilir.” (K₂-Ö)

Depremzede çocukların psikolojik zorlukları aşmasında öğretmen ve arkadaşları ile kurmuş oldukları olumlu iletişimin önemine yönelik görüşme yapılan bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Çocuğum depremden hemen sonra psikolojik desteğe ihtiyaç duydu. Fakat arkadaşları ve öğretmeni ile pozitif iletişim kurduktan sonra psikolojik destek ihtiyacı azaldı diyebilirim.” (K₂₃-V)

3.5.3. Deprem Sonrası Travmanın Sürmesi

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerini yaşayan bireylerin deprem sonrasında karşılaştıkları problemlerden bir tanesi de depremzede bireylerde korku ve kaygının kalıcı olabilmesidir. Okulda yaşanabilecek bir sarsıntıdan veya depremi yeniden hatırlatacak unsurların olması depremzede çocuklarda travma, korku ve kaygı yaşatabilmesi sebebiyle çocuklar okullarına devamsızlık yaptığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu anlamda öğretmenler, çocukların depremi tekrar hatırlamaması adına okuldaki tüm öğrencilerin uyarılması ve depremzede çocuklara yaşanan deprem ile ilgili tetikleyici sorular sorulmaması konusunda bilgilendirmeler yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılara göre, depremi yaşayan çocukların yeniden yaşantılama etkisi ile depremi tekrar tekrar yaşamaları, deprem sonrası travmanın sürmesine yol açmaktadır. Bu sebeple katılımcılar arasında depremin üzerinden zaman geçse dahi depremin etkisinin uzun sürebileceği üzerine görüş birliği bulunmaktadır.

Psikolojik sorunlarda Deprem Sonrası Travmanın Sürmesi Teması ile ilgili görüşme yapılan bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Yaşanılan normalin çok üzerinde bir şey atlatmalarını beklemek aslında imkânsızdır. Bu sebeple devamsızlık yapmalarındaki nedenlerden bir tanesi yaşadıkları travma, korku ve kaygı diyebilirim. Hatta biz öğrencilerimizi öğretmenlerimizi de konuda bilgilendirdik. Öğrencilerimizi uyardık. Depremzede çocuklara çok fazla depremle ilgili sorular sorup bunaltmayın dedik.” (K₅-Ö)

Yakınlarından birini kaybeden depremzedelerin yas sürecini sağlıklı yaşayıp yaşamadığının deprem sonrası travmanın atlatılma sürecini de etkilediği katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Ayrıca travmayı sağlıklı bir şekilde atlatamayan bireylerde olumsuz davranış şekilleri ortaya çıkabileceği belirtilmiştir.

Psikolojik sorunlarda Deprem Sonrası Travmanın Sürmesi Teması ile ilgili bireylerin yaşadıkları travmaları atlatabilmeleri için profesyonel desteğe ihtiyaç duyulduğunu belirten bir yöneticinin görüşü şu şekildedir:

“Özellikle ailesinden bir yakını kaybeden bir öğrencinin yas sürecini sağlıklı bir şekilde yaşayıp yaşamadığının takipçisi olmak gerekir. Bu süreci sağlıklı yaşamayan ve atlatamayan bireylerin kendisine ve başkasına zarar verme eğilimi söz konusu olabilir. Böyle durumlarda mutlaka profesyonel yardıma yönlendirilmeli.” (K₁₅-Y)

Deprem Sonrası Travmanın Sürmesi Temasında okul yöneticileri tarafından belirtilen hususlar depremzede aile bireyleri tarafından da desteklenmiştir. Depremzede aileler depremin üzerinden zaman geçse de yaşadıkları travmanın çocuklar üzerinde etki bıraktığını ve uzun bir süre de psikolojik zorluklar yaşanabileceğini belirtmişlerdir. Konu ile ilgili görüşme yapılan bir depremzede aile bireyinin görüşü şu şekildedir:

“Aileler yakınlarını kaybetti. Büyük bir felaket yaşadı. Depremin üzerinden zaman geçse de etkileri uzun bir süre devam edecek. Çocuklar travma yaşadılar. Duygu durumlarında değişimler meydana gelebilir. Uzun süreli psikolojik etkileri olacaktır.” (K₂₁-V)

3.5.4. Sıla Hasreti

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremleri nedeniyle yaşadıkları şehirden göç etmek zorunda kalan aileler ve çocuklarının mecburiyetten dolayı memleketlerinden ayrılmak zorunda kalmaları arkadaş, aile ve memleket özlemini ortaya çıkarabilmektedir. Katılımcılar tarafından çocukların duygusal anlamda desteklenmesi için psikolojik destek verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan görüşmeler neticesinde depremzede çocukların dersine giren öğretmenler, okul yöneticileri ve veliler arasında görüş birliği olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sıla Hasreti teması ile ilgili olarak bir öğretmen, bir yönetici ve bir velinin görüşü şu şekildedir:

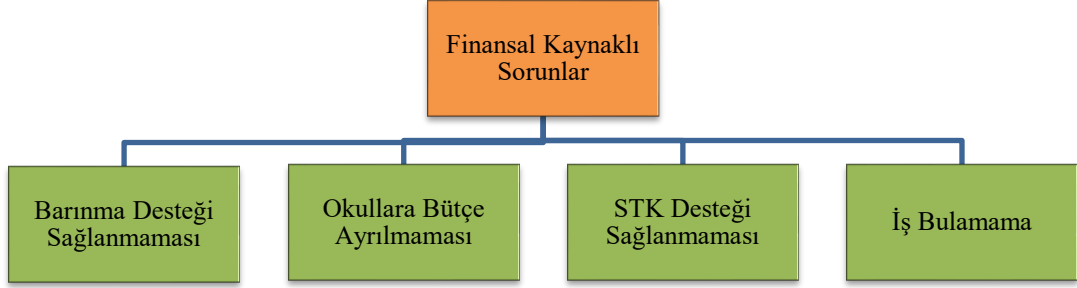
“Öğrencilerde memleket özlemi, arkadaş özlemi, eski ekonomik şartların tekrar sağlanamama korkusu ve aile özlemi gibi sorunlar bulunmaktadır.” (K₁-Ö)

“Depremzede çocuklar için yapılabilecek en önemli uygulamalardan bir tanesi kesinlikle depremin etkisinden kurtulması yönünde olmalıdır. Bu etkiden kurtulma da çocuğun memleket özlemi çekmemesi, arkadaşları ile iyi iletişim kurması, yeni arkadaş ortamına uyum sağlaması yönünde uygulamalarla sağlanabilir.” (K₁₆-Y)

“Psikolojik destek ihtiyacı olduğunu düşünmekteyim. Çünkü alışılan bir yerden mecburi bir şekilde ayrılmak arkadaş ve memleket özlemini daha çok ön plana çıkarabiliyor.” (K₂₄-V)

3.6. Finansal Kaynaklı Sorunlar

Zorunlu eğitim çağındaki depremzede çocukların deprem sonrası yaşadıkları ekonomik sorunlarla ilgili olarak finansal kaynaklı sorunlar temasına ait dört alt temaya ulaşılmış, bu alt temalar Şekil 6’te sunulmuştur.

Şekil 6. Finansal Kaynaklı Sorunlar

Katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda Finansal Kaynaklı Sorunlar teması altında Barınma Desteği Sağlanmaması, Okullara Bütçe Ayrılmaması, STK Desteği Sağlanmaması ve İş Bulamama alt temaları yer almaktadır.

3.6.1. Barınma Desteği Sağlanmaması

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı olarak göç eden depremzede aileler, yeni yerleşim yerlerinde ya devlet tarafından yurtlarda ya akrabalarının yanına ya da kendi imkânları ile ev tutarak barınma ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır. Katılımcılar, göç eden ailelerin yeni yerleşim yerlerinde kalıcı olmaları durumunun depremzedelere sağlanan imkânlarla veya deprem bölgesindeki evlerinin durumu ve ailelerin maddi durumları ile bağlantılı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca araştırma bulguları, depremzede ailelerin geçici veya kalıcı olma durumlarındaki belirsizliğin çocukların akademik başarılarını da etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu anlamda hem katılımcı öğretmenler hem veliler hem de yöneticiler arasında görüş birliği bulunmakta ve öncelikli yapılması gerekenlerin başında barınma desteğinin sağlanması gerektiği sonucu ortaya konulmuştur. Konu ile ilgili bir öğretmen, bir yönetici ve bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Öncelikle barınmanın sağlanması gerekir. Sonrasında ise çocuğun yeniden güven duygusunu kazanması için çalışma yapılması lazım. Okul tarafından kesinlikle uyum eğitimi verilen velilere barınma desteğinin sağlanması veya maddi destek sağlanması lazım...” (K₃-Ö)

“Şu an için en önemli konu çocukların biran önce evlerinin yapılıp memleketlerine gitmeleri gerekir. Yuva her şeyden önemlidir ve eğitim en başta evde başlar.” (K₁₁-Y)

“En çok barınma ve iş ihtiyacı olduğunu görüyoruz. Depremzede şehrini terk etmese dahi zaten her şeyini kaybettiği için ev ve iş ihtiyacı oluyor. Göç ettiği zamanda da gittiği yerde ev ve iş bulma imkânları kısıtlı oluyor.” (K₂₃-V)

3.6.2. Okullara Bütçe Ayrılmaması

Araştırmanın bulgularına göre, katılımcılar tarafından deprem riski ile sürekli karşı karşıya bulunan Türkiye’nin, deprem sonrası her alanda olduğu gibi eğitim alanında da tedbirler alması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılar, bu tedbirlerin başında Millî Eğitim Bakanlığı’nın acil durumlarda kullanılmak üzere okullara gönderilmeye hazır bütçesinin bulunması olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı bir yönetici tarafından 6 Şubat Depremlerinden sonra okullarına depremzede çocuklar gelen okulların bazıları, çocukların eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere okul bütçelerini veya okul aile birliği bütçesini kullanarak destek sağladığı belirtilmiştir. Bu anlamda okul yöneticilerinin bütçe ayrılması ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Eğitim alanında yapılacak tüm uygulamalarda altyapı gerekiyor. Bence Afet Bakanlığı kurulmalı ve böyle bir durumda Milli Eğitim Bakanlığına tahsis edilen ayrı bir bütçe ile çok daha aktif ve hızlı çözümler elde edilebilir.” (K₁₄-Y)

“Hem okullar hem de devlet politikası olarak bazı önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu konuda okullar inisiyatif almalı, okul aile birliklerini aktif kullanmalı veya okullara bütçe ayrılmalı” (K₁₆-Y)

3.6.3. STK Desteği Sağlanmaması

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı olarak göç eden depremzede ailelerin hayatlarının düzene girebilmesi için ailelerin maddi ve manevi olarak desteklenmesi gerekmektedir. Katılımcılar tarafından, depremten hemen sonra deprem bölgesine yapılan tüm yardımların dışında deprem nedeniyle göç eden depremzede ailelere de STK desteği sağlanması gerektiğini belirtilmektedir. Bu anlamda devlet tarafından barınma, yol masrafı vb. giderler her ne kadar karşılsa da STK’ların süreklilik arz eden desteklerinin de olması gerektiği ifade edilmektedir. Deprem nedeniyle okullarına nakil gelen çocukların tüm ihtiyaçlarını gözlemleyip, destek olmaya çalışan katılımcı öğretmenlerin

görüşlerindeki ortak nokta, desteklerin süreklilik kazanmasıdır. Bu anlamda görüş bildiren bir öğretmen görüşü şu şekildedir:

“Sivil Toplum Kuruluşları daha çok işin içerisine sokulabilir. Maddi ve manevi ihtiyaçları bir şekilde karşılandı. Tabi biz okul olarak bazı ihtiyaçları karşıladık. Ama bunun sürekli karşılanması gerekiyor. Bu yönde de Sivil Toplum Kuruluşları süreklilik sağlaması gerekiyor.” (K₂-Ö)

Katılımcı öğretmenler hem depremzede çocuklarla hem de ailelerle yaptıkları görüşmelerde ve gözlemlerde ailelerin maddi olarak desteklenmesi konusunda herkesin elinden geleni yaptığını fakat yetmediğini belirtmiştir. Konu ile ilgili olarak bir öğretmenin desteklerin birebir destekler olarak devam etmesi gerektiği ve STK’ların daha çok destek sağlaması gerektiği yönündeki görüşü şu şekildedir:

“Aileler bir anda varlıktan yokluğa düşmüş olabilir. Her şeyini kaybetmiş olabilir. Bu sebeple velilerin çevreden destek alması gerekiyor. Öğrencilerin kurs ücretlerinin, kılık kıyafetlerinin, eğitim materyallerinin ödenmesi gerekiyor. Bu sebeple maddi olarak desteklenmesi diyebilirim. Tabi ki herkes bu konuda elinden geleni yaptı. Toplumumuz destekler sağladı. Artık birebir desteklenmesi gerekiyor. Öğrencilerin bireysel olarak yönlendirilerek nokta atışı bireylere destek verilmeli.” (K₄-Ö)

Bir diğer öğretmenin STK’ların bulundukları şehre göre çeşitli destekler sağlayabilmesi gerektiğini belirten görüşü şu şekildedir:

“... Sivil Toplum Kuruluşları da aslında yerel bazlı farklı yerlerde farklı çalışmalar yapabilirler. Bu sebeple geldikleri şehrin alt yapılarına uygun uygulamalar yapılmalı ve Sivil Toplum Kuruluşları bu şekilde çalışmalar da yapmalıdır.” (K₅-Ö)

Araştırmaya katılan bir okul yöneticisinin Sivil Toplum Kuruluşu desteğinin önemli olduğunu belirttiği görüşü şu şekildedir:

“Sosyokültürel, psikososyal, ekonomik ve akademik alanlarla ilişkili eğitim gereksinimleri vardır. Özellikle ekonomik gereksinimlerde STK desteği çok önemlidir.” (K₁₄-Y)

Depremzede ailelerin en çok Sivil Toplum Kuruluşu desteğine ihtiyaç duyduklarını belirten katılımcı bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Depremzede aileler en çok barınma ve STK desteğine ihtiyaç duyuyor. Çünkü ev bulamıyorlar ve işleri olsa da bir süre çalışacak durumda olmuyorlar. STK desteği bu anlamda biraz yetersiz kalıyor. Bu yüzden de STK desteği çok önemli.” (K₂₂-V)

3.6.4. İş Bulamama

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı olarak göç eden özellikle memur olmayan depremzede ailelere, işlerini kaybetmiş olmaları sebebiyle iş imkânı sağlanması konusunda çalışmalar yapılması gerektiği saptanmıştır. Katılımcı tarafından depremzede ailelerin en çok sıkıntı yaşadıkları durumun ise varlıktan yokluğa düşmüş olmanın vermiş olduğu psikolojik etki olduğu ifade edilmiştir. Bu sebeple depremzede ailelerin kendi ihtiyaçlarını yardım ile değil çalışarak karşılamaları amacıyla iş imkânlarının sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu anlamda depremzede ailelerin hayatta kalma ve ekonomik sıkıntıları aşma uğraşları ile ilgili bir öğretmen, bir yönetici ve bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Özellikle memur olmayan depremzede aileler için iş imkânı belki sağlanabilir ki bu eğitime de yansiyacak bir şekilde. Başkasından bir şeyler almak kolay bir durum değil o yüzden bu insanlar belki varlıktan yokluğa düştükleri için sıkıntılar yaşayabilirler. Bu yüzden iş imkânı veya yardımları süreklilik arz etmesi konuda çok önemlidir.” (K₂-Ö)

“Öğrenciler büyük bir afet yaşadı. Bu psikolojinin vermiş olduğu etkiye belki hayatta kalma uğraşı veya ekonomik sıkıntıları aşma uğraşının öğrenciyi okuldan ayırabileceği yönünde bir çıkarımda bulabilirim.” (K₉-Y)

“Barınma ve günlük temel ihtiyaçları karşılayabilmek için iş imkânı anlamında ciddi ihtiyaçlar bulunmaktadır. Çünkü depremzede aileler göç ettikten sonra memur olmayan velilerin işleri de sekteye uğradı. Göç edilen yerde de iş bulamama sorunu ortaya çıkmaktadır.” (K₂₄-V)

3.7. Eğitim Gereksinimleri

6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı olarak göç eden depremzede çocukları eğitim gereksinimleri ile ilgili olarak eğitim gereksinimleri temasına ait beş alt temaya ulaşılmış, bu alt temalar Şekil 7’te sunulmuştur.

Şekil 7. Eğitim Gereksinimleri

Katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda Eğitim Gereksinimleri teması; Psikolojik Destek ve Güçlendirme, Eğitim Desteği ve Güçlendirme, Afet Yönetim Becerisi Kazandırılması, Veliye Destek ve Güçlendirme ve Afet Destek Merkezinin Kurulması alt temalarından oluşmaktadır.

3.7.1. Psikolojik Destek ve Güçlendirme

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı göç yapan zorunlu eğitim çağındaki çocukların ve ailelerinin ilk ihtiyaç duydukları gereksinim psikososyal destektir. Depremzede çocukların okula erişimleri sonrası her ne kadar akademik yönden geri kalmışlıklar olsa da öğretmenler ilk olarak psikolojik desteğe önem vermiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler arasında depremzede çocukların akademik anlamdaki isteksizliği karşısında hem çocuğu hem de aile bireyini olumsuz etkilememek adına bu durumu velilere yansıtmadığı noktasında ve psikolojik desteğin çok daha önemli olduğunu konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Bu anlamda bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Depremzede öğrencilerin velileri aslında çok büyük bir afet yaşadılar. Canlarıyla imtihan edildiler. Ben bu durumda öğrencinin ailesini arayıp işte öğrenciniz çarpım tablosunu bilmiyor. Öğrencime ezberletmeniz gerekiyor gibi şeylerle çok veliyi üzmemek istemedim açıkçası. Bu sebeple akademik çalışmaları biraz kendimiz halletmeye çalıştık. Bu sebeple velilerimize çok fazla yüklenip onları da üzmemek istemedik. Öğrenciler geri kalmış veya ödevlerini eksik yapıyor gibi ifadelerle veliye de çok fazla yüklenmek istemedim açıkçası. Bu sebeple psikolojik destek verilmeli, akademik desteği de tabii ki okulda öğretmenler olarak bir şekilde kapatmaya çalışmalıyız.” (K₂-Ö)

Bir diğerk öğretmen ise çocuğun akademik isteksizliğini baskı yaparak değil de çocuğa zaman tanıyarak düzeltilmesi gerektiğini şu şekilde belirtmiştir:

“Velilerin çocukları üzerinde baskı kurmaması gerekiyor. Ben kendi velilerime de söylüyorum. Çocuklara çok fazla baskı kurmayın. Çocuklar, öğrenme istekleri kaybetmesin. Şevkleri kırılmasın. Biraz zamana ihtiyaçları var diye düşünüyorum.” (K₄-Ö)

Deprem sonrası yaşanan şok üzerinden zamanın geçmesi ve yeni okullarında rehberlik servisi tarafından destek alınması çocukların, günlük yaşam becerileri kazanma sürecini daha da hızlandırmaktadır. Okullarda rehberlik servislerinin yapmış olduğu çalışmalar çocukların travmalarını azaltabilmektedir. Nitekim rehberlik servislerinin depremzede çocuklarla birebir görüşmeler yapması ve çocukların başkalarına anlatamadıklarını rehber öğretmenlerle paylaşmaları bu süreçte önemli bir yer tutmaktadır. Araştırmaya katılan bir okul yöneticisinin depremzede bir çocuğun birebir destek alması sayesinde travmayı atlatması konusunda belirtmiş olduğu görüş şu şekildedir:

“...Psikolojik Danışmanlarımız depremzede öğrencilere destek sağlanmaya çalışıyorlar. Tabii öğrencilerimiz bu desteklerden sonra da ilk geldikleri gibi değiller. Travmayı yaşamamışlar gibi davranıyorlar diyemeyiz ama travmayı atlatmış durumdalar diyebiliriz. Rehberlik servisimiz genel olarak öğrencilerin hepsine psikososyal eğitim verdi. Depremzede öğrencilerle de birebir görüşmeler yapıldı. Tabii bize anlatmadıkları bazı ihtiyaçlarını rehberlik servisine anlatabiliyorlar. Bu sebeple birebir görüşmeler çok önemlidir...” (K₁₂-Y)

Depremzede çocuklar ile birebir görüşme ve birebir ilgilenme ile ilgili görüş birliği olan katılımcı bir okul yöneticisi ise öğretmenlerin çocuklara yaklaşımı, kullandığı dil ve takınılan tavırdan bahsetmiştir. Öğretmenler, akademik anlamda çocukların sorunlarına yardımcı olurken sınıf ortamından ziyade bireysel ilgilenebilecekleri ortamları seçmeli ve sınıf ortamında pozitif bir ayrımcılık yapmamaları ve paydaşlarla çocuklarının durumunu sürekli takip etmesi gerekmektedir. Psikolojik destek ve güçlendirme ile ilgili olarak bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir:

“Depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin giderilmesinde öğretmenlerin her şeyden önce öğrenciye karşı yaklaşımı, kullandığı dili seçeceği kelimeleri konusunda mutlaka hassas ve duyarlı olması

gerekir. Sınıf içerisinde özellikle depremzede öğrenciye karşı iyi niyet kötü yöntem ile kaş yapayım derken göz çıkarmamaya karşı ihtiyatlı olması gerekir. Öğrenciye yardımcı olurken acıma duygusundan arındırılmış bir şefkatle yaklaşılması gerektiğini unutmamalı. Anlamadığı konularda, çözemediği sorularda yardımcı olurken sınıf ortamından ziyade bireysel olarak ilgilenebileceği bir ortamda (öğretmenler odası, kütüphane, etüt salonu) yardımcı olması öğrenciye daha iyi hissettirecektir. Depremzede öğrenciye sınıf içinde yapılacak bir pozitif ayrımcılık onu diğer öğrenciler gözünde ötekileştireceğinden bu konuda da hassas olunmalı. Öğrencinin kendi dersi içindeki gelişimi takip edilmeli, durum ilgili paydaşlarla paylaşılmalı (okul idaresi, öğrenci velisi, okul psikolojik danışmanı).” (K₁₅-Y)

Bir velinin psikolojik destek ve güçlendirme ile ilgili deprem sonrası uzun süreli psikolojik etkilerin olabileceği ve psikolojik desteğin sağlanması yönündeki görüşü şu şekildedir:

“Uzun süreli psikolojik travmaların atlatılması için ailelere, öğretmenlere ve çocuklara uzmanlar tarafından psikolojik destek verilmesi gerekiyor.” (K₂₁-V)

3.7.2. Eğitim Desteği ve Güçlendirme

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremleri sonrası yeni yerleşim yerlerine göç eden zorunlu eğitim çağındaki çocukların yeni okullarına başlamasının ardından uyum programlarının başlaması, temel ihtiyaçların karşılanması, çocukların akademik eksikliklerinin giderilmesi amacıyla ilave dersler, kurslar verilerek eğitim desteklenmelidir. Ayrıca depremzede çocukların kaldıkları yerde sık sık ziyaret edilmesi gerektiğini belirten bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“... Akademik eksikliklerin giderilmesi için ekstra çalışmalar yapılmalı. Öğrenciler evde sık sık ziyaret edilmeli.” (K₃-Ö)

Katılımcılar tarafından eğitimin desteklenmesi ve güçlendirilmesi için en önemli unsurun sağlıklı bir rehberlik ve sağlıklı bir eğitim planının belirlenmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında eğitim sürecinde yapılan değerlendirmeler ve sağlanan geri dönütlerin, eksikliklerin tespit edilip tamamlanması açısından önemli bir unsur olduğu belirtilmiştir. Araştırma bulguları, tespit edilen eksikliklerin tamamlanması ve depremzede çocukların eğitimlerinin

desteklenerek güçlendirilmesi hafta içi veya hafta sonları ek dersler ile sağlanabileceğini ortaya koymaktadır.

Eğitim desteği ve güçlendirme temasında depremzede çocuklara birebir çalışma ve destekleme ve yetiştirme kurslarına yönelik olarak bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir:

“Eğitim eksikliklerin neler olduğunun belirlenmesi, akademik anlamda düzeylerinin ne olduğunun belirlenmesi daha sonra çocuğun psikolojik durumunun rehberlik servisi tarafından belirlenmesi ve iyi bir planın ortaya konulması gerekiyor. Onu yaptıktan sonra ders dışında yapılan bir faaliyetlere, akademik anlamda öğrenme eksiklikleri tespit edilip bu öğrenme eksiklerin tamamlanması adına ders dışında birebir çalışma, hafta sonu destekleme ve yetiştirme kurslarına dâhil edilebilmesi amacıyla çalışmalar yapılabilir.” (K₉-Y)

Eğitim desteği ve güçlendirme temasında depremzede çocukların, bazı okullarda daha önceden faaliyette bulunan eğitim koçluğu uygulamasından yararlandığını belirten katılımcı bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir:

“11. ve 12. sınıflarda kullandığımız eğitim koçluğu sistemi uyguluyoruz. Tüm öğretmenlerimiz bunun eğitimini aldılar. Özel olarak birebir ilgileniyoruz. Akademik açıdan eğitim koçlarımız öğrencilerle ilgileniyorlar...” (K₁₂-Y)

Eğitim Desteği ve Güçlendirme temasında depremzede çocuklarının, akademik eksikliklerinin giderilmesi için desteklenmesi gerektiğini belirten bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Çocuklarımız için telafi eğitimine ihtiyacı var. Çünkü deprem bölgesinden taşınana kadar okula devam edemedi. Eksikliklerin eğitim desteği sağlanmalı ve çocuklar desteklenmelidir.” (K₂₂-V)

3.7.3. Afet Yönetim Becerisi Kazandırılması

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerinden etkilenen savunmasız grup olan çocukların deprem öncesinde alacakları afet eğitiminin, afet durumunda kendi kendilerine yetebilme ve afet yönetim becerisi kazanmasında güçlü bir unsur olduğu belirtilmektedir. Ayrıca katılımcılar tarafından depremin Türkiye’nin bir gerçeği olduğunu ve uygulamalı deprem eğitimleri ile çocuklara afet yönetim becerisi kazandırılabilirliği belirtilmiştir. Çocuklara afet farkındalığı ve afet

yönetim becerisi kazandırılması yönünde öğretmen, yönetici ve veliler tarafından görüş birliği bulunmaktadır. Bu anlamda çocukların afet yönetim becerisi kazanmasına, deprem sırasında ve sonrasında nelerin yapılabileceği yönündeki farkındalığın oluşturulmasına yönelik bir öğretmen, bir yönetici ve bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Depremzedelerin travma sonrası etkileriyle başa çıkmalarına yardımcı olabilmek için psikolojik destek hizmetleri de bu konuda en önemli eğitim gereksinimlerindendir. Ayrıca öğrencilere verilen deprem veya doğal afetlere karşı bilgiler bu konudaki farkındalıklarını oluşturması bakımından gereksinim olabilir.” (K₈-Ö)

“Deprem ülkemizin bir gerçeğidir. Bu konuda öğretmenler eğitim programında yer alan afet eğitimlerini çocuklara uygulamalı bir şekilde göstermelidir. Çocukların afet yönetim beceri kazanması sağlanmalıdır.” (K₁₆-Y)

“Deprem öncesinde ise afet eğitiminin verilmesi çok önemli bir konudur. Gerekirse ayda bir defa tatbikat yapılmalı. Herkesin afet eğitimi alarak evlerinde deprem anında yaşam alanlarının nerelerin olacağını belirlemesi için çalışma yapılmalı.” (K₂₁-V)

3.7.4. Veliye Destek ve Güçlendirme

Araştırma bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremi sonrası depremzede çocukların akademik, psikolojik, sportif, sanatsal, sosyo-kültürel ve okula uyum gibi gereksinimlerinin karşılanmasında velilerin de destek vermesi gerektiği belirtilmektedir. Katılımcılara göre, velilerin çocukları destekleyebilmesi için velilerin psikolojik olarak güçlü olması gerekmektedir. Ayrıca depremzede çocukların yaşadıkları travmaları hızlı ve kolay atlatması, aile bireylerinin vermiş olduğu güven duygusu ile doğrudan ilişkili olduğu belirtilmiştir. Bir öğretmenin Veliye Destek ve Güçlendirme temasına ilişkin görüşü şu şekildedir:

“Aslında velilerin yapması gerekenden çok bizim velilere yönelik çalışma yapmamız gerekiyor. Bu konuda velimize psikolojik danışman yönetiminde en fazla da güven duygusunun tekrardan kazanılması ve güçlü bireyler olmalarında destek olunmalı.” (K₃-Ö)

Katılımcıların görüşlerine göre, depremin üzerinden zaman geçmesine ve yeni yerleşim yerlerine göç edilmesine rağmen korku yaşayan velilerin bulunduğu belirtilmektedir. Bu sebeple öncelikle velilerin psikososyal açıdan desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Bir öğretmenin Veliye Destek ve Güçlendirme teması ile ilgili görüşü şu şekildedir:

“Kendi velilerim adına konuşayım. Kendi velilerim hala korkular yaşıyor. Dolayısıyla çocuklarına sahip çıkmak ve yanından ayrılmamak istiyorlar. Öncelikle büyüklerin bu çocuklardan önce psikososyal desteğe ihtiyacı var. Aile Sosyal Politikalarla istedikleri zaman irtibat kurabiliyorlar. Bu anlamda oralara yönlendirmemiz gerekiyor. Çünkü veliler ciddi anlamda kaygılar yaşayabiliyor. Bunu hayatımızın bir parçası olarak görmemiz gerekiyor. Bugün bu şehirde, yarın başka bir şehirde tekrar böyle bir durumla karşılaşma ihtimalimiz var. Dolayısıyla tedbirlerle birlikte yaralarımızı sarıp hayata devam etmemiz gerekiyor.” (K₅-Ö)

Katılımcılar tarafından 6 Şubat 2023 Depremleri sonrası sadece çocuklar değil, her kesimden bireyin desteklenmesi ve insan psikolojini anlamaya yönelik eğitimlerin verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca toplumun tüm kesimlerine verilebilecek olan deprem öncesi eğitimlerin hem çocukların hem de büyük bireylerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi için gerekli bir unsur olduğu belirtilmektedir. Konu ile ilgili olarak bir yönetici ve bir velinin görüşü şu şekildedir:

“Yaşanan felaketin etkilerini en aza indirmek için çocuklarını yalnız bırakmamaları, psikolojik olarak yaptıkları davranış bozuklukları normal karşılamalı, çocuklarına karşı sabırlı davranmaları gerekir. Bunu başarabilmeleri için velilerin de desteklenmesi gerekiyor.” (K₁₁-Y)

“Hayatta kimin başına ne zaman neyin geleceğini bilmiyoruz. Hayat insanları zorunlu olarak bir şeylere muhtaç edebiliyor. Başka şehirde başka evde yaşamaya zorunlu kılabilir. Toplum olarak insan psikolojini anlamaya yönelik eğitimler almamız gerektiğini düşünüyorum. Bir insanı anlarsak, bir toplumu anlarız.” (K₁₇-V)

3.7.5. Afet Destek Merkezinin Kurulması

Araştırmanın bulgularına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerinden hemen sonra ortaya çıkan gereksinimlerden bir tanesi de acil durumlarda hızlı karar alabilecek yerel veya ulusal merkezlerin kurulmasıdır. Bu merkezler aracılığıyla toplumun tüm kesimlerine deprem farkındalık eğitimlerinin verilmesi, deprem sonrası kullanılacak hızlı kurulabilen kullanışlı mekânların hazır bulunması gerekliliği belirtilmektedir. Konu ile ilgili olarak bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

“Afet yönetim becerisi, veli eğitimi, afetlere yönelik yeni merkezlerin veya kurumların oluşturulması, Öğretmenler dâhil her kamu çalışanına yüz yüze deprem farkındalık eğitimi ve ilk yardım eğitiminin verilmesi

gerekmektedir. Her an deprem olma ihtimalinden ötürü kütüphane, oyun merkezi konteyner okulların ve hastanelerin devletin elinde mevcut bulunması.” (K₁-Ö)

Deprem öncesinde her ilde Afet Destek Merkezlerinin kurulması ve ihtiyaç halinde farklı kurumlara aktarılabilecek bütçelerin bulunması gerektiği yönündeki bir yöneticinin görüşü şu şekildedir:

“Bence devlet politikası olarak da her ilde Afet Destek Merkezleri kurulmalı ve kendi bütçeleri olmalıdır. Bu bütçeleri ihtiyaca göre eğitim kurumlarına veya sosyal yardım kurumlarına aktarabilmelidir.” (K₁₆-Y)

Araştırmaya katılan bir velinin depremin yıkıcı etkisinden sonra insanların eğitim alması gerektiği ve bu eğitimlerin ise Afet Merkezleri kurularak yapılması yönündeki görüşü şu şekildedir:

“Çok üzücü sahneler gördük. Çok acılar gördük. Afet Merkezleri kurularak kesinlikle insanların eğitim alması gerekiyor.” (K₂₁-V)

4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, 6 Şubat 2023 Depremlerine bağlı göçler ve zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi, desteklenmesi ve güçlendirilmesi amacına yönelik tartışma yapılmıştır. Türkiye’deki alan yazında deprem sonrası çocukların eğitim gereksinimlerinin incelendiği detaylı bir araştırmaya rastlanılmaması nedeniyle araştırmadan elde edilen sonuçların irdelenerek tartışılması alan yazına katkı sağlaması açısından önemlidir.

Bu araştırmada, 6 Şubat 2023 depremlerinden sonra farklı yerleşim yerlerine göç eden zorunlu eğitim çağındaki çocukların desteklenmesi, güçlendirilmesi ve eğitim gereksinimlerinin belirlenmesine ilişkin depremi yaşayan depremzede çocukların okula erişim sorunu, uyum sorunu, sosyo-kültürel sorunlar, eğitimsel sorunlar, psikolojik sorunlar ve finansal kaynaklı sorunlar yaşadığı tespit edilmiş olup eğitim gereksinimleri ortaya konulmuştur.

Araştırmanın sonuçları, 6 Şubat 2023 Depremlerinden sonra göç eden ailelerin zorunlu eğitim çağındaki çocuklarının okula erişimleri konusunda dört farklı faktörün etkili olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu faktörler; okul seçiminde yakınların tavsiyesi, okulun adrese yakın olması, kurumların yönlendirmesi ve okula erişimde kolaylık sağlanmasıdır.

Deprem bölgesindeki illerde okula kayıtları olan çocukların göç ettikleri yeni yerleşim yerlerinde “yerleşim yeri adresine bakılmaksızın” ve “hiçbir şart aranmadan” kayıt yapılmasının önü açılmıştır (MEB, 2023). Bu bağlamda depremzede çocuklar, istemeleri halinde Türkiye’nin herhangi bir yerinde eş değer bir devlet okuluna veya özel okula kayıt yapabilmektedir. Depreme bağlı göç eden aileler çocuklarının gidecekleri okulu seçerken yakınlarından veya tanıdıklarından tavsiyeler alarak okul tercihinde bulundukları sonucu ortaya çıkmaktadır. Hassan, Mahmoud ve Ellingwood (2020) tarafından yapılan araştırmada, okul sistemlerinin dayanıklılığı üzerinde durulmuştur. Afet sonrası uygun politikaların ve karar alma süreçlerinin oluşturulmasının, iyileşmeye yardımcı olduğu ve çocukların kayıt durumlarında önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna varması bu araştırma sonuçlarında yer alan MEB’in uygulamalarını destekler niteliktedir.

Depremzede çocukların, gideceği okul seçiminde kıstaslardan biri adrese en yakın okulun tercihi iken bir diğeri ise kurumların aileleri okula yönlendirmesidir. Araştırma bulgularına göre, her iki kıstas bir arada değerlendirilmiştir. İllerde veya ilçe merkezlerinde kurulan komisyonlar aracılığıyla depremzede çocukların gidebileceği okullar belirlenmiştir. Bu durumda okul seçme tercihi depremzede ailelere bırakılmıştır. Ailelerin ise çocuklarına herhangi bir acil durumda kısa sürede ulaşabilmek veya servis ücreti ödememek için yerleştikleri eve en yakın olan okulu tercih ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre, deprem nedeniyle göç eden aileler çocuklarını okullara kaydederken veli beyanı esas alınarak istedikleri okula kayıtlarını yapabilmışlerdir. Bu anlamda okul yönetimleri, beyanda bulunan tüm çocuklardan herhangi bir evrak almadan e- okul sistemine “doğal afet nedeniyle nakil” seçeneğini seçerek kayıt yapabilmışlerdir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin (2017) hazırlamış olduğu rapora göre, 2011 yılında Van’da meydana gelen deprem sonrası 14.471 öğrenci Van ilinden göç etmiş ve farklı okullarda “misafir öğrenci” statüsünde kayıt yapabilmışlerdir. Bu anlamda depremzede çocukların okullaşmasında MEB’in bu uygulaması çocukların okula kayıtlarını hızlandırdığı sonucunu ortaya koymaktadır. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin (2017) hazırlamış olduğu rapor da bu araştırmanın okula erişimde resmi kolaylık teması ile benzer niteliktedir.

Araştırmanın sonuçları, 6 Şubat 2023 depremlerinden sonra deprem yaşayan zorunlu eğitim çağındaki çocukların misafir olarak bulunduğu yerde, çevreye, okula veya sınıfa uyum sorunları yaşadığını ortaya koymaktadır. Yaşanan bu sorunların, oryantasyon sorunları, kendini misafir olarak görme, okula aidiyet duygusunun eksikliği, motivasyon eksikliği ve akran kabulü/reddi olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, oryantasyon sorununun oluşmasında ailelerin göç etmesi, depremzede çocukların yeni bir okulu veya sınıfı benimseyememesi, arkadaşlarına uyum sağlayamaması, farklı kültür ve çekingencilik gibi faktörler etkili olmaktadır. Depremlerin yıkıcı etkisinden sonra, depremzede çocukların desteklenmesi ve güçlendirilmesi, eğitimin kalitesinin ve verimliliğinin artırılabilmesi için yeni okula hatta şehre yönelik oryantasyon çalışmalarının yapılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Özel ve Ersoy (2023) tarafından yapılan araştırmada da depremden etkilenen çocukların diğer çocuklara oranla

çekingen ve ürkek davranması, yalnız kalmayı seçmesi gibi faktörlerin uyum sürecini zorlaştırdığı sonucuna ulaşılması, bu araştırmayla benzerlik göstermektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, okullardaki uyum sorunlarının çözümünde en çok karşılaşılan engel, depremzede çocukların memleketlerine geri döneceklerini düşünerek kendini misafir olarak görmeleridir. Depremzede çocukların kendini misafir olarak görmelerindeki ana sebep, deprem sonrası ailelerin kendilerine ait bir evde kalmamaları veya akrabalarının yanında geçici bir şekilde kaldıklarını ifade etmeleridir. Bu durumun depremzede çocukların derslerdeki başarısını, okula devam durumlarını ve okul sevgisini olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Yılmaz (2004) tarafından yapılan çalışmada deprem ile öğrencilerin derslere karşı ilgileri arasında olumsuz bir ilişki görülmesi, ayrıca deprem sonrası öğrencilerin okul sevgisinde %55’lik bir azalmanın olması bu araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzer niteliktedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, 6 Şubat 2023 Depremleri sonrası çocukların okulu benimseyememesi, alışma süresinin uzun olması, çocuğun kendisini okula veya şehre ait hissetmemesi gibi faktörlerin uyum sorununu ortaya koyduğu tespit edilmiştir. Uyum sorunlarından biri de çocukların deprem sonrası motivasyon eksikliği yaşamasıdır. Depremin olumsuz etkisi, göç sonrası yaşanan mekanların değişmesi, şehirlerin değişmesi, arkadaşların değişmesi gibi unsurların motivasyon eksikliği sonucunu doğurmaktadır. Benzer şekilde Arslan (2023), 6 Şubat’ta meydana gelen depremler sonrası okulların tekrar eğitim öğretime başlamasının ardından en çok karşılaşılan sorunların, devamsızlık ve öğrencilerin motivasyonlarının düşmesi olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırmanın sonuçları, uyum sorunu yaşayan depremzede çocukların bu sorunu en hızlı şekilde atlatabilmesi için arkadaşlarının desteğinin ve akran kabulünün önemini ortaya koymaktadır. Akranları ile iyi ilişkiler kuran çocukların daha çabuk uyum sağladığı tespit edilmiş olup akran kabulü/reddinin depremzede çocukların uyum sorunlarının çözümünde etkili olduğunu göstermiştir. Deprem yaşamayan çocukların, deprem yaşayan çocuklara akran desteği sağlaması, onları anlayarak destek sağlayabileceği ve bu desteğin depremzede çocuktaki psikolojik etkiyi hafifleteceği belirlenmiştir (Demirkaya, 2007; Gürbüz, Karabulut ve Türksoy, 2023).

Araştırmanın sonuçlarına göre, 6 Şubat 2023 Depremlerinin ardından göç eden zorunlu eğitim çağındaki çocukların sosyo-kültürel sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırma sonuçları, sosyo-kültürel sorunlar konusunda kültürel farklılıklar, sportif etkinliklerin yetersizliği, okullardaki güçlendirme çalışmalarının ve sanatsal etkinliklerin yetersizliği faktörlerinin etkili olduğu sonucunu ortaya koymuştur.

Araştırmadan elde edilen bir diğer önemli sonuç ise depremzede çocukların değişen okul ortamları, arkadaşları, sosyal çevreleri göz önünde bulundurularak çocukların desteklenip güçlendirilmesi için sportif, sanatsal ve sosyal etkinliklerin yapılması gerektiğinin tespit edilmesidir. Ayrıca bu araştırma, spor turnuvaları, sosyal sorumluluk projeleri veya okul etkinliklerinde depremzede çocukların kaynaşması ve depremin travma etkisinden erken kurtulmasına yardımcı olan uygulamaların yapılabilmesi için öğretmenlerin okul yöneticileri tarafından desteklenmesi sonucunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda okullarda hem depremi yaşayan hem de depremi yaşamayan çocukların bir arada olduğu spor faaliyetleri, ders dışı egzersiz çalışmaları, kurslar ve sanatsal etkinliklerin yapılmasının gerekliliği sonucu ortaya çıkmaktadır. Deprem sonrası yeni yerleşim yerlerine göç eden çocuklar ve gençler hayata yeniden başlama gibi bir rol üstlenmiştir. Bu doğrultuda kültür ve sanat temelli faaliyetlerle çocuklar ve gençler üzerinde olumlu benlik oluşturulmasına destek olunmalıdır (Daşçı, 2024). Spor ve sanat etkinliklerinin yetersizliğinin yanı sıra hem STK hem de okullardaki güçlendirme çalışmalarının yetersizliğinden bahsedilebilir. Araştırmada dikkat çeken sonuçlardan biri, STK'ların depremzede ailelerin temel gereksinimlerinin karşılanmasında yetersiz kaldığının belirtilmesidir. Bir diğer dikkat çeken sonuç ise depremzede çocukların eğitim gereksinimlerinin karşılanması ve ailelerin desteklenmesi için okulların öğretmenler kurul toplantılarında güçlendirme çalışmalarının yürütülmesi için karar alınması, çocukların desteklenmesi ve etkinlik planlarının yapılmasıdır. Akran eğitimleri yardımıyla, afet riskini azaltma bağlamında çocukların kendilerinden yaşça daha küçük olan çocukları depreme karşı bilinçlendirme çalışmaları toplum hizmeti çalışması için iyi bir uygulama örneğidir (Kutur, 2021). Bu bağlamda deprem sonrası ortaya çıkan sosyokültürel sorunların çözümünde spor ve sanat faaliyetlerin planlanması, güçlendirme çalışmaları, STK desteği ve toplumda

birliktelik sağlamak için tutarlı eylem ve söylemler geliştirmek gibi faktörlerin etkili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Göver (2023), depremin en çok etkilediği ülkelerden biri olan Türkiye’de deprem sonrası ortaya çıkan sorunların çözülmesinde, ortak bir toplumsal anlayışın ortaya konulmasının, etik sorgulamalar yapılmasının ve siyaset kurumunun eylemleri ile söylemlerinin tutarlılık göstermesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca depremi en çok yaşayan ülkelerden Şili, yasal düzenlemeler ile kayıpları en aza indirirken Japonya ise kültürel farklılıkları kullanarak toplumun afetlere karşı tutumlarını değiştirerek kayıpları en aza indirmektedir. Araştırmanın sonuçlarında ise Türkiye’nin deprem sonrası kayıpları en aza indirmesinde toplumun sorgulama kabiliyetinin arttırılması, köklü ve tutarlı bir anlayışın ortaya koyulması ile mümkün olduğunun belirtilmesi bu araştırmanın sonuçlarıyla benzer niteliktedir.

Araştırmanın sonuçları, 6 Şubat 2023 depremlerinden sonra göç eden zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitimsel sorunlar yaşamalarında eğitim materyali yetersizliği, okul temelli etkinliklerin, hizmet içi eğitim, telafi eğitimi, ders çalışma ortamı sağlama ve program dışı etkinliklerin yetersizliği faktörlerinin etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada ayrıca deprem yaşayan çocukların yeni yerleşim yerlerine, göçleri sonrası yanlarında ders materyalleri, kırtasiye malzemeleri ve sınav döneminde bulunan çocukların sınava hazırlık materyallerinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın sonuçları, göç nedeniyle yanlarında eğitim materyalleri bulunmayan çocuklara Milli Eğitim Müdürlüklerinin kurduğu komisyonlar ve okullar destek vererek çocukların gereksinimlerinin karşılandığını ortaya koymaktadır. Özellikle sınav döneminde bulunan çocuklara yapılan desteklerin süreklilik gerektirmesinden dolayı materyal yetersizliği yaşanmaktadır. Bu sebeple araştırma sonuçları, kurumlar ve hayırseverler tarafından her ne kadar materyal destekleri sağlansa da STK ve kurumların materyal desteklerinin devamlı olması gerektiğini göstermiştir. Arslan (2023) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında, deprem sonrası çocukların okullarda yaşadıkları sorunlar incelendiğinde maddi yetersizliklerin yanı sıra materyal eksikliklerinin belirtilmesi bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırma, deprem yaşayan çocukların göç ettikleri yeni yerleşim yerlerindeki okullarında yapılan etkinliklerin depremin travma

etkisinin atlatılmasında ve eğitimsel sorunların çözümünde etkili olduğu ortaya koymuştur. Bu anlamda araştırma sonuçlarına göre, okullarda depremi yaşamayan çocukların varlığı da göz önünde bulundurularak sadece depremzede çocuklara yönelik etkinlik planlamalarının yanlış anlamalara yol açabileceği tespit edilmiştir. Bu sorunun yaşanmaması için okul temelli etkinlik yetersizliğinin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu çalışmada, yapılan etkinliklerin il temelli planlanması, genel olması ve uzman tarafından planlanması gerektiği sonucu ortaya konulmuştur.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, hizmet içi eğitimden faydalanması gereken eğitim paydaşlarının ya eğitime ulaşmada problem yaşadığı ya eğitim platformlarına yönlendirilemediği ya da yüz yüze eğitime katılamadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca bu araştırmanın sonuçları, deprem sonrası okullarına depremzede çocuk gelen öğretmen ve yöneticilerin depremzede çocuklara nasıl davranılması gerektiği konusunda hizmet içi eğitim almaları gerektiğini göstermiştir. Öğretmenlerin deprem sonrası, depremi yaşayan çocukların gereksinimlerine hitap edebilmeleri önemlidir. Bundan dolayı öğretmenlerin çocukların psikolojik durumlarını analiz edebilme, iletişim becerileri geliştirme ve çocukların günlük yaşam becerilerini kazanmasına yardımcı olma konusunda eğitim alması gerekmektedir (Aykaç vd., 2024). Öte yandan Çakar (2008) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin hizmet içi faaliyetlere katılımlarının az olduğu ve bu faaliyetlerden tüm öğretmenlerin fayda sağlayamadığını ortaya koymakta ve sonuçlar bu çalışmayla benzer niteliktedir.

6 Şubat 2023 depremleri sonrası ülke genelinde eğitim faaliyetlerine ara verilmiş ve bu ara sebebiyle depremzede çocuklar akademik olarak geride kalmıştır. Okulların tekrar eğitim faaliyetlerine başlamasına rağmen bölgeden göç eden depremzede çocukların okula erişimleri biraz daha zaman almış ve depremzede çocuklar deprem yaşamayan çocuklara oranla akademik olarak geride kalmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, deprem yaşayan çocukların göç sonrası yeni okullarında telafi eğitimi alması gerektiği tespit edilmiştir. Çocukların akademik kayıplarının giderilmesi için bu eğitimlerin verileceği zamanın belirlenmesinde, ya depremzede çocukların okula erişimlerinin hemen ardından telafi eğitimi verilmesi ya da yaz tatilinde telafi eğitimleri verilebilir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, deprem nedeniyle göç eden depremzede ailelerin göç edecekleri yerleri seçerken akraba bağlarının olduğu veya yakınlarının olduğu yerleri tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu anlamda akrabalarının yanına göç eden depremzede çocukların karşılaştığı eğitimsel sorunlardan bir tanesi ders çalışma ortamlarının yetersizliğidir. Geçici olarak akrabalarının yanına göç etmek, evlerin kalabalık olmasına ve çocukların ders çalışma ortamlarının yetersizliğine neden olmaktadır. Göçe maruz kalan ailelerin temel gereksinimlerinin karşılanması ve ders çalışma ortamlarının oluşturulması konusunda zorlandıkları aşikârdır. Bu sebeple çocuklar, eğitimsel sorunlar yaşamakta ve verimli ders çalışmamaktadır. Bu süreç ise doğal olarak çocukların akademik başarısının düşmesi sonucunu ortaya koymaktadır (Karakuş, 2006). Araştırma sonuçları, ders çalışma ortamlarının yetersizliğini yanı sıra depremzede çocukların program dışı etkinliklerle desteklenmesi gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır. Deprem yaşayan çocukların yaşamış oldukları travmayı atlatması ve günlük yaşam becerilerini kazanması için eğitim faaliyetlerinin yanında destekleyici unsur olarak program dışı etkinliklerin yapılması gerektiği tespit edilmiştir. Bu anlamda araştırmada, okullarda yapılan etkinlikler daha çok eğitim faaliyetlerine ve psikolojik destek vermeye yönelik olduğundan depremzede çocukların spor, sanat, drama, tiyatro, zekâ oyunları, ders dışı eğitim çalışmaları gibi program dışı yapılabilecek tüm etkinliklerden faydalandırılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın sonuçları, 6 Şubat 2023 depremlerinden sonra göç eden zorunlu eğitim çağındaki depremi yaşayan çocuklar psikolojik sorunlar yaşadıklarını göstermiştir. Bu psikolojik sorunların duygusal adaptasyon eksikliği, psikolojik zorluklar, deprem sonrası travmanın sürmesi ve sıla hasreti olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonuçları, depremi yaşayan çocukların günlük yaşam becerilerini kazanması, akademik olarak motivasyonlarının artması, çevreye adaptasyonlarının sağlanması ve psikolojik zorlukların üstesinden gelmesi için okullarda duygusal adaptasyonu arttırıcı etkinliklerin yapılması gerektiğini göstermektedir. Okullar, afetlerden sonra tüm paydaşları ile birlikte depremzede çocuklara duygusal desteğin sağlanabileceği kurumlardır. Özellikle depremi yaşamış çocukların karşılaştıkları olumsuzluklarla başa çıkması için eğitim paydaşlarının (yönetici, öğretmen, personel, veli vb.) çocuklara duygusal destek sağlaması, sabırlı

davranması ve güvenli ortam oluşturulması gerekmektedir (Karabatak ve Alanoğlu, 2023). Araştırma sonuçları, duygusal adaptasyon sürecinde depremzede çocukların ihtiyaç analizlerinin yapılarak çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve bu anlamda öğretmenlerin teşvik edici, adaptasyon arttırıcı bir rol üstlenmesi gerektiği ortaya koyulmaktadır. Sarman (2012) tarafından yapılan araştırmada bireylerin deprem nedeniyle yaşamış oldukları psikolojik sorunların etkilerinin iyi saptanması, tedbirler alınması ve depremzedelerin sosyal ve duygusal yönden desteklenmesi gerektiği yönündeki bulgular bu araştırmayla benzer niteliktedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, 6 Şubat 2023 depremleri sonrası göç eden aileler, deprem bölgesinden uzakta olsalar dahi en küçük sarsıntıda travmayı tekrar yaşamakta ve çocuklarının hayatlarına dair kaygı yaşamaktadırlar. Yıldırım (2022) araştırmasında, çocukların genellikle depremi hatırlatan faktörlere maruz kaldığında veya depremi kendiliğinden hatırlama durumunda psikolojik zorlukların meydana getirdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu anlamda depremzede çocuklar yeni okullarına başladıktan sonra depremde yaşadıkları kaygı ve korku sebebiyle uyum sorunları yaşamaktadırlar. Bu sorunların altında yatan ilk faktör ise yaşanan psikolojik zorluklardır. Bu araştırma sonuçları, psikolojik zorlukların aşılmasında çocuk ile öğretmen, çocuk ile akranları arasında güçlü bir bağın kurulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Karabulut (2023) tarafından deprem sonrası deprem yaşayan çocuklarda korku ve kaygının oluşabileceği ve davranış problemlerinin ortaya çıkabileceği belirtilmiştir. Kıratlı (2001) tarafından yapılan araştırmada ise deprem sonrası yaşanabilecek zorlukların azaltılması, çocuklar tarafından kaygı ve depresyon durumunun atlatılması için yetişkinlerin çocuklara destek vermesi gerektiği ve depremzede çocukların ilgi, yetenek ve psikolojilerine göre yaklaşımları gerektiği belirtilmektedir. Deprem sonrası travmanın sürmesi bireylerde korku ve kaygının kalıcı olabilmesine sebep olmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, bu durum çocukların okula devamsızlık yapmasına, depremi tekrar hatırlamasına ve çocuklarda deprem sonrası travmanın devam etmesine neden olmaktadır. Bu sebeple öğretmenler tarafından okuldaki tüm öğrenciler uyarılarak, depremzede çocuklara depremi hatırlatacak faktörlerden uzak durmasının sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca bu araştırmadan deprem yaşayan çocukların profesyonel desteğe ihtiyaç duydukları sonucu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra araştırma

sonuçları, depremzede çocukların karşılaştıkları psikolojik sorunlardan bir tanesi olan sıla hasreti ile mecburiyetten dolayı göç eden çocukların arkadaşlarından, evlerinden, okullarından ve memleketlerinden ayrı kalmaları nedeniyle duygusal anlamda zorluklar yaşadığını göstermektedir. Türkiye fay hatlarının üzerinde bulunması sebebiyle tarih boyunca çeşitli depremlerle karşı karşıya kalmıştır. Büyük depremlerin ardından büyük göçler ve sıla hasreti ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple kültürümüzün bir parçası olan ağıtlarda, türkülerde ve şiirlerde deprem sonrası sıla hasreti anlatılmaktadır. Akman (2010)’a göre, doğal afetler nedeniyle ortaya çıkan göç kavramı, türkülerde sıla hasreti ve gurbet kahrı şeklinde konu alınmaktadır. Bu anlamda aşağıdaki türküde ifade edildiği gibi deprem sonrası sıla hasreti, bireylerin yaşadıkları göç ve psikolojik zorlukların duygusal bir icrasıdır.

“Kan ağlıyor Erzincan’ın dağları
Viran oldu mor sümbül bağları
Sivas’a gidiyor kalan sağları
Ağladı, ağladı, ağladı Erzincan
Erzincan yeşil Erzincan” (Taş 2004, 358).
“Henüz kış bitmeden hezanın çöktü
Anneler babalar gözyaşın döktü
Evsizler barksızlar buradan göçtü
Bu bayram gülmedi yüzüm Erzincan” (Kara 1993, 82).
“Dağı var, toprağı taşı yaralı
Bilirim ezelden bahtı karalı
Göçler başlayalı yollar havalı
Göçler diyarına döndü Erzincan” (Kara 1993, 19).

Araştırmadan elde edilen sonuçlardan biri de 6 Şubat 2023 depremlerinden sonra göç eden zorunlu eğitim çağındaki çocukları olan ve depremi yaşayan ailelerin finansal kaynaklı sorunlar yaşama durumlarıdır. Bu sorunların, barınma desteği sağlanmaması, okullara bütçe ayrılmaması, STK desteği sağlanmaması ve iş bulamama olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, deprem sonrası göç eden ailelerin ya devlet tarafından yurtlarda kalmakta ya kendi imkânları ile ev tutmuş ya da yakınlarının yanına yerleşmişlerdir. Bu durum genel olarak geçici barınma şeklindedir. Depremzede ailelerin yeni yerleşim yerlerinde kalıcı olmaları veya okulların tatil olmasına kadar kalma durumları, sağlanan imkânlarla ilgilidir. Depremzede çocuklar ailelerinin geçici veya kalıcı olma durumundaki belirsizlikleri nedeniyle ikilemde

kalmakta ve bu durumda hem sosyal yaşamını hem de okul başarısını etkimektedir. Bu anlamda araştırma sonuçları, deprem nedeniyle göç etmek zorunda kalan ailelere ilk olarak kalıcı barınma desteğinin sağlanması gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır. Çavuş ve Kaya (2024) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarında, deprem sonrası göç alması muhtemel olan yerlerde öncelikle barınma imkânlarının oluşturulması, yemek, temizlik, sağlık eğitim ve ulaşımaya yönelik detaylı planlamanın yapılması gerektiği belirtilmektedir. Finansal kaynaklı sorunların bir tanesi de okullara acil durum bütçesinin ayrılmamasıdır. Deprem nedeniyle göç eden aileler, çocukların ders materyallerini, kıyafetlerini, günlük ihtiyaçlarını karşıladıkları araç gereçlerini yanlarına alamamıştır. Bu durumda çocuklar okulda ve günlük yaşamda kullanılacak araç gereçlere ve ders materyallerine gereksinim duymaktadır. Bu gereksinimlerin karşılanabilmesi adına araştırmada, depremzede çocuk bulunan okullara bütçe gönderilerek ihtiyaçların okul tarafından hızlı ve gereken şekilde karşılanması gerektiği sonucu saptanmıştır. Bu sonucu destekler nitelikte olan Peker ve Şanlı'nın (2020) araştırmasının sonuçlarına göre, deprem olgusuna karşı sürekli hazırlıklı olunmalı, bütün kurumların bünyesinde kapsamlı ve ayrı ayrı ekonomik planlamaların bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edinilen bulgulara göre, finansal kaynaklı sorunların çözümünde devlet tarafından her ne kadar barınma, yol masrafı vb. destekler sağlansa da sosyal devlet anlayışı gereği STK'ların da depremzede ailelere destek sağlaması gerektiği belirtilmektedir. STK'lar, 6 Şubat 2023 depremlerinden hemen sonra deprem bölgesinde depremzede ailelerin barınma, yemek, psikososyal destek gereksinimlerini karşılamak için çalışmalar başlatmıştır. Araştırma sonuçlarında, maddi ve manevi desteğin hem devlet hem STK hem de vatandaşlar tarafından sağlandığı fakat STK desteklerinin süreklilik arz etmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bu anlamda deprem bölgesi dışında deprem nedeniyle göç eden ailelerin yeni yerleşim yerlerinde takip edilerek birebir desteklenmesi, sürecin sağlıklı ve verimli bir şekilde yönetilmesinde önemli olduğu ortaya koyulmaktadır. Abay ve Abay Çelik (2023) tarafından yapılan araştırmada, sosyal destek hizmeti veren STK'ların yapmakta oldukları veya planladıkları sosyal destek hizmetlerinin süreklilik göstermesinin ve kalıcı olmasının, STK'ların ve gönüllü kuruluşların, kamu sektörü ile iletişim kurmasının ve koordinasyon sağlanmasının gerektiği

belirtilmiştir. Bu desteklerin yanında en çok ihtiyaç duyulan finansal destek ise depremzedelere yönelik iş bulamama sorununun çözülmesidir. Deprem sonrası göç hareketi beklenen bir durum olduğu için göç edilen bölgelerde işsizlik sorunu artmaktadır (Karazincir, 2024). Deprem nedeniyle iş yerini veya işini kaybeden aile fertlerinin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için iş imkânlarının sağlanması da bu araştırmanın sonuçları arasındadır. Araştırma sonuçlarına göre, özellikle deprem öncesi düzenli bir yaşam sonrası varlıktan yokluğa düşen bireylerin desteklerle yaşamını sürdürmesi psikolojik olarak da bireyi etkileyebilmektedir. Bu sebeple kendi kazandığı para ile ailesini geçindirmek isteyen ailelerin iş bulamama sorununun ortadan kaldırılması gerektiği tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonuçları, 6 Şubat 2023 depremlerinden sonra göç eden zorunlu eğitim çağındaki depremi yaşayan çocukların veya aile bireylerinin eğitim gereksinimlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu gereksinimlerin psikolojik destek ve güçlendirme, eğitim desteği ve güçlendirme, afet yönetim becerisi kazanma, veliye destek ve güçlendirme, afet destek merkezlerinin kurulması olarak tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen diğer sonuçlara göre, depremzede aile bireylerinin tamamı psikolojik desteğe ihtiyaç duymaktadır. Çocuklar ise bu durumdan etkilenenlerin başında gelmektedir. 2015 yılında Nepal’de meydana gelen deprem sonrası özellikle sosyo-ekonomik yapısı düşük olan bölgedeki çocuklar diğer bölgelere göre daha savunmasız hale gelmiştir. Deprem farklı yeteneklere sahip çocukların tamamını etkilemiş olup, bazı çocuklar bir okuldan diğerine göç ederken bazılarının yeri ise tamamen değişmiştir. Nepal’de meydana gelen deprem sonrasında çocuklar psikolojik zorluklarla karşılaşmış ve desteğe ihtiyaç duymuşlardır (Basnet, 2015). Depremler dünyanın neresinde olursa olsun maddi zararları kadar büyük olsa da manevi zararları paha biçilemeyecek kadar büyüktür. Depremlerin manevi etkilerinden en çok çocuklar etkilenmektedir. Zorunlu eğitim çağındaki çocuklar hem deprem bölgesinde hem de göç ettikleri yerlerde psikososyal desteğe ihtiyaç duymaktadır. Okullar ise psikososyal desteğin sağlanabileceği ve eğitim çağındaki öğrencilere açık kurumlardır. Bu sebeple MEB tarafından deprem sonrasında çocukların okula erişimlerinin ivedilikle yapılmaya çalışıldığı ve okullarda psikososyal destek programları başlatıldığı tespit edilmiştir. Çağlar (2013) tarafından yapılan araştırmada, psikososyal destek programları uygulanan çocuklarda

oluşabilecek olumsuzlukları azaltıcı katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. Araştırma sonuçlarında, okula erişimi sağlanan çocukların psikolojik zorlukları aşmalarına yönelik yapılan psikososyal destekten sonra eğitim desteği sağlanarak güçlendirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur. Deprem yaşayan çocukların desteklenmesi ve güçlendirilmesi için en önemli unsurun verimli bir rehberlik ve verimli bir eğitim planının belirlenerek uygulanmasıdır. Bu anlamda araştırma sonuçlarına göre, hafta içi veya hafta sonları destekleme ve yetiştirme kursları, eğitim koçluğu, telafi eğitimleri ve bireysel eğitim uygulamaları ile akademik kayıpların giderilebileceği tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların psikososyal ve eğitim yönünden güçlendirilmesinde aile desteği ve velilerin de psikolojik olarak güçlü olması gerektiği belirtilmektedir. Aile eğitimi, doğal bir afetin sıkıntılı sonuçlarından sonra bile okulu terk etme olasılığını azaltan koruyucu bir etkiye sahiptir (Choi, Di Paolo ve Shidiqi, 2023).

Araştırmanın eğitim ile ilgili bir diğer sonucu ise tüm çocuklara afet yönetim becerisinin kazandırılması gerektiğinin tespitidir. Türkiye’de depremlerin veya afetlerin sık sık yaşanması, çocukların kendilerine yetebilme becerisini kazanmasının gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu gereklilik, afet farkındalık eğitimlerinin, afet yönetim becerisi eğitimlerinin, deprem öncesi, sırası ve sonrası eğitimlerinin öğretim programlarına eklenerek geliştirilmesini ortaya koymaktadır. Depremin olumsuz etkilerinin azaltılmasında deprem bölgelerindeki tüm halk depreme karşı bilinçlendirilmelidir. Bu bilinçlendirme, örgün ve yaygın eğitim kurumları yoluyla yapılabilir (Demirkaya, 2007). Araştırma sonuçlarında, bu eğitimlerin yaygın ve örgün eğitim kurumları dışında yöre halkının faydalanabileceği, deprem sonrası kullanılacak hızlı kurulabilen yerel veya ulusal afet destek merkezleri kurularak verilebileceği belirtilmiştir.

Araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlar bağlamında, depremin etkilerinin sağlık hizmetleri, ulaşım olanakları, eğitim gereksinimleri, mühendislik, mimarlık, ekonomi, psikoloji, göç vb. alanlar ile ilgili olması depremin etki alanının ne kadar geniş olduğunu göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde bu alanlardan psikoloji, sağlık, ekonomi, mühendislik alanlarında araştırmaların yapıldığı fakat çocukların deprem sonrası eğitim gereksinimleri konusunda yeterli araştırmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple bu araştırmada göç ve eğitim hizmetleri birlikte

kullanılarak depreme bağlı göçler sonrası zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi, desteklenmesi ve güçlendirilmesine yönelik kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonuçları, deprem sonrası yaşanan şok etkisinin göç olgusu ile birleşmesi sonucu çocukların karşılaştıkları zorlukları ortaya koyarak çözüm önerilerini sunmuştur. Bu anlamda eğitim ve göç olgusunun yeni araştırmalarda yer alarak kapsamlı bir inceleme ve değerlendirme gereksinimi gerekmektedir. Bu anlamda alan yazından ve bu araştırma sonuçlarından elde edilen veriler ışığında kapsamlı bir afet eğitiminin ve uygulamalarının zorunlu eğitim çağındaki çocukların tüm kademelerde öğretim programlarına alınması veya öğretim programlarının geliştirilmesi için alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

1. Deprem sonrası yeni yerleşim yerlerine göç eden zorunlu eğitim çağındaki çocukların okula erişimleri konusunda MEB tarafından yapılan “hiçbir şart aranmadan kayıt” uygulamalarının sürekliliği sağlanmalıdır. Bu uygulama tüm doğal afetlerden sonra da uygulanmalıdır.

2. Deprem yaşayan çocukların okula erişimleri sağlandıktan sonra yeni kültüre, çevreye, okula ve arkadaşlarına uyum çalışmalarının yapılması sağlanmalıdır.

3. Deprem sonrası göç eden ailelerin geri dönüşleri göz önünde bulundurularak çocukların yeni okullarında kendilerini misafir olarak görmelerinin akademik başarılarına ve okula devam durumlarına yönelik olumsuz etkisinin önlenebilmesi için okul rehberlik planlarına eklenmesi sağlanmalıdır.

4. Depreme bağlı göçler sonrası mekânların, şehirlerin, okulların, evlerin değişmesi ve yaşanan deprem etkisinden dolayı çocuklarda devamsızlık yapma, okula aidiyet duygusu eksikliği ve motivasyon sorunlarının çözümünde akran eğitimleri ve uyum programları uygulanmalıdır.

5. Afet gibi acil durumlar sonrası eğitim öğretim faaliyetlerinin biran önce başlaması ve okulların gerekli tedbirleri hızlı bir şekilde alması gerekmektedir. Bu anlamda okul aile birlikleri ve öğretmen kurul ve komisyonlarının aktif olarak

çalışması önemlidir. Deprem gibi acil durumların sonrasında öğretmenler kurul toplantıları, ilgili kurul ve komisyonların iş ve işlemleri, güçlendirme çalışmaları ve rehberlik servislerinin planlı çalışmasını gerektiren tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.

6. Deprem yaşayan çocukların depremin travma etkisinde kurtulmasında deprem yaşamayan çocuklarla birlikte paylaşılabilecekleri ve kaynaşabilecekleri spor, sanat ve sosyal uygulamaların yapılması sağlanmalıdır.

7. Sosyal devlet anlayışı gereği depremlerden sonra tüm imkânların seferber edilmektedir. Bu durumlarda devlet desteklerinin yanında Sivil Toplum Kuruluşlarının yaptığı psikososyal destekler, maddi destekler, barınma ve beslenme desteklerinin süreklilik kazanması sağlanmalıdır.

8. Acil durumlar sonrası yerel yönetimler tarafından depremzedelere yönelik yardımların temel ihtiyaçlardan başlanarak barınma, iş imkânı, mutfak ve eğitim masraflarının karşılanması sağlanmalıdır.

9. Deprem yaşayan çocuklara yerel yönetimler tarafından eğitim desteği verilmelidir. Özellikle sınav dönemindeki çocukların deprem bölgesi dışındaki çocuklarla yarışabilmesi veya fırsat eşitliği ilkesi gereği materyal desteklerinin artırılarak sağlanması gerekmektedir. Bunun yanında çocukların ders çalışabilecekleri etüt merkezleri veya barınmanın sağlandığı yerlerde ders çalışma ortamının hazırlanması konusunda destek verilmelidir.

10. Acil durumlar sonrası eğitim ve psikolojik desteğin ilk uygulanmaya başlayacağı yerler okullardır. Bu anlamda okullarda görevli öğretmenlerin deprem ve acil durumlarda çocuklara nasıl davranılması gerektiği gibi konularda eğitim alması sağlanmalıdır. Okullarda çocuklarla birebir iletişim kuran öğretmenlerin hizmet içi eğitim alması çok önemlidir.

11. Acil durumlar sonrası okullarda eğitime ara verilebilmektedir. Bu aralarda, afet bölgelerinde eğitim kayıpları meydana gelmektedir. Bu kaybın giderilmesi için ise hafta içi veya hafta sonları destekleme kursları veya telafi eğitimleri yapılmalıdır.

12. Deprem yaşayan çocukların sadece okullardaki öğretim programına bağlı kalması, günlük yaşam becerilerini tekrar kazanması ve travmayı atlatması konusunda yetersiz kalabilmektedir. Bu sebeple program dışı etkinliklerin (ders dışı

eğitim çalışmaları, kurslar, yarışmalar vb.) gerek il geneli gerekse okul özelinde yapılması sağlanmalıdır.

13. Depremi yaşayan çocukların aradan zaman geçmesine rağmen hatırlatıcı bazı unsurlara maruz kalması depremi tekrar yaşamasına veya hatırlamasına neden olabilmektedir. Bu durumun yaşanmaması için çocuklara profesyonel psikososyal destek sağlanmalıdır.

14. Deprem ve göç olgusu deprem yaşayan aileleri maddi ve manevi olarak etkilemektedir. Bu ailelerin finansal olarak desteklenmesi önemlidir. Özellikle barınma imkânlarının artırılması ve iş bulma konusunda destek sağlanmalıdır.

15. Acil durumlar sonrası hızlı ve yerinde müdahaleler yapılması, ihtiyaçların doğru belirlenmesi ve desteklenmesi önemli bir husustur. Afetlere sürekli hazırlıklı olunmalı ve yerel afet bütçelerinin oluşturulması gerekmektedir. Eğitim konusunda afetzede öğrencileri bulunan okullara bütçeler gönderilmeli ve bu bütçelerin çocukların ihtiyaçlarının karşılanması konusunda kullanılması sağlanmalıdır.

16. Deprem sonrası bireylerin kendi kendilerini yönetebilme veya psikolojik sağlamlıklarının artırılmasına yönelik afet yönetim becerisi kazanması sağlanmalıdır. Bu durum yaygın ve örgün eğitim kurumları tarafından veya afet yönetim merkezi kurularak sağlanabilir.

17. Türkiye'nin jeopolitik konumu dikkate alındığında sık sık doğal afetler yaşayabilmektedir. Bu durumlarda eğitim faaliyetlerinin aksamasının önüne geçilmesi için çevrim içi eğitim alt yapısının ve öğretim programının hazırlanması sağlanmalıdır.

18. Araştırmacıların desteklenerek deprem veya acil durumlar öncesi, sonrası ve sonrası için bilimsel çalışmaların yapılması sağlanmalı ve alan yazına katkıda bulunulması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abay, A. R., & Abay Çelik, Z. E. (2023). Deprem sonrası ortaya çıkan sorunlar ve sosyal destek ağlarının rolü. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 4(1), 91-100. <https://doi.org/10.52108/2757-5942.4.1.7>
- Açıkalın, M. (2010). *Sosyal bilgiler eğitiminde yeni yaklaşımlar: çokkültürlü ve küresel eğitim. İlköğretim Online*, 9(3), 1226-1237.
- Aslan, F. (2019). *İlkokul ve ortaokula devam eden göçmen çocukların eğitim sorunlarına yönelik okul yöneticilerinin görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Akalın Tanay, A. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). *Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. Göç Araştırma Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Akpınar, B. & Köksalan, B. (2003). *Olağanüstü haller ve okul. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 13(1), 151-158.
- Akman, M. (2010). *Erzincan Türkülerinde Göç Kavramı. Halk Kültüründe Göç Uluslararası Sempozyumu, Balıkesir*, 28-30 Mayıs 2010.
- Aksoy, Z. (2012). *Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 293-303.
- Altinkurt, Y. (2008). *Öğrenci devamsızlıklarının nedenleri ve devamsızlığın akademik başarıya olan etkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 129-142.
- Arslan, M. (2023). *Okul Müdürlerinin 6 Şubat Kahramanmaraş Depremi Sonrası Okullarda Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri. Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 10(97), 1550-1559.
- Atasayar, T. (2018). *1923'ten günümüze Türkiye'ye yapılan göçler ve kültürel etkileri*. [Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Aykaç, B., Akdaş, E., Leblecier, B. Ö., & Meral, H. (2024). *Depremin çocuklar üzerindeki psikolojik ve davranışsal etkileri. Ulusal Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 3023-4891.
- Baldık, Y. (2018). *Ana dili Türkçe olmayan göçmen toplulukların eğitim sistemine katılımında Türkçe öğretiminin önemi*. [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

- Bartram, D., Poros, M. V., & Monforte, P. (2017). Göç Meselesinde Temel Kavramlar, (çev. İtir Ağabeyoğlu Tuncay), Hece Yayınları.
- Basnet, B. K. (2015). Eartquake and imppects on education: Aftermath Nepal Quake 2015. *The European Educational Researcher, Ax Publications*. DOI: 10.31757/euer.332
- Başbay, A. & Bektaş, Y. (2009). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlilikleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34(152), 31-42.
- Başol, K. (1995). *Demografi*. Anadolu Matbaası.
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), (2001). *Travma sonrası normal tepkiler psikoeğitim el kitabı* (2. Baskı). MEB/UNICEF.
- Bucak, M. (2021). *Mülteci çocukların devam ettikleri ilkokulların yönetiminin okul yöneticisi, öğretmen ve mülteci veli bakış açısıyla değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (28. Baskı). Pegem Akademi.
- Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, (2023). *Deprem bilgileri büyük depremler*. <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/>
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education* (6th ed.). Routledge.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research methods in education* (7th ed.). London: Routledge.
- Choi, A., Di Paolo, A., & Shidiqi, K-A. (2023). Earthquake exposure and schooling: Impacts and mechanisms. *Economics Of Educations Review* 94. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2023.102397>
- Creswell, J. W. (2015). *Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. Pearson Education Inc.
- Çağlar, A. (2013). *2011 Van depremleri sonrası ortaöğretim öğrencilerine yönelik psikososyal destek çalışmalarının değerlendirilmesi (Erciş İlçesi Örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Çağlar, T. (2018). Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve. *Sosyal Bilimler Dergisi* 5(8), 26-49.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17, 67-91.

- Çakar, Ö. (2008). *İlköğretim 5.sınıf sosyal bilgiler dersinin deprem bilinci geliştirmedeki rolüne dair öğretmen görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Çavuş, A. & Kaya, A. A. (2024). Afetler, depremler ve kitlesel zorunlu göç akınları: Kahramanmaraş merkezli depremler üzerinde bir değerlendirme. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(1). 195-209. <https://doi.org/10.35341/afet.1378410>
- Çelik, R. (2017). *Adalet, kapsayıcılık ve eğitimde hakkaniyetli fırsat eşitliği*. *Fe Dergisi* 9(2), 17-28.
- Çelik, G. (2022). *Uluslararası göç olgusunun politik ekonomi açısından analizi ve Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar örneği*. [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Daşçı, E. (2024). *Afetlerden etkilenen çocuk ve gençlere yönelik kültür ve sanat temelli psikososyal müdahalelerin psikolojik ve sosyal uyum üzerindeki etkisi*. 7(1), 226-241.
- Demirkaya, H. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin depreme yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. *TSA Dergisi* 3
- Efe, R., & Demirci, A. (2001). *Gölcük 1999 depreminde zemin ve yerçekili özelliklerinin şiddet ile hasar dağılışına etkisi*. *Türk Coğrafya Dergisi*, 36, 1-15.
- Faiz, M. (2009). *17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremlerinin Gölyaka (Düzce) ilçesine bağlı ilköğretim okulları öğrencileri tarafından algılanışı*. [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Flick, U. (2009). *An introduction to qualitative research* (4th ed.). Sage Publications Ltd.
- Göç Terimleri Sözcüğü (2009). Uluslararası Göç Hukuku. Uluslar Arası Göç Örgütü (IOM) Yayınları.
- Gökmen, H. (2020). *Suriyeli göçmen öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyon sorunu (Bursa Yıldırım İlçesi örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Gökmenoğlu, T. (Ed.). (2021). *Afet önleme eğitiminde Japonya deneyimleri en kötü senaryoya hazırlık*. Pegem Akademi.
- Göver, İ. H. (2023). *Türkiye'nin deprem gerçeğine sosyolojik bir bakış*. İksad Yayınevi.
- Hassan, E.M., Mahmoud, H.M., & Ellingwood, B. R. (2020). Resilience of school systems following severe earthquakes. *Earth's Future* 8(10). <https://doi.org/10.1029/2020EF001518>

- Hatch, J.A. (2002). *Doing Qualitative Research in Education Settings*. State University of New York Press.
- Han, T. (2010). *Göç eden ailelerin çocuklarının eğitim ve öğretimde karşılaştıkları uyum sorunları*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Kara, R. (1993), *Erzincan'ın Göz Yaşları (Deprem Ağıt ve Destanları)*, Erzincan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Karazincir, S. E. (2024). Deprem ve göç ilişkisi. *İnönü Üniversitesi Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Deprem Özel Sayı, 15(1)*. 367-383. Doi:10.54688/ayd.1412380
- Karabatak, S., & Alanoğlu, M. (2023). *Deprem sonrası eğitim hayatına dönüş*. 11. Uluslararası Summit Kongresi. 25-26 Temmuz 2023.
- Karabulut, N. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deprem sonrası travma düzeylerinin belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Karakuş, E. (2006). *Göç olgusu ve eğitime olumsuz etkileri (Sultanbeyli örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Kıratlı, D. (2001). *Depremzede olan ve olmayan gençlerin kaygı ve depresyon düzeylerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Kubılay, S. (2020). *Geçici koruma altındaki öğrencilerin uyum sürecinde okul ikliminin rolü: Holistik bir yaklaşım*. [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1995). Competing paradigms in qualitative research. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 105-117), Sage Publications, Inc.
- Maykut, P. S., & Morehoruse, R. E. (1994). *Beginning qualitative research: Aphilosophic and practical guide*. Psychology Press.
- Maxwell, J. A. (2013). *Designing qualitative research* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (3. Baskı). (S. Turan, Çev.). Nobel Yayınevi.
- Mızrak, S. (2018). *Eğitim, afet eğitimi ve afete dirençli toplum. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(1)*, 56-67.

- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB), (2022). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim*.
https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_09/29151106_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2022_2023.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ORGM), (2023). *Psikososyal Destek Programları*.
<https://www.meb.gov.tr/psikososyal-destek-eylem-plani-ve-psikososyal-destek-programlari-yayimlandi/haber/29014/tr>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nded). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Noyan, E. (2019). *Türkiye’de zorunlu eğitim politikaları bağlamında 4+4+4 kesintili zorunlu eğitim (1973-2016)*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Özel, Ö., & Ersoy, B. (2023). *Depremden etkilenen okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum sürecine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. *Sosyal Bilimler Ekev Akademi Dergisi, Özel sayı*. 465-481.
- Özdemir, Ç. (2019). *Türkiye’de iç göçü olgusu: 13 Mart 1992 Erzincan depremi özelinde iç göçlerin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Öztürk, M.K. (2013). *Sınıf öğretmeni adaylarının deprem deneyimleri üzerine bir araştırma*. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 308-319.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Pazarlıoğlu, V. (2007). *İzmir örneğinde iç göçün ekonometrik analizi*. *Yönetim ve Ekonomi*. 14(1), 122-135.
- Peker, A. E., & Şanlı, İ. (2022). *Deprem ve göç ilişkisi: 24 Ocak 2020 Elazığ deprem örneği*. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 6(1), 125-154.
- Poggenpoel, M., & Myburgh, C. (2003). The researcher as research instrument in educational research: A possible threat to trustworthiness? (A: Research instrument). *Gale Academic Onefile Education*, 124(2), 418-421.
- Saldana, J. (2012). *The coding manual for qualitative researchers* (2nded.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). *Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği*. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 18(31).

- Silverman, D. (2005). *Interpreting qualitative data* (3rd. ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sarman, A. (2012). *Elazığ İli Karakoçan İlçesinde yaşanan yıkıcı deprem sonrasında, depremi yaşayan ilköğretim çağı çocuklarda kaygı düzeyi, depresyon belirtileri ve etkileyen faktörler*. [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Tanhan, F. & Kardaş, F. (2014). *Van depremini yaşayan ortaöğretim öğrencilerinin travmadan etkilenme ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi*. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 102-115.
- Taş, F. & Turhan, S. (2004). *Erzincan Türküleri- 1*, Erzincan Valiliği Kültür Yayınları.
- TDK (2019). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 27.10.2022 tarihinde edinilmiştir.
- Türksoy, E., Karabulut, R., & Gürbüz, M. (2023). Deprem nedeniyle nakil gelen öğrencilerin sınıf durumlarının belirlenmesi. *Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1). 15-26. <https://doi.org/10.51177/kayususder.1293450>
- UPLIFERS, (2023, 14 Şubat). *Doğal afetlerden etkilenen ülkeler ve eğitim çözümleri*. <https://www.uplifers.com/dogal-afetlerden-etkilenen-ulkeler-ve-egitim-cozumleri/>
- Ünlüer, İ. (2002). *Olağanüstü durumlarda eğitim, eğitimin problemleri ve çözüm yolları (Marmara Depremi, Sakarya örneği, ilk ve orta öğretim)*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Proje Sonuç Raporu (VYYU), (2017). *2011 Van depreminin etkilediği alanlarda ortaya çıkan göç eğilimi*. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayını.
- Yeonjai Rah, Shangmin Choi & Thu Suong Thị Nguyễn (2009). Building bridges between refugee parents and schools. *International Journal of Leadership in Education*, 12(4), 347-365, <https://doi.org/10.1080/13603120802609867>
- Yıldız, F. (2018). *Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim sorunları ve entegrasyon süreçleri: Mersin örneği*. [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Yılmaz, A. (2004). *3 Şubat 2002 Sultandağı depreminin öğrenciler ve öğrenmeleri üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Yıldırım, K. (2022). *Ortaokul öğrencileri üzerinde depremin travmatik etkileri: Nitel bir çalışma*. [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (12. Baskı). Seçkin Yayınları.

Yüksel, E. (2012). *Afet sonrası geçici eğitim yapılarında yapısal sürdürülebilirlik*. [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

EKLER

Ek-1 MEB Uygulama Onay Bildirimi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : E-49614598-605.01-77485114
Konu : Araştırma Uygulama İzin Talebi

02.06.2023

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: a) Bakanlığımızın 21/01/2020 tarihli ve 2020/2 Nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesi.
b) Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlüğünün 17/05/2023 tarihli ve E-19527874-302.08-9582 sayılı yazısı.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Özkan ASLAN'ın "Şubat 2023 Depremlerine Bağlı Göçler ve Zorunlu Eğitim Çağındaki Çocukların Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi, Desteklenmesi ve Güçlendirilmesi: Doğu Anadolu Bölgesi Örneği" konulu araştırmasına veri sağlamak amacıyla görüşme yapma izin talebine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri Bakanlığımız tarafından incelenmiştir.

Bakanlığımıza bağlı resmi/özel okul ve kurumlarda öğretmen, okul yöneticileri ve velilerin katılımıyla yapılması planlanan uygulamanın denetimi il/ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan, veri toplama araçlarının uygulanmasına ilgi (a) Genelge doğrultusunda izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Mehmet Fatih LEBLEBİCİ
Bakan a.
Başkan

Ek:
1-Onaylı Veri Toplama Araçları (6 Sayfa)
2-AYSE Başvurusu (2 Sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Van Valiliğine
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi:
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlüğüne

Ek-2 Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Formu

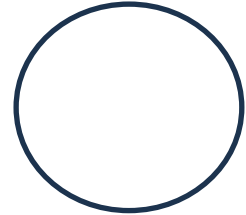
Öğretmen Görüşme Formu Soruları

1) Demografik Bilgi Formu

No	Demografik Bilgi Formu	Yanıtlar
1.	Okul Kademesi	☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise
2.	Branşınız	
3.	Öğrenim Durumunuz	☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
4.	Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek
5.	Mesleki Kıdeminiz (yıl)	☐ 1-5 ☐ 6-10 ☐ 11-15 ☐ 16-20 ☐ 21-25 ☐ 26-30 ☐ 31 ve üzeri
6.	Sınıfınızda veya dersine girdiğiniz sınıflarda depremzede öğrenci var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
7.	Depremzede öğrencilere yönelik eğitim aldınız mı?	☐ Evet ☐ Hayır
8.	Depremzede öğrencilere yönelik okulunuzda proje çalışmalarınız var mı?	☐ Evet ☐ Hayır

2) Görüşme Soruları

- Okul, öğrenci/veli profili hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin okula devamsızlık/sürekli devamsızlık yapıyorlar mı? Yapıyorlar ise devamsızlığa neden olan faktörler nelerdir?
- Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimleri nelerdir?
- Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimleri hangi alanlarla ilişkilidir? (Rehberlik, akademik, spor, sanat, kültürel vb.)
- Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması için okulunuzda uygulanan çalışmalar var mıdır? (psikososyal, sosyokültürel ve akademik programlar, vb.) yeterlikleri ne düzeydedir?
- Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması için veliler tarafından yapılması gerekenler nelerdir?
- Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması konusunda yapılması gerekenler nelerdir?
- Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin desteklenmesi ve güçlendirilmesi için ihtiyaç duyulan uygulamalar, unsurlar nelerdir?
- Bizim sormayı unuttuğumuz ama bu konuda eklemek istediğiniz önemli başka bir şey var mı?

Ek-3 Yarı Yapılandırılmış Okul Yöneticisi Formu

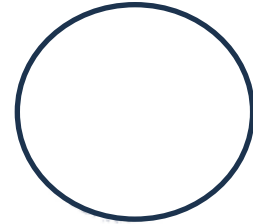
Okul Yöneticisi Görüşme Formu Soruları

1) Demografik Bilgi Formu

No	Demografik Bilgi Formu	Yanıtlar
1.	Okul Kademesi	☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise
2.	Görev Türünüz	☐ Okul Müdür Yardımcısı ☐ Okul Müdürü
3.	Öğrenim Durumunuz	☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
4.	Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek
5.	Mesleki Kıdeminiz (yıl)	☐ 1-5 ☐ 6-10 ☐ 11-15 ☐ 16-20 ☐ 21-25 ☐ 26-30 ☐ 31 ve üzeri
6.	Okulunuzda depremzede öğrenci var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
7.	Depremzede öğrencilere yönelik eğitim aldınız mı?	☐ Evet ☐ Hayır
8.	Depremzede öğrencilere yönelik okulunuzda proje çalışmalarınız var mı?	☐ Evet ☐ Hayır

2) Görüşme Soruları

1. Okul, öğrenci/veli profiliniz, eğitim ve yönetici profili hakkında neler söyleyebilirsiniz?
2. Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin okula devamını sağlama ve sürdürmede karşılaştığınız güçlükler var mıdır? Nelerdir?
3. Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimleri nelerdir?
4. Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması için okulunuzda uygulanan çalışmalar var mıdır? (psikososyal, sosyokültürel ve akademik programlar, vb.) yeterlikleri ne düzeydedir?
5. Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması için veliler tarafından yapılması gerekenler nelerdir?
6. Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması konusunda öğretmenlerinizin yapması gerekenler nelerdir?
7. Bizim sormayı unuttuğumuz ama bu konuda eklemek istediğiniz önemli başka bir şey var mı?

Ek-4 Yarı Yapılandırılmış Depremzede Aile Bireyi Formu

Depremzede Öğrencinin Ailesine Yönelik Görüşme Formu Soruları

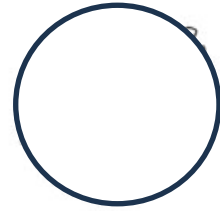
1) Demografik Bilgi Formu

No	Demografik Bilgi Formu	Yanıtlar
1.	Öğrencinizin Okul Kademesi	☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise
2.	Öğrenim Durumunuz	☐ Lise ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Diğer.....
3.	Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek
4.	Mesleğiniz	
5.	Öğrenciye Yakınlık Dereceniz	☐ Anne ☐ Baba ☐ Diğer.....
6.	Göç Ettiğiniz İl	
7.	Depremde Yakınınızı Kaybettiniz Mi?	☐ Evet ☐ Hayır
8.	Öğrencinizin Kardeş Sayısı	
9.	Oturduğunuz Yer ve Durumu	☐ Ev (Kira) ☐ Ev (Yardım) ☐ Ev(Kendinizin) ☐ Yurt ☐ Diğer

2) Görüşme Soruları

1. Şuanda bulunduğunuz şehri tercih etme nedeniniz nedir? (Akraba, yakınlık vb.)
2. Öğrencinizin kaydını yaptığınız okulu tercih etme nedeniniz nedir? (adrese yakınlık, tavsiye, eğitimin kaliteli olması vb.)
3. Öğrencinizin en çok ihtiyaç duyduğu eğitim gereksinimleri nelerdir?
4. Öğrencinizin eğitim gereksinimlerinin karşılanması için okulda uygulanan çalışmalar var mıdır? (psikososyal, sosyokültürel ve akademik programlar, vb.) yeterlikleri ne düzeydedir?
5. Zorunlu eğitim çağındaki depremzede öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanması konusunda yapılması gerekenler nelerdir?
6. Bizim sormayı unuttuğumuz ama bu konuda eklemek istediğiniz önemli başka bir şey var mı?

Not: Bu görüşme sorularının araştırmacı ve tez danışmanı tarafından hazırlandığı, herhangi bir telif ihlali bulunmadığını ve görüşme sorularında etik ilkelere uyulduğu taahhüt edilmektedir.

Ek-5 Katılımcı Onam Formu

Sayın Katılımcımız
(Okul Yöneticisi)

“Şubat 2023 Depremlerine Bağlı Göçler ve Zorunlu Eğitim Çağındaki Çocukların Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi, Desteklenmesi ve Güçlendirilmesi: Doğu Anadolu Bölgesi Örneği” adıyla katılacağınız bu çalışma 02 Haziran 2023 - 16 Haziran 2023 tarihleri arasında Doç. Dr. Nermi KARABACAK danışmanlığında Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Özkan ASLAN tarafından gerçekleştirilecektir.

Araştırmanın Hedefi: Şubat 2023 Depremlerine Bağlı Göçler ve Zorunlu Eğitim Çağındaki Çocukların Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi, Desteklenmesi ve Güçlendirilmesidir.

Araştırmanın Nedeni: (X) Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan illerde (Ağrı, Erzurum, Iğdır, Van) İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı kamu ve özel tüm eğitim kademeleridir.

Araştırma Uygulaması: (X) Anket/Görüşme

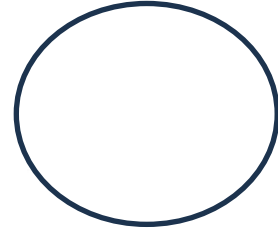
Araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Özkan ASLAN

İletişim Bilgileri:

ETİK KURUL KARARI

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 15/03/2023
Toplantı K. Sayısı : 2023/106

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü Öğrencisi Özkan ASLAN'ın "Şubat 2023 Depremlerine Bağlı Göçler ve Zorunlu Eğitim Çağındaki Çocukların Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi, Desteklenmesi ve Güçlendirilmesi: Doğu Anadolu Bölgesi Örneği" isimli projesi kapsamında yürütülecek çalışmalar için izin talebi kurulumuzca değerlendirilmiş olup;

- ☒ Etik açıdan uygun bulunmuştur.
- ☐ Etik açıdan uygun bulunmamıştır.
- ☐ Etik açıdan önerilen değişikliklerin yapılmasıyla uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Nebi GÜMÜŞ
Başkan